Gheorghe **Erizanu**

Ce spun cărțile

Bookiseli

CARTIER
book

CARTIER
Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.
Tel./fax: 24 05 87, tel.: 24 01 95. E-mail: cartier@cartier.md
Editura Codex 2000, SRL, Strada Toamnei, nr.24, sectorul 2, București.
Tel/fax: 210 80 51. E-mail: romania@cartier.md
Cartier Roman LLC, Fort Lauderdale, SUA. E-mail: usa@cartier.md
Suport juridic: Casa de Avocatură EuroLegal
www.cartier.md

Cărțile Cartier pot fi procurate în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.
Cartier eBooks pot fi procurate pe iBookstore și pe www.cartier.md

LIBRĂRIILE CARTIER
Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău. Tel./fax: 21 42 03. E-mail: librariadincentru@cartier.md
Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău. Tel.: 24 10 00. E-mail: librariadinhol@cartier.md
Librăria 9, str. Pușkin, nr. 9, Chișinău. Tel.: 22 37 83. E-mail: libraria9@cartier.md

Colecția *Rotonda* este coordonată de Em. Galaicu-Păun
Editor: Gheorghe Erizanu
Lector: Dorin Onofrei
Coperta seriei: Vitalie Coroban
Coperta: Vitalie Coroban
Prepress: Editura Cartier

Gheorghe Erizanu
CE SPUN CĂRȚILE
Ediția a II-a, ebook, mai 2013

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții
Erizanu, Gheorghe
Ce spun cărțile/Gheorghe Erizanu; – Ed. a 2-a – Ch.: Cartier, 2013 (Colecția „Cartier ebook”).
E-book.
ISBN 978-9975-79-813-6
CD-rom: sd.; col.; în container, 13x13. Cerințe sistem: Windows 98/2000/XP, 64Mb hard, E-Pub
821.135.1(478)-9
E 67

Gheorghe Erizanu

Ce spun cărțile

B o o k i s e l i

Gheorghe ERIZANU s-a născut la 8 iunie 1967 în Cigârleni, Ialoveni. Licențiat al Facultății de Jurnalism a Universității de Stat din Moldova. Este director al Editurii Cartier.

A debutat în 1995 cu volumul de reportaje ***Carte orange***, Editura Arc, urmat de ***Miercuri când era joi***, Editura Arc, 2012.

În fața cărților

Am două citate pe masă. Un Vonnegut. Și un Eco. „*Astăzi cărțile sunt bătrânii noștri. Chiar dacă știm că adesea greșesc, le luăm mereu în serios. Le cerem să ne dea mai multă memorie decât ne permite să acumulăm viața noastră cea scurtă*”, zice Umberto Eco. „*Nu din artă vă veți câștiga traiul. Însă arta reprezintă o cale foarte umană de a face viața mai suportabilă*”, ne spune Kurt Vonnegut.

Între aceste două citate sunt textele care fac această carte. Nu sunt cronici. Nu sunt despre cele mai importante cărți ale zilelor noastre. Sunt despre cărțile care mi-au făcut cu ochiul. Cărți pe care, poate, le mai găsiți în librării.

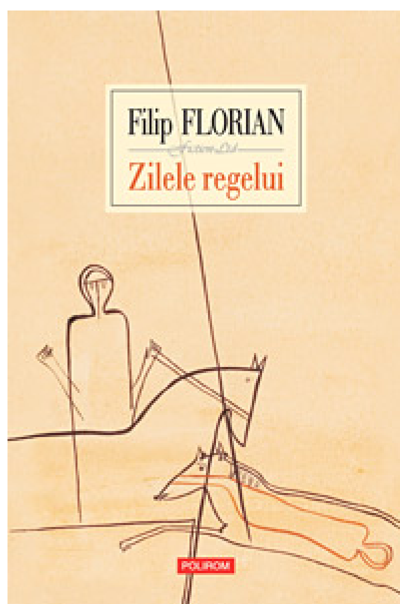
Aceste texte au fost scrise inițial pentru emisiunea ***Cartea zilei***de la ***Publika TV.*** Unicul lor scop a fost și este să vă invite la lectură. Din când în când. Nimic mai mult. Ca să vă facă viața mai suportabilă.

Cei care au contribuit la apariția acestei cărți au toată considerația mea: Mircea Cojocaru, pentru migala și acuratețea machetării, Vitalie Coroban, pentru elaborarea stilului și pentru tot ce ține de frumusețea vizuală a unei cărți, Dorin Onofrei, pentru acribia stilistică, Dumitru Țâra, pentru suportul financiar și înțelegere, Ion Chihai, pentru ceea ce înseamnă o manoperă poligrafică de bună calitate. Greșelile sunt ale mele.

Lecturi frumoase!

Gheorghe Erizanu

21 noiembrie 2012

Zilele regelui

de Filip Florian

(Editura Polirom, 2008)

Filip Florian este unul dintre cei mai tineri scriitori români de succes. Este născut în 1968, la București. În anii'90 a fost ziarist și editor la cotidianul ***Cuvântul***. Apoi radiojurnalist la ***DW*** și la ***Europa Liberă***. Abandonează meseria de ziarist și Bucureștiul pentru a se deda complet scrisului la Sinaia, unde a primit o casă drept moștenire.

Înaintează manuscrisul primului său roman editurii Humanitas. Care-l refuză.

Gabriel Liiceanu, directorul Humanitasului, avea să mărturisească într-un interviu, ca răspuns la întrebarea: „*Când ați scăpat un debut?*":

S-a întâmplat asta în cazul lui Filip Florian și al romanului său ***Degete mici***. *A picat în timpul verii. Redactorul la care a ajuns manuscrisul a avut o agendă supraîncărcată și a ratat întâlnirea cu o carte bună. Așa este și îmi pare rău. Iată cum arată – o spun la scenă deschisă – o eroare editorială.*

Îmi cer scuze față de Filip Florian că instituția pe care o conduc nu a reacționat, în cazul său, profesionist”.

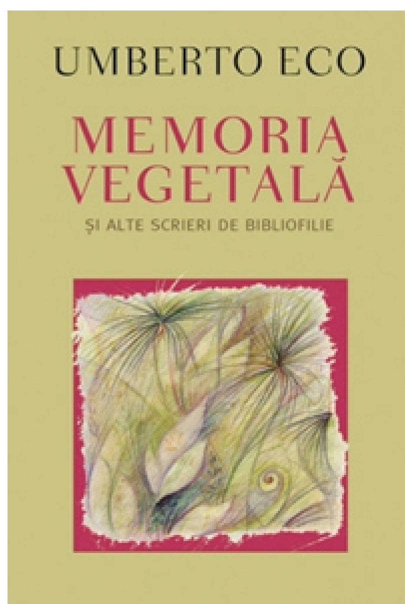
Debutează, în 2005, la Editura Polirom cu romanul ***Degete mici***. Obține premiul pentru debut al USR, premiul Anonimul. Drepturile pentru traducere sunt cumpărate de o mare editură americană, urmată imediat de o importantă editură germană. A fost tradus în ungară, poloneză, slovenă și slovacă. Reprezintă cel mai mare succes extern al prozei române din anii 2000.

Zilele regelui este cel mai frumos roman românesc din ultimii ani. Despre dragoste, cutezanţă, visuri. Romanticii nemţi, un rege, Carol I, şi dentistul lui, descind pe căi ocolite în România pentru a face o ţară.

Primul avea de făcut drumuri, căi ferate, clădiri, legi, armată.

Al doilea, dentistul, avea scopuri mai mici: să-şi facă un cabinet pentru dinţi româneşti.

Dar ambii aveau de schimbat o lume întreagă.

Memoria vegetală

de Umberto Eco

Traducere din italiană de Anamaria Gebailă (Editura RAO, 2008)

Cine sunt dușmanii cărților? Primul dușman: carii.

Metode de luptă:

1. Se ia gaz Zyklon, utilizat la masacrarea evreilor în lagărele de exterminare. După Eco, gazul mai este în vânzare. Dar nu este moral să-l utilizezi. Și atunci se trece la metoda a doua.

2. Un deșteptător mare. Obligatoriu zgomotos. Care bate fiecare secundă. „*Noaptea, când carii sunt pregătiți să iasă la atac, ceasul deșteptător face să vibreze biblioteca pe care este așezat, iar carii, speriați, nu își mai fac apariția.*” Carii mor deoarece nu reușesc să mănânce.

Al doilea dușman al cărților: timpul.

Cărțile îmbătrânesc. Unele frumos. Altele urât. Ca și oamenii.

De la Biblia cu 42 de rânduri pe pagină a lui Gutenberg și până la cărțile din prima jumătate a secolului al XIX-lea, tiparul se făcea pe hârtie din fâșii

textile. Aceste cărți sunt ca domurile și catedralele creștine. Sunt superbe și după sute de ani.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea s-a obținut hârtie din lemn. Viața cărții s-a scurtat până la 70 de ani. Hârtia se transformă în praf la atingere. Dacă ulterior nu a fost prelucrată. Iar cărțile tipărite în colecțiile de buzunar au o viață de până la 20 de ani.

Al treilea dușman este editorul. El decide care cărți au dreptul la a doua viață. Și le reeditează. Tot el decide care cărți trebuie să moară. Și nu le reeditează.

„Astăzi cărțile sunt bătrânii noștri. Chiar dacă știm că adesea greșesc, le luăm mereu în serios. Le cerem să ne dea mai multă memorie decât ne permite să acumulăm viața noastră cea scurtă. Nu ne dăm seama, dar bogăția noastră în comparație cu un analfabet (sau în comparație cu un alfabetizat care nu citește) constă în aceea că el trăiește și va trăi numai viața sa, în timp ce noi am trăit nenumărate vieți. (...) Cartea este o asigurare de viață, un mic avans de nemurire."

Aceste cuvinte sună patetic. Dacă le-ar spune oricine altul. Dar în gura lui Umberto Eco sună firesc.

Despre omul frumos

de Dan Puric

(Editura DP, 2009)

După succesul imens (peste 80 000 de exemplare vândute) al primei lui carți, ***Cine suntem?,*** apărute cu doi ani în urmă, actorul Dan Puric vine cu o carte care începe franc cu „*România este o țară neodihnită”.*

Firescul și creștinismul necrispat, inteligența neostentativă și patriotismul/naționalismul/umanismul de bun-simț îl plasează în afara taberelor intelighenției românești.

Dragostea pentru oameni și dragostea pentru Dumnezeu sunt necondiționate. Este textul unui om liber (o libertate interioara atât de viguroasă încât aproape o poți pipăi).

Nu mă voi arunca în citate înțelepte.

Voi reda lecția de șoferie a lui Puric.

Instructorul era „*mecanicul absolut*”, unul de vreo 70 de ani:

„Bă, fii atent aici! Asta-i cheia!”

„Și ce?”, întrebam.

„Păi, nu ce! Fii atent aici!.... Ăsta este ambreiajul, mă! Ambreiajul este tata. Accelerația este copilul, că ăsta e tâmpit. Până nu intră cu capul in stâlp, nu se lasă. Dar frâna e mama.”

Fii atent aici ce zice: *„Frâna e mama”,* adică ea te apară.

A fost genial tipul.

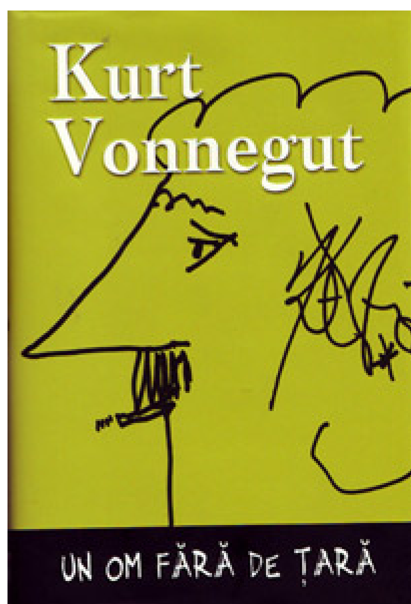
Și eu, disperat, zic: „*Acum ce facem?*”

„*Cum, ce facem?.... Treci în locul meu*”, mi-a zis el.

„*Cum să trec, nene, în locul matale, eu în viața mea n-am condus, lasă-mă măcar sa mângâi volanul.*”

„Bă!, a strigat acela la mine. Nu te-ai săturat să stai pe locul mortului, sa te conducă toți tâmpiții?”

Și l-a băgat în trafic direct.

Un om fără de țară

de Kurt Vonnegut

Traducere din engleză și note de Gabriel Stoian (Editura RAO, 2008)

Este cartea care l-a făcut pe un critic literar american să spună: „*Slavă Domnului că Vonnegut și-a încălcat promisiunea de a nu mai scrie niciodată vreo carte*”.

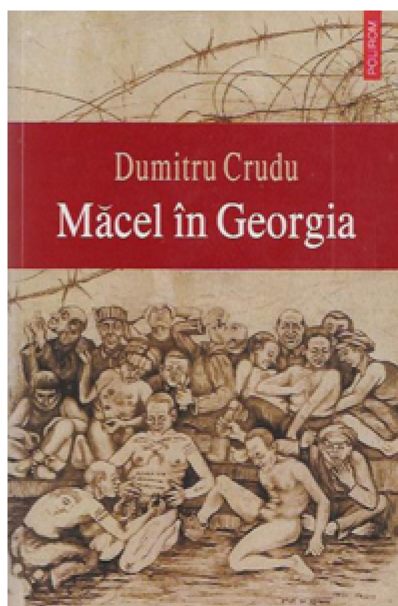
Este ultima carte a autorului romanelor ***Abatorul cinci, Leagănul pisicii, Micul dejun al campionilor***. Este cartea unui patriarh al literaturii mondiale de un umanism încăpățânat.

„*Care a fost cea mai înțeleaptă persoană pe care am cunoscut-o în viața mea?*” se întreabă Vonnegut. „*A fost un bărbat, dar bineînțeles că putea fi și altcineva. Însă, în cazul meu, este vorba despre artistul grafic Saul Steinberg, care, ca orice altă persoană pe care o cunosc, a murit. Pe el puteam să-l întreb orice, iar după ce se scurgeau șase secunde, el îmi dădea un răspuns perfect, pe un ton răgușit, aproape ca un mârâit. Se născuse în*

România, într-o casă unde, după cum singur spunea, „gâștele se uitau pe fereastra noastră.”

Vonnegut, absolvent, la insisten țele tatălui său, al Facultății de Chimie și scriitor prin vocație, putea, la peste 80 de ani, să constate: „*Dacă vreți să vă supărați rău părinții, și nu vă lasă inima să glumiți, puteți cel puțin să deveniți un om al artelor. Nu glumesc. Nu din artă vă veți câștiga traiul. Însă arta reprezintă o cale foarte umană de a face viața mai suportabilă”.*

„Am împlinit 82 de ani pe 11 noiembrie 2004. (...) Când veți ajunge la vârsta mea, dacă veți apuca, și vă veți trezi întrebându-vă copiii, care sunt și ei destul de vârstnici: „Ce sens are viața?” (...) Am șapte copii, dintre care trei sunt nepoți orfani. Îi adresez întrebarea asta fiului meu care e medic pediatru.” Iată ce i-a răspuns doctorul Vonnegut tatălui său, ajuns un moșneag care îndrugă verzi și uscate: *„Tată, suntem aici să ne ajutăm unii pe alții să depășim una sau alta, orice ar însemna asta*”.

Măcel în Georgia

de Dumitru Crudu

(Editura Polirom, 2008)

Dumitru Crudu a studiat ziaristica la Chișinău, literatura și limba georgiană la Tbilisi, fiind forțat să-și termine studiile la Universitatea din Brașov de către prozatorul Gheorghe Crăciun și poetul Alexandru Mușina. Aceștia fiind și profesori universitari, și mentori literari ai lui Dumitru Crudu.

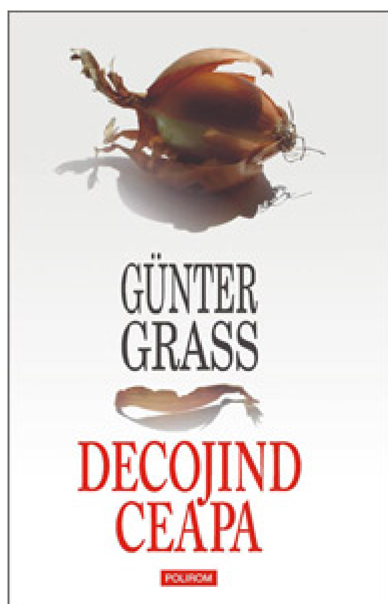
În 1994 debutează cu același manuscris de poezie de două ori. Un debut apare cu titlul ***Falsul Dimitrie,*** și altul cu ***E închis, vă rog nu insistați.***

Mai publică două cărți de poezie. Abandonează poezia pentru teatru. Este montat pe mai multe scene ale lumii: România, Republica Moldova, Camerun, Germania, Suedia, Haiti, Italia, Bulgaria. Volumul ***Salvați Bostonul*** apare cu doar câteva luni înainte de evenimentele tragice din 11 septembrie 2001 din New York. Titlul inițial era ***Salvați America.***

În toamna lui 2008 debutează ca romancier cu ***Măcel în Georgia.*** Peste o iarnă avea să fie acel 7 aprilie 2009 din Piața Marii Adunări Naționale din Chișinău.

Romanul are câteva scene memorabile, care face trimitere directă la personaje reale din viața literară a Chișinăului. Scene care au scandalizat boema literară a urbei. Scandalul ar fi putut fi imens. Dar apatia și lenea lecturii la moldoveni l-au făcut să fie domol și într-un cerc foarte îngust de lectori. Descrierea evenimentelor și demonstrațiilor din anii perestroikăi de la Chișinău nicidecum nu sunt în același registru cu poemele romantice din ***Anul 1989*** ' în geamurile Ministerului de Interne, condus pe atunci de generalul Voronin, se suprapun peste strigătele de plăcere ale Georgianei. „*Voia să facă sex non-stop…*" La balcon. Să vadă mulțimea. Să audă mulțimea.

Revoluțiile excită. Și sunt făcute de tineri.

Decojind ceapa

de Günter Grass

Traducere din germană de Victor Scoradeț (Editura Polirom, 2007)

Imediat după război, Günter Grass își câștigă existența ca cioplitor în piatră pentru monumente funerare. Intră la Academia de Arte din Düsseldorf. Publică prima carte de versuri. Peste doi ani, în 1959, debutează ca prozator cu ***Toba de tinichea***, roman care i-a adus notorietate internațională. În 1999 i se acordă Premiul Nobel pentru Literatură. Era vocea morală numărul unu a Germaniei.

În 2002 apare romanul ***În mers de rac***, care relatează despre scufundarea de către submarinul sovietic condus de Aleksandr Marinesco a navei *Wilhelm Gustloff,* cu 9000 de pasageri la bord (majoritatea adolescenți, răniți și femei).

În 2006 apare autobiografia sa, ***Decojind ceapa***. Recunoaște pentru prima dată public că, până a fi cioplitor în piatră și scriitor celebru, fiind adolescent, s-a înrolat ca voluntar în trupele Waffen-SS. N-a tras niciun foc.

Din bravada adolescentului curajos n-a rămas nimic. După măcelul adolescenților germani din prima luptă se ascunde prin pădurile din nordul Germaniei. Face prizonieratul la aliați. Ziarele germane vorbesc despre „sinuciderea morală”, cer retragerea Premiului Nobel pentru această destăinuire tardivă a scriitorului că a fost voluntar în trupele SS.

Arta culinară Grass a deprins-o în prizonierat. De la un bucătar care, *„dacă te puteai încrede în aluziile lui, era de baștină din îndepărtata Basarabie*”.

Iar un mecanic de locomotivă îi spunea social-democratului Grass: *„Aici se-ntâmplă ca imediat înainte de treiștrei, când comuniștii și fasciștii s-au încontrat împotriva noastră, până când fasciștii i-au lichidat mai întâi pe comuniști, și imediat după aia a fost rândul nostru. (...) Ei da, ăștia nu învață niciodată din istorie. Ăștia vor întotdeauna totul sau nimic. Iar pe social-democrați îi urăsc, pentru că, la nevoie, noi ne mulțumim și cu jumătate.*

Mărturisirile unui disident convertit

de Adam Michnik

Traducere din poloneză de Sabra Daici (Editura Polirom, 2009)

Adam Michnik este o voce distinctă în Polonia. Discipol al lui Leszek Kołakowski. Este redactor-şef la ***Gazeta Wyborcza***, fondată iniţial ca un buletin electoral în prima campanie democratică şi devenind ulterior cel mai important cotidian polonez. A ajuns să fie listat la Bursa de la Londra. Pentru a-şi păstra libertatea, Michnik îşi cedează acţiunile pe care le deţinea.

A avut soarta tuturor intelectualilor anticomunişti polonezi. Arestat prima dată la 18 ani. Exclus din universitate. Închis pentru trei ani. Animator al revistei clandestine ***Krytyka***. Închis din nou după lovitura militară de stat din 13 decembrie 1981. Implicat direct în mişcarea ***Solidaritatea***. A refuzat funcţii în Polonia democratică. Pentru a-şi păstra libertatea. Este luptătorul războiului pentru moralitate în politică.

Este admirat, adulat, hulit și contestat. „*Tu trebuie să-ți păstrezi credința în cauze pierdute, să spui lucruri dezagreabile, să trezești dezaprobarea. Trebuie să iei palme de la ai tăi și de la străini – pentru că doar așa o să cucerești binele pe care n-o să-l cucerești*”, spune Adam Michnik, utilizând un citat din poetul Zbigniew Herbert.

„Odată mă aflam cu Adam, scrie Josef Tishner, în mijlocul bunilor mei prieteni munteni. Era veselie, haz. După plecarea lui Adam, le-am pus întrebarea: „Nu știți de ce l-a creat Dumnezeu pe Michnik?”. S-a lăsat tăcerea. După o clipă, unul dintre cei prezenți a spus cu un zâmbet care trăda descoperirea: „Ca deșteptul să se mai deștepte oleacă, iar prostul să se prostească și mai dihai”.

Rasismul pe înțelesul fiicei mele

de Tahar Ben Jelloun

Traducere din francezăde Ioana-Crina Coroi (Editura Cartier, 2009)

Tahar Ben Jelloun, scriitor francez de origine marocană, are o bibliografie imensă. Este una dintre vocile importante ale spațiului cultural francofon. ***Rasismul pe înțelesul fiicei mele*** a fost tradus în peste 25 de limbi.

Rasist este cineva care suferă de un complex de inferioritate sau de superioritate, constată Tahar Ben Jelloun. E cam același lucru, de vreme ce comportamentul lui, și-ntr-un caz, și-n celălalt, este unul de dispreț.

— *Se teme?* întreabă Merieme, fiica de zece ani a scriitorului.

— *Omul are nevoie de siguranță. Nu-i prea place ceea ce riscă să-l deranjeze în certitudinile lui. Are tendința de a nu se încrede în ceea ce-i nou. Deseori, ne temem de ceea ce nu cunoaștem. Ne temem pe întuneric pentru că nu vedem ce ni s-ar putea întâmpla atunci când toate luminile sunt stinse. Ne simțim lipsiți de apărare în fața necunoscutului… Ne*

închipuim lucruri oribile. Fără noimă. Nu-i logic. Uneori, nimic nu ne justifică teama și, cu toate acestea, ne temem. Parcă nici nu gândim, reacționăm ca și cum chiar ar exista o amenințare reală. Rasismul nu este ceva drept sau rezonabil.

— Tată, dacă rasist este omul care se teme, atunci conducătorul unui partid căruia nu-i plac străinii se teme tot timpul. Cu toate acestea, de fiecare dată când el apare la televizor, eu sunt cea care mă tem!”

Scrisori către fiul meu

de Gabriel Liiceanu

(Editura Humanitas, 2008)

Gabriel Liiceanu este ucenicul lui Constantin Noica. Recunoaște cu mult curaj în ***Ușa interzisă*** (2002) că și-a ratat vocația de filosof. Domină viața culturală românească a ultimilor ani. Prin *„literatura personală”*. În 1983 apare ***Jurnalul de la Păltiniș***, urmat de ***Epistolar***. În 2001 apare *Declarație de iubire*. Este activ în mass-media românească. Și este directorul uneia dintre cele mai importante edituri bucureștene. Este un adevărat „*boier al minților*”, după cum îl caracterizează adversarii. Iubit și hulit deopotrivă, cărțile sale se vând în tiraje mari.

În spatele unei convenții epistolare, Liiceanu, pe alocuri, este vulnerabil de sincer.

În ***Scrisori către fiul meu,*** unii au vrut să vadă cu ce alifii se unge în fiecare dimineață filosoful Liiceanu, cum se îmbracă, ce regim de viață are. Alții au rămas mulțumiți de faptul că două mari minți ale scenei culturale

românești de astăzi – Gabriel Liiceanu și Andrei Pleșu – au rămas repetenți în fața unui număr de telefon:

„*Andrei, știi că a sosit Martin? Tocmai am vorbit cu el. M-a rugat să-l suni. Are numărul 0722 MARTIN. Ai să vezi ce simplu și ce ingenios e să-l formezi. Sună-mă după ce vorbești cu el. (...)*

A trecut o zi. N-am primit încă niciun telefon de la Andrei. De ce m-o fi impresionat atâția ani la rând mintea lui?

Eu îl prefer pentru fatalismul binelui. Un raționament Noica. Sau pentru constatarea filosofiei existenței americane: *„e un mod de viață pragmatic asumat, pentru că e mai rentabil pentru toată lumea să te simți bine decât să te simți rău*”. Revine la sfârșitul cărții cu „*facerea binelui este rentabilă*”. De data aceasta, pentru feciorul său român, stabilit de peste zece ani în Japonia.

Prințese date uitării sau necunoscute

de Philippe Lechermeier și Rébecca Dautremer

Traducere din franceză de Șerban Foarță (Editura Vellant, 2007)

Există cărți pentru copii. Pe de o parte. Pe de altă parte, există doar ***Micul prinț*** și ***„Alice în Țara Minunilor***. Pe raftul acestor două cărți mai este un singur loc. Doar pentru o carte. Această carte se numește ***"Prințese date uitării sau necunoscute.***

„E absolut obligatoriu a se face lumină în privința vechiului zvon că o prințesă se poate naște dintr-un trandafir. Nu fără riscul unui șoc, cei mici au, astăzi, dreptul să afle adevărul. Faptul că sunt copii nu ne îngăduie să le-nșirăm gogoși și moși-pe-groși. Ce mai la deal, la vale – pentru ca trandafirul să dea naștere unei prințese, trebuie ca, mai-nainte, o sămânță să-i fi pătruns între petale.”

Ghid practic. Ce trebuie știut despre prințese:

„Prințese le-ar plăcea să fie multor fete. Cu vremea, unele dintre acestea nu mai emit asemenea pretenții și-și pierd iluziile princiare. Se

spune, uneori, că au crescut.

Cu toate acestea, nu lipsesc unele teste (infailibile), prin care poți să prinzi de veste dacă-i vorba de o prințesă get-beget sau e vorba de o uzurpatoare. Iată-le (doar câteva):

• *spre deosebire de alte fete, o prințesă veritabilă nu poartă, nici când e iarna-n toi, șosete;*

• *dacă-i veritabilă, prințesa nu-și dă jos coroana de pe cap nici când doarme, nici în piscină, nici când face sport, – adică niciodată;*

• *o prințesă nu-și roade unghiile (în public, cel puțin)*”.

Trucuri și vicleșuguri pentru a trezi prințesele din somn:

• Sărutul pare a fi metoda cea mai radicală, cea mai eficace – dovadă suficientă: Frumoasa din Pădurea Adormită și Albă ca-Zăpada.

• Există însă și prințese cu somn greu. Singurul remediu în acest caz – trompeta.

Atenție! Proverb suprarealist: prințesele sunt contagioase.

Karaoke capitalism.
Management pentru omenire

de Jonas Ridderstråle și Kjell Nordström

Traducere din suedeză de Monica Șerban (Editura Publica, 2007)

Autorii sunt printre primii 50 de gânditori mondiali în management. Sunt consultanți sau membri ai consiliilor de administrație ale companiilor Nokia, Sony, Volvo. Sunt împotriva companiilor care se imită în stil karaoke. Imitarea nu te poate propulsa în vârf. Vorba generalului Patton: *„Dacă toată lumea gândește la fel, atunci cineva nu gândește deloc” .*

Dacă economia Moldovei merge atât de prost, înseamnă că administrația centrală, regională, managementul companiilor mari, mici, mijlocii nu au auzit de Jonas și Kjell. Știu doar ce înseamnă karaoke. Sunt siguri că aurul e mai scump ca Viagra. Nu știu că „*400 de grame de Viagra costă 11 766 dolari, iar 400 de grame de aur costă 4 827, 20 dolari*”. Nu și-au pus niciodată aceste întrebări. „*Eu nu sunt deștept, pur și simplu, studiez mai mult problema*”, spunea Einstein.

„*Inovația nu cere perfecțiune, ci perseverență.*”

Doar câteva porunci dintre cele zece ale leadershipului karaoke:

„*1. Să nu-ți afișezi penele ca să-ți demonstrezi inteligența și frumusețea.*

3. Să nu socotești banii în fiecare clipă.

5. Să-ți iubești aproapele și aproapele te va iubi și el.

10. Să te apropii de ușă înainte să fii nevoit sau rugat să procedezi astfel”.

Care este cea mai frumoasă formă? Nu întrebați pictorul. Întrebați un om de afaceri. Și va răspunde:

„*Cea mai frumoasă dintre forme este cea a unei curbe de vânzări ascendente*”.

Cartea lui De Ce?

de Martine Laffon și Hortense de Chabaneix

Ilustrații de Jacques Azam.
Traducere din franceză de Cristina Strătilă
(Editura Cartier, 2009)

Copiii pun întrebări. Iar părinții sunt obligați să dea răspunsuri. Atunci când nu știu răspunsurile, părinții le inventează. Copiii simt. Și pun alte întrebări.

De ce copiii sunt obligați să asculte?

De ce iubim și apoi nu mai iubim?

De ce ne sugem degetul mare?

De ce îmi place ciocolata, dar nu și spanacul?

De ce strălucesc stelele pe cer?

Oare îmi poate fura cineva sufletul când dorm?

De ce părinții lucrează tot timpul?

De ce vrem să fim campioni ai lumii și nu reușim?

De ce vrăjitoarele sunt întotdeauna rele în povești?

De ce învățăm la școală lucruri care nu folosesc la nimic?

De ce se urăsc între ei câinii și pisicile?

De ce trebuie să te culci mereu?

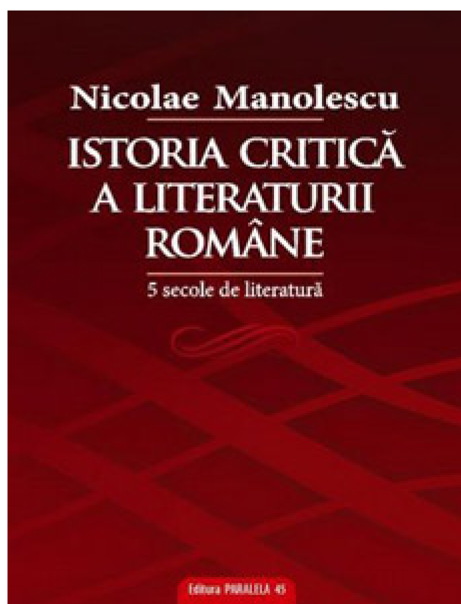
De ce vor mereu cei mici să facă precum cei mari?

De ce părinții nu vor un câine?

De ce se spune că mergem în cer când noi suntem de fapt îngropați?

De ce nu mergem cu capul în jos atunci când suntem pe partea cealaltă a Pământului?

De ce nu ne putem opri să mințim?

Istoria critică a literaturii române

5 secole de literatură

de Nicolae Manolescu

(Editura Paralela 45, 2008)

Nicolae Manolescu era cel mai indicat critic pentru o istorie a literaturii române. Lumea scriitoricească aştepta această istorie. Indiscutabil, scriitorii vii se vedeau în ea. Indiscutabil, multe orgolii au fost lezate şi multe supărări au acoperit Bucureştiul şi celelalte târguri culturale româneşti. Iar Chişinăul este supărat mai rău decât Academia Română, care i-a refuzat în primă instanță locul după apariţia istoriei. În cele peste 1500 de pagini, scriitorii basarabeni sunt trimişi în două propoziţii la pagina 1401: „*Basarabenii, numeroşi, inegali, sunt, cu puţine excepţii (Vitalie Ciobanu, Leo Butnaru), depăşiţi cu totul (Grigore Vieru) ori defazaţi (majoritatea). Locul lor într-o istorie a literaturii române nu se poate încă stabili cu precizie*”. În schimb, Manolescu vorbeşte pertinent, cum nu s-a vorbit de mult în critica bucureşteană, despre Stere acordându-i un spaţiu generos

(pp. 781-784). Iar singura carte a lui Florin Constantin Pavlovici, ***Tortura pe înţelesul tuturor,*** apărută la Chişinău în 2001, *„rămâne, împreună cu* ***Jurnalul fericirii*** *şi* **Închisoarea noastră cea de toate zilele***, o extraordinară operă de referinţă”* (pag. 1439). Îl desfiinţează, chiar dacă îl introduce cu două coloane, cu o plăcere sadică pe Goma, care, după Manolescu, *„este însă un erou prea mic pentru un război atât de mare”*.

Sex & Perestroika

de Constantin Cheianu

(Editura Cartier, 2010)

În 1999 apărea volumul ***Totul despre mine!*** de Constantin Cheianu. Sinceritatea, autoironia autorului erau atât de debordante, încât consătenii, cei care-l știau pe autor și se regăseau în paginile textului, au considerat că e mai simplu să cumpere angro tirajul decât să încerce să lupte și să ascundă adevărul deloc eroic despre unul dintre cele mai frumoase sate ale Basarabiei. Peste zece ani, Cheianu revine cu ***Sex & Perestroika***. Text care, alături de ***Totul despre mine!***, devine dilogia autobiografică ***Sex & Perestroika***. Tirajul din 2009 al cărții s-a epuizat în două săptămâni.

Momentele cruciale ale unei națiuni, de obicei, se regăsesc în epopei, în ode. Sunt opere literare înălțătoare. Și, de cele mai multe ori, plictisitoare. Lustruiesc imaginea națiunii. Și intră în literatura obligatorie din școală. Toți le știu. Și nimeni nu le citește. Evenimentele istorice domină scriitura. Personajele se iubesc. Platonic. Dar iubesc mai mult revoluția. Tot platonic.

Își dau cu părerea. Dar trebuie să fie o părere *politically* corectă. Personajele lui Cheianu ies în piață și demonstrează în fața miliției sovietice. Dar fără curajul eroic al marinarilor care au luat cu asalt Palatul de Iarnă. Se iubesc. Se iubesc fizic prin birourile unui săptămânal, scris de îngerii revoltelor naționale. Se iubesc în incinta ministerului care era stindardul ideologic al propășirii naționale. Și își dau cu părerea:

„*Să vă descriu un pic mizanscena.*

La tribună, sub umbra protectoare a lui Lenin, dominând mulțimea, se aflau frumoșii mincinoși ai neamului, care nu mai oboseau să ne toarne balsam pe suflet, povestind chestii atât de eroice despre noi, cei adunați in piață. Aflam cu fior că, în ultimii 45 de ani cât șezuserăm sub ruși, nu făcuserăm altceva decât să ne gândim, sub conducerea din umbră a acelor mincinoși solemni, la alfabetul latin, la democrație, la libertate, chiar dacă în fapte ei proslăviseră partidul, pe Lenin și comunismul.

Ce chestie superfaină asta, să vii in piață ca un ins oarecare și să pleci de acolo erou-erou!

Dar și noi poamă bună! Pe lângă că ne-a plăcut să acceptăm, îngăduitori, complimentul de eroi, le-am trimis, la rândul nostru, semnale mincinoase puternice celor de la tribună despre cât de măreți ni se par.

La 27 august, intelectualitatea noastră a fost lovita grav de sindromul „muștei la arat”, de care nu poate scăpa nici până astăzi. I-a plăcut atât de mult sa se creadă principala autoare și animatoare a mărețului eveniment, încât așteaptă și astăzi să i se plătească drepturi de autor”.

Despre geopolitică

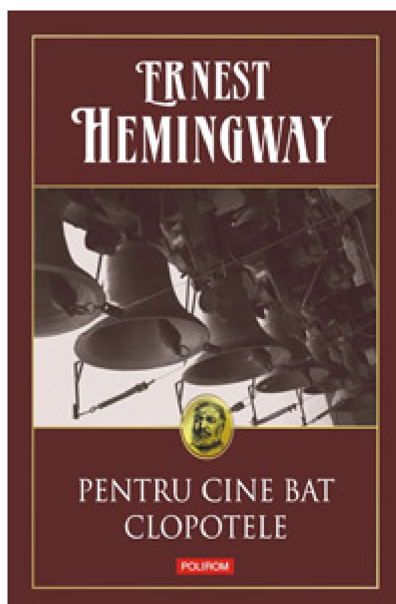
de Oleg Serebrian

(Editura Cartier, 2009)

Uimitoare această capacitate a lui Oleg Serebrian de a separa analistul și istoricul îndrăgostit de geopolitică, ca știință, de omul politic. Din punct de vedere geopolitic, Oleg Serebrian are toate avantajele posibile ca istoric. Toate dezavantajele Republicii Moldova devin avantaje pentru el. Născut într-un spațiu chinuit de o neputință aproape fatală de a se ridica la rangul de pion pe marginea tablei de șah, Serebrian, prin cunoașterea foarte bună a realităților din spațiul ex-sovietic, prin cunoștințele acumulate în școlile franceze și germane de geopolitică, mai nou și din cea niponă, este jucătorul la ambele mâini al tablei de șah din spațiul Mării Negre. Deosebit de optimist, mi s-a părut în ***Republica Moldova în anul 2030: eseu de geopolitică viitorologică***.

„*Nu putem deci să nu sugerăm în finalul acestui mic studiu un viitor mai puțin pesimist pentru Republica Moldova. Care ar fi acest scenariu? O*

Europă federală. Noi sperăm să vedem în anul 2030 o Europă unită, în care s-ar redeștepta identitățile regionale, o Europă a Bavariei și Transilvaniei, a Castiliei și Tesaliei, a Scoției și Galiției. O Europă în care ungurii și românii n-ar mai discuta despre identitatea Transilvaniei; or, ea este și românească, și maghiară, este o regiune a Europei. (...) Este singura cale pentru ca poporul meu, de la Tisa, la vest și până la Bug, la est, să trăiască în unitate și pace alături de alte națiuni.”

Pentru cine bat clopotele

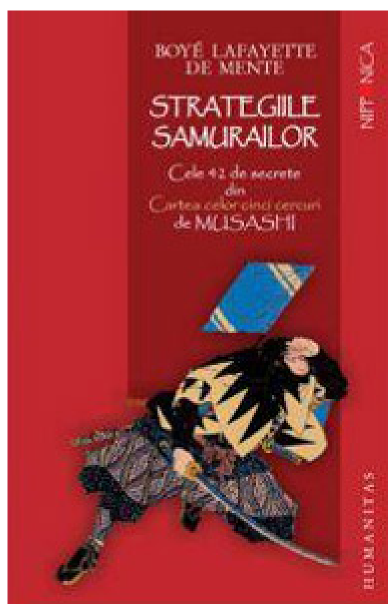
de Ernest Hemingway

Traducere din engleză de Ionuț Chiva (Editura Polirom, 2008)

Ernest Hemingway. La 2 iulie 1961 avea să-și zboare creierii cu o armă de vânătoare. A considerat că un bărbat poate trăi pe acest pământ doar dacă poate ferici femeile. A iubit multe femei. A băut mult vin. A participat în Italia la Primul Război Mondial. A fost rănit. Italienii l-au decorat. Trăiește la Paris. Face parte din intelectualii americani din jurul Gertrudei Stein, numiți și „generația pierdută". Este prieten cu Ezra Pound și Francis Scott Fitzgerald. A iubit coridele și taurii. A fost jurnalist de război și simpatizant al republicanilor în timpul războiului civil din Spania. A căutat submarine germane în apele Cubei în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. E adevărat că vasul era mai bine echipat cu whisky decât cu muniții. A vânat lei în Africa. Și a văzut zăpezile din Kilimanjaro. În 1953 primește Premiul Pulitzer, iar un an mai târziu ia Nobelul. Pentru nuvela ***Bătrânul și marea***. Și-a

trăit viața ca în ***Fiesta***: „*Bucuria de a trăi înseamnă să înveți să plătești pentru fiecare lucru atât cât merită și să-ți dai seama când l-ai obținut*".

Pentru cine bat clopotele este *romanul Mariei și al lui Inglés,* al lui Pilar și al lui Pablo. Este romanul unei mari iubiri. Și este romanul unei mari dezamăgiri. Este romanul unor oameni care iubesc foarte mult viața. Eroii devin lași. Lașii devin eroi. Războiul niciodată nu este curajos. N-aveam de unde să știm asta. Dacă Inglés nu era trimis în spatele frontului pentru a arunca în aer un tren al franchiștilor.

Strategiile samurailor

de Boyé Lafayette De Mente

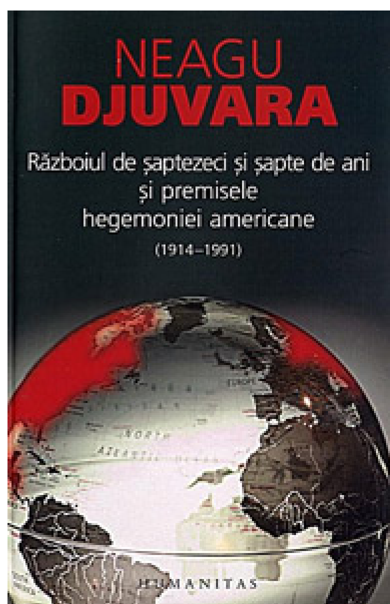
Traducere din engleză de Dana Ligia Ilin (Editura Humanitas, 2008)

În 1974, la o mică editură din New York apărea în limba engleză ***Cartea celor cinci cercuri*** de Miyamoto Musashi, cel mai faimos samurai al tuturor timpurilor, născut în 1584. A murit de moarte naturală pe 19 mai 1645, la 61 de ani. Japonezii îl consideră încarnarea celor mai admirate trăsături pe care le-au păstrat din moștenirea samurailor – capacitatea de a se concentra asupra țintei, permanenta strădanie de perfecționare, prețuirea calității, sârguința, perseverența și spiritul insațiabil.

Cartea ar fi putut zăcea mult timp pe rafturile cu literatură ezoterică. Dar un editorialist a menționat-o în câteva fraze. Sugerând că uluitorul succes al oamenilor de afaceri japonezi se datorează strategiilor de luptă și tacticilor preluate din arta spadasinilor niponi. Cartea a intrat imediat în lista bestsellerurilor americane. Și n-a mai coborât din topul vânzărilor luni de zile.

Probabil, mulți au citit cartea și puțini au înțeles-o. Musashi a scris cartea pentru samuraii familiarizați cu tradițiile și cultura din acea perioadă. Și, asemenea artiștilor japonezi, lasă loc ca „privitorul” să completeze opera.

Boyé Lafayette De Mente, spion, scriitor și jurnalist american, care a activat mulți ani în Japonia, încearcă să prezinte pe înțelesul tuturor opera lui Musashi. Altfel spus, cum să lupți pe viață și pe moarte și întotdeauna să învingi. Indiferent dacă ești samurai în artă, în afaceri sau în sport. „*Să lupți când este drept să lupți și să mori când este drept să mori*.”

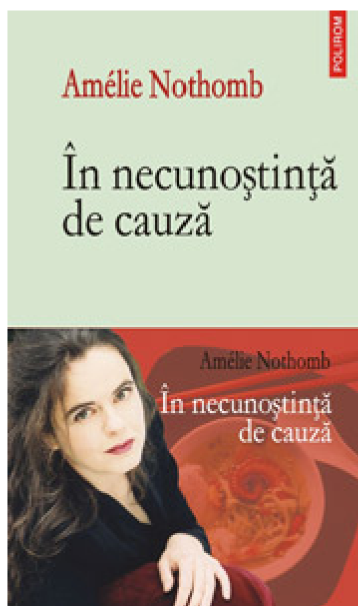
Războiul de șaptezeci și șapte de ani
și premisele hegemoniei americane (1914–1991)

de Neagu Djuvara

ediția a III-a (Editura Humanitas, 2010)

Tot ce scrie profesorul Neagu Djuvara poate fi carte. Musteşte de erudiţie, are un verb mai viril decât toată noua generaţie de scriitori români luată la un loc. Priveşte istoria lumii ca un Dumnezeu, în secole. Războaiele sunt evenimente mici într-o civilizaţie. Noi suntem la încheierea unei civilizaţii, după Djuvara. Teoria nu e nouă. Cele trei războaie mondiale ale secolului XX (Primul, al Doilea şi războiul rece) sunt privite de mai mulţi istorici ca unul singur sau ca o eră într-o civilizaţie. A se vedea, în acest sens, ***Era extremelor (1914-1991)*** de Eric Hobsbawm, cel de-al patrulea volum din epocala sa istorie, care cuprinde perioada 1789-1991. Observaţia care mi-a atras atenţia este cea legată de sfârşitul imperiilor. Dacă imperiile sunt constituite şi conduse la începuturi de un cerc îngust de familii din capitală sau dintr-o altă regiune importantă, atunci, spre sfârşitul imperiilor,

conducătorii sunt din provincie şi se rupe lanţul elitelor. Clanul Roosevelt a dat Americii 13 preşedinţi. (Apropo, ruşii încearcă prin cele trei volume ***Proiectul Rusia***, apărute în ultimii ani, să propage aceeaşi idee a elitelor politice). Primul „periferic” este catolicul şi irlandezul Kennedy. Ca excepţii, după JFK, SUA a propulsat în administraţia centrală tot mai mulţi „periferici”, culminând cu metisul Obama. După Djuvara, hegemonia SUA „*va fi neapărat de scurtă durată*”.

În necunoștință de cauză

de Amélie Nothomb

Traducere din franceză de Maria Zârna (Editura Polirom, 2008)

Amélie Nothomb, belgiana care scrie în franceză, s-a născut în Japonia. A copilărit în China, SUA, Bangladesh, Birmania, Laos.Recunoaște că s-a lecuit de anorexie abia la 34 de ani prin citit și scris. Belgianca a dat peste cap toate strategiile editoriale franțuzești, care recomandă unui romancier să apară cu o carte la 2-3 ani. De la debut încoace, Nothomb apare în fiecare toamnă cu câte un roman. Și de fiecare dată, romanul intră în lista bestsellerurilor franceze. Așa a fost cu ***Igiena asasinului***, primul ei roman, vândut în sute de mii de exemplare. Așa a fost cu ***Uimire și cutremur***, așa a fost cu ***Dicționar Robert de nume proprii***, așa a fost cu ***Jurnalul Rândunicii***. Ca să pomenesc doar câteva titluri.

„Cărțile mele-s mai periculoase decât un război, fiindcă de la ele îți vine să crăpi, în timp ce războiul îți dă ghes să trăiești. După ce mă citesc,

oamenii ar trebui să se sinucidă", scrie Nothomb în ***Igiena asasinului***. Și împătimiții de lectură o caută prin librării în fiecare toamnă.

Dacă n-ați citit nimic de Nothomb, atunci puteți începe cu ***În necunoștință de cauză***. Chiar dacă traducerea românească a titlului nu e reușită deloc. Amélie, eroina, oferă lecții de franceză pentru a învăța cultura japoneză. Trăiește o poveste de dragoste cu elevul de franceză, Rinri. Într-un spațiu cultural și geografic de o frumusețe ireală. Așa de mare era dorința de a cunoaște obiceiurile unei Japonii fascinante. Iar lumea niciodată nu e mai frumoasă decât atunci când e văzută prin ochii unui îndrăgostit. Iar pentru cititor, Amélie Nothomb are grijă să picure doza necesară de ironie.

„Viața asta în doi semăna cu salteaua pe care dormeam: demodată, inconfortabilă și ciudată."

Cartea foametei

de Larisa Turea

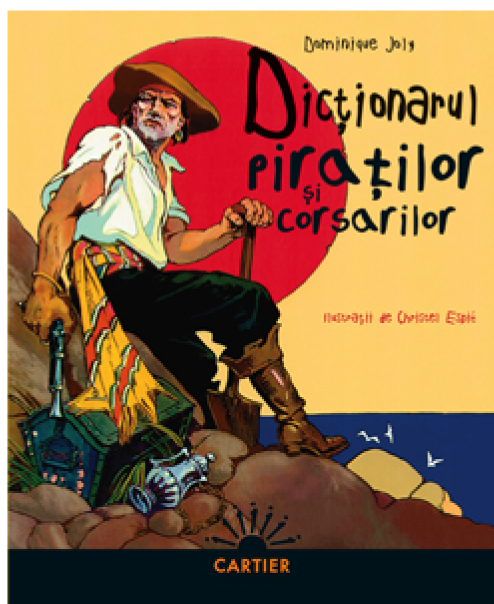
(Editura Curtea Veche, 2008)

„*Moldova sovietică, 1946-1947. Mama face turte din iarbă și pământ și le împarte cu grijă între copii. Tatăl pleacă la oraș. În căutare de hrană. La întoarcere moare în pragul casei, epuizat de foame. Vecinului cineva i-a furat și omorât calul ca să-l mănânce*.”

Foametea din 1946-1947, ca și Holodomorul ucrainean din 1932-1933, nu a fost cauzată de secetă, cum se pretinde în documentele vremii, ci de zelul autorităților comuniste de a strânge toate produsele alimentare de la sate. În timpul foametei, în Basarabia au murit peste 200 de mii de oameni.

Cartea foametei trebuia să apară la o editură bucureşteană ca să fie văzută şi la Chişinău (în 1991 apărea într-o primă ediţie la fosta editură Universitas din Chişinău). Structurată în trei părţi inegale ca mărime – monologuri (mărturii), documente şi fotografii – cartea este prefaţată de Ion Druţă. Meritul indiscutabil al autorului îl constituie mărturiile adunate de la

martorii şi victimele foametei din Basarabia, produse de „*tot am dat şi-am dat postaucă (impozit agricol impus de regimul sovietic) până ne-am pomenit la fundul sacului…*” (din monologul Sofiei Rotaru din Parcova, Edineţ). Chiar dacă documentele sunt importante, mărturiile, într-un limbaj neaoş, constituie farmecul lecturii: „*Şi socrilor mei Scafaru, de asemenea, le-a luat totul, nu le-a lăsat nimic. Şi ştiţi de ce? S-a supărat, psăne, că nu l-am legat cu prosop când ne-am luat, la nuntă*” (din monologul lui Ion Candu din Văsieni, Hânceşti).

Dicționarul piraților și corsarilor

de Dominique Joly

Ilustrații de Cristel Espié. Traducere din franceză de Ioan T. Bița

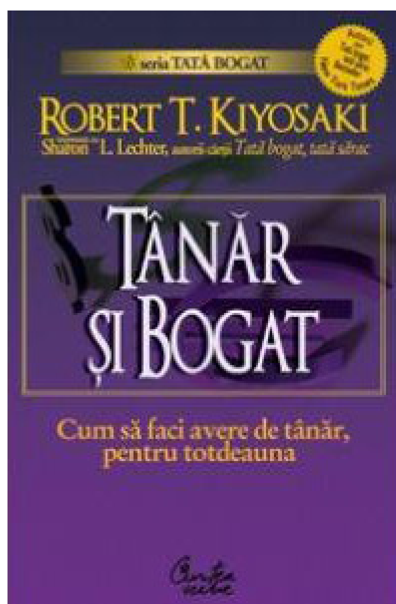
(Editura Cartier, 2009)

La început a fost tratatul de la Tordesillas din 1494. Papa Alexandru al VI-lea, imediat după descoperirea Americii de către Columb, împarte lumea între cele două mari puteri catolice: Spania și Portugalia. Portughezilor le revine teritoriul Braziliei, iar spaniolilor sudul Americii de Nord, America Centrală și restul Americii de Sud. Franța, Anglia și Olanda sunt excluse. Astfel începe perioada de aur a piraților, corsarilor și flibustierilor.

Flibustier provine din olandeză și înseamnă „cel care adună pradă”. Bârlogul flibustierilor era insula Tortuga. Ei vânează mistreți, pescuiesc de-a lungul coastelor. Iar atunci când văd o navă sub pavilion spaniol, lasă treburile pașnice. Se urcă în vasele lor mici și o atacă. Împart prada. Unii dintre ei revin la vechile ocupații. Iar la bătrânețe își cumpără moșii sau plantații de zahăr. Dacă ajung la bătrânețe. Alții, precum Henry Morgan, străbat Caraibele și le trec prin foc și sabie, devenind pirați sau corsari.

Corsarul primește de la rege o scrisoare de autorizare, numită scrisoare cu sigiliu, o navă, numită Corabia Corsar, și, cu permisiunea propriului rege, atacă vasele de război sau comerciale dușmane. La întoarcere, returnează nava, iar prada o împarte cu guvernul țării sale. Dacă este capturat, el riscă doar închisoarea, și nu spânzurătoarea, rezervată doar piratului.

Piratul este marinarul care acționează pe cont propriu, în conflict cu toate navele din toate țările. Numit golan, bandit, dar și prinț al mărilor. Dacă e prins, atunci pedeapsa e unică: spânzurătoarea.

Tânăr și bogat

de Robert T. Kiyosaki și Sharon L. Lechter

Ediția a II-a. Traducere din engleză de GoldPress Publishing LLC
(Editura Curtea Veche, 2009)

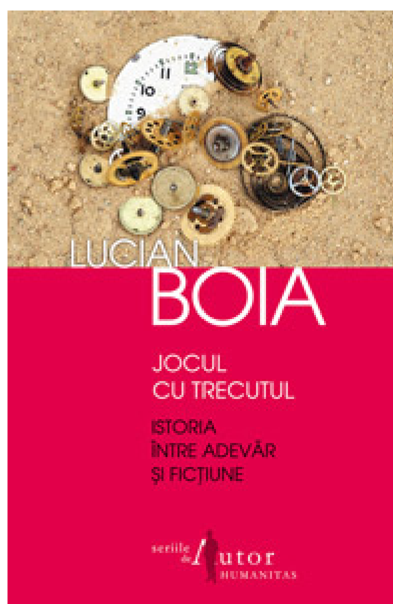
Robert T. Kiyosaki, unul dintre autori, s-a născut în Hawaii, într-o familie de profesori. Și-a făcut studiile universitare la New York. S-a înscris în Marina Americană. A luptat ca ofițer și pilot de elicopter în Vietnam. A scris pentru diferite reviste americane de afaceri. La 47 de ani s-a pensionat. Dar a continuat să fie investitor în imobile.

Cum să faci avere de tânăr, pentru totdeauna este subtitlul cărții. Probabil, este util să citești cartea. Probabil, dacă încă ești tânăr, vei reuși. Dar această carte este ca și afacerea lui Kiyosaki. În 1977 a fondat o companie care a scos pe piață primul portmoneu de nailon pentru surferi. Care a devenit un produs de succes. Pentru succes ai nevoie de surferi. Iar surferii au nevoie de ocean. Oricum, rețin un sfat al tatălui bogat:

„*Există cheltuieli bune și cheltuieli proaste.*

Și toată lumea știe că există mâncare bună și mâncare proastă. Așa cum un individ încearcă să slăbească refuzând să mai mănânce, în același fel un om care încearcă să se îmbogățească făcând economii la sânge nu face altceva decât să-și distrugă statutul financiar și după aia dă iama – nu în mâncare, ci în economii, făcând cheltuieli inutile. Și astfel, ambii indivizi ajung „să se hrănească" – unul cu sărăcia sa, iar celălalt cu propria-i grăsime".

Aaa! Încă ceva. Nu vă temeți de eșecuri.

Jocul cu trecutul

de Lucian Boia

Ediția a III-a revăzută și adăugită (Editura Humanitas, 2008)

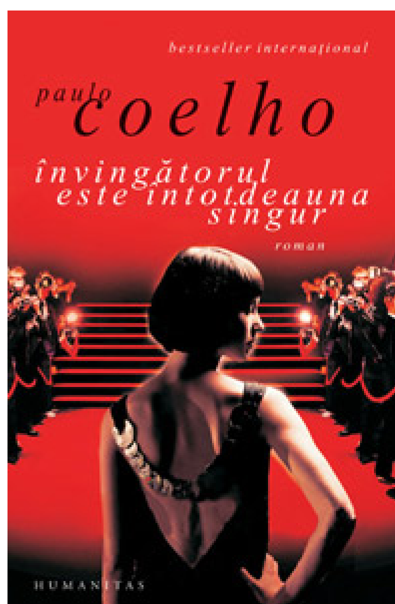
„— Nu pot crede cele ce-mi spuneți. Ce va zice istoria?

— Istoria va spune minciuni, ca întotdeauna."

Este un schimb de replici din ***Discipolul Diavolului*** de George Bernard Show. Istoricii fac mai degrabă istoria decât o gândesc. ***Istoria între adevăr și ficțiune*** este subtitlul cărții. Lucian Boia revine prin acest eseu la lucrarea sa din 1997 ***Istorie și mit în conștiința românească***, care a făcut senzație în istoriografia românească. Ca și ***O istorie sinceră a poporului român*** de Florin Constantiniu.

De această dată, Lucian Boia ia în colimator istoria mondială. De multe ori, istoricii au scos în prim-plan alte evenimente decât cele care au marcat profund evoluția omenirii. S-a vorbit mult despre faptele de arme mărunte ale cavalerilor în zale din timpul Războiului de 100 de Ani. Dar epidemia de ciumă care a avut loc în acea perioadă a fost mult mai devastatoare decât Războiul de 100 de Ani. Peste o treime din populația occidentală a pierit din

cauza valului de microbi. Niciun război n-a provocat niciodată o asemenea catastrofă. Este comparabilă cu un război nuclear. Masacrul populației băștinașe a Americilor este pus pe seama conchistadorilor. Ei sunt vinovați. Dar vina lor e alta decât credeți. Ei au adus bolile Europei. În secolul al XVII-lea, populația Americii a scăzut la câteva milioane de la zecile de milioane care erau până la Columb. Din cauza microbilor europeni. Rolul geografiei în istorie nu e de neglijat. Statul francez a râvnit la frontiere naturale: Oceanul, Pirineii, Mediterana, Alpii, Rinul. Există și astăzi. Iar statul catalan care s-a înfiripat în Evul Mediu de o parte și de alta a Pirineilor a fost treptat absorbit de frontierele naturale ale Franței și ale Spaniei. România Mare a avut frontiere naturale pe ape: Marea, Dunărea, Tisa, Nistru. Ungaria Mare, concurenta din regiune, și-a apărat nucleul vital, Câmpia Panonică, prin lanțuri muntoase. Istoria poate fi privită și altfel decât ne învață manualele de istorie. Contează să vrei să observi.

Învingătorul este întotdeauna singur

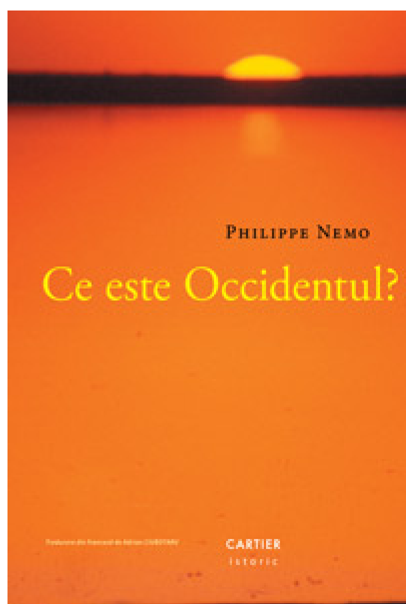
de Paulo Coelho

Traducere din portugheză de Gabriela Banu (Editura Humanitas, 2010)

Fanii lui Coelho, autorul celebrului ***Alchimistul***, pot fi fericiți. Ultimul roman al scriitorului brazilian, un veritabil fenomen al literaturii de masă, a fost tradus și în română. De această dată, stilul didactico-mesianic este plasat într-o zi a Festivalului de Film de la Cannes. Multimilionarul rus Igor Malev încearcă să-și recâștige fosta soție, Ewa. Metoda e mai puțin ortodoxă. Ucide persoane nevinovate pentru marea lui dragoste. Ca fundal servește lumea glamour-ului orășelului mediteranean, devenit celebru în 1953 odată cu fotografia în bikini a unei blonde. Blonda se numea Marilyn Monroe.

Cartea e presărată cu informații de popularizare a științei de genul: „*Se spune că numai lebedele sunt fidele, dar și asta e o minciună. Singura specie din natură care nu cunoaște adulterul este o amibă, Diplozoon paradoxum. Cei doi se descoperă când sunt tineri, iar corpurile lor*

fuzionează într-un organism unic. Restul speciilor sunt toate supuse trădării". Nu știu cât e de adevărată această informație, dar la istoria luptei sambo, Coelho e departe de adevăr. Există totuși câteva informații picante despre încercarea sovieticilor de a o face probă olimpică. Probabil că descrierea pistolului Beretta și datele tehnice sunt corecte. Dar, după ce ai vândut peste 100 de milioane de exemplare din cărțile tale, în 56 de limbi, în 150 de țări, ce mai contează falsa istorie a unei lupte marțiale?

Ce este Occidentul?

de Philippe Nemo

Traducere din franceză de Adrian Ciubotaru (Editura Cartier, 2009)

Philippe Nemo, filosof și scriitor francez născut în 1949, este un nume important în gândirea contemporană franceză. Noțiunea de Occident este prezentă peste tot. Dar ea este extrem de vagă. Philippe Nemo încearcă s-o definească în mod schematic, sprijinindu-se pe istorie.

Autorul vede cultura occidentală nu ca pe un produs al hazardului și al necesității, ci ca pe o construcție a spiritului, structurată în cinci momente-cheie:

1. inventarea Cetății, a libertății subordonate legii, a școlii și a științei realizată de către greci;

2. crearea dreptului, a proprietății private, a „persoanei” și a umanismului de către romani;

3. revoluția etică și escatologică a Bibliei: caritatea transcenzând justiția, punerea în tensiune escatologică a unui timp linear, timpul Istoriei;

4. „revoluția papală” din secolele XI-XIII, care a ales să utilizeze rațiunea umană sub cele două înfățișări, a științei grecești și a dreptului roman, realizând prima sinteză veritabilă între Atena, Roma și Ierusalim;

5. marile revoluții democratice moderne.

„*Voi caracteriza,* recunoaște programatic autorul, *într-o manieră pozitivă și analitică aportul esențial al fiecăruia dintre cele cinci evenimente și voi arăta cum aceste contribuții s-au asociat într-un chip atât de fericit pentru a construi Forma Occidentului.*”

Oare chiar așa să fie băieții?

de David Pouilloux

Ilustrații de Frapar. Traducere din franceză de Mihaela Bunduc
(Editura Cartier, 2009)

O***are chiar așa să fie băieții?*** este imaginea în oglindă a altui volum: ***Oare chiar așa să fie fetele?*** Nu este o carte exclusiv pentru băieți. Tot așa cum cealaltă nu reprezintă o exclusivitate pentru fete. Suntem diferiți. Și e bine să știm cum ne vedem noi, cum ne văd ceilalți. Mai ales când umorul și ironia ne ușurează lecturile și complexele. Dacă Freud te complexează, atunci ia-o încetișor. Cu acest gen de carte.

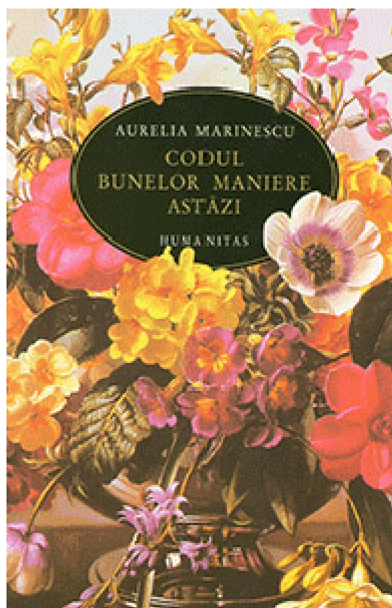
„*Sunteți băiat, e o certitudine. Veți deveni bărbat, asta, de asemenea, e o certitudine*.” Această carte vorbește despre ceea ce simțiți și gândiți, despre problemele pe care le aveți, despre ceea ce vă neliniștește, despre ceea ce trăiți la adolescență cu acest corp și cu acest creier ce se află în plină metamorfoză. De ce vă place atât de mult să fiți în gașcă? De ce v-o fi fiind rușine să plângeți, doar pentru că sunteți băiat? De ce mușchii au o importanță atât de mare pentru voi? Ce tactică trebuie adoptată pentru a

avea siguranța că veți cuceri fetele? Ca să pari mai macho și mai musculos, pune pe tine mai multe tricouri. Ca să utilizez o ironie mai acidă. Asta nu înseamnă că eu sunt cool în raport cu voi. Deoarece doar tu poți spune:

„— *Am chef să salvez planeta de unul singur.*

— *Normal. Doar ești bărbat*”.

„— *Fata ideală? Blonda cu sânii mari. Prietena mea? Brunetă cu sânii mici*.”

Codul bunelor maniere astăzi

de Aurelia Marinescu

Ediția a III-a revăzută și adăugită (Editura Humanitas, 2010)

Paradoxală situație. Într-o țară (bine, fie și două) în care bunele maniere au fost uitate, în saloanele galante pe unde se mai plimba încă Alexandru Ioan Cuza, cartea ***Codul bunelor maniere*** se bucură de un succes enorm la public. Editorul anunță despre 275 000 de exemplare vândute. În cele trei ediții. Autoarea, Aurelia Marinescu, a revenit cu revizuiri și adăugiri la fiecare nouă ediție.

Prezenta ediție vine cu fragmente și capitole noi: ***Sinceritatea și minciunile convenționale***, ***Despre conflicte***, ***Neologisme recente***, ***Internet și netiquette***.

Câteva informații utile. În Germania nu se sărută mâinile doamnelor. Dar punctualitatea este o obsesie națională. Unii sociologi explică succesul german prin această calitate. La strânsul mesei participă toți musafirii. Gazda nu se simte jignită. Ca să fiu sincer, nici eu nu m-aș simți văduvit de amorul propriu.

În Canada, florile se oferă în număr par. În America, furculița se ține în mâna dreaptă. Iar stânga este ascunsă vederii. Văzându-i pe europeni cum mănâncă, americanii cred că suntem stângaci.

Important! Când suntem în vizită, nu ne descălțăm. Imagina-
ți-vă un domn la cravată și costum doar în ciorapi sau o doamnă în rochie de seară cu picioarele goale. Obiceiul de a lăsa încălțămintea la ușă vine de la țară, unde încălțămintea plină de noroi trebuie s-o lași la ușă. Sunteți prima generație de orășeni?

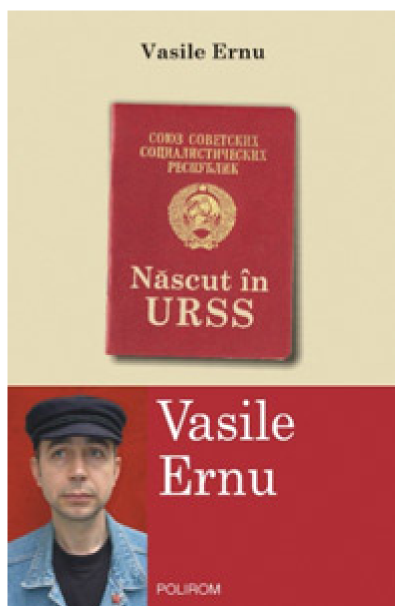
Moartea lui Ahile

de Boris Akunin

Traducere din rusă de Diana Iepure (Editura Humanitas, 2008)

Boris Akunin este pseudonimul literar al eminentului specialist și traducător din japoneză Grigori Șkartișvili, născut la Tbilisi. Akunin a făcut la sfârșitul anilor ’90 în Rusia cu seria de romane despre Erast Fandorin cam ceea ce a făcut în anii ’80 ai secolului trecut Umberto Eco în Italia cu ***Numele trandafirului***. Ambii sunt oameni ai culturii fine. Ambii s-au lansat în scrierea de romane polițiste, thrillere, considerate cărți de raftul doi în mediul literar. Și ambii au reușit să intre în topul vânzărilor de carte. Este răzbunarea cărturarului rasat împotriva tuturor celor care cred că romanul polițist este scris de o femeie care inventează subiectele la bucătărie pentru bărbații care citesc seara în pat o carte ușoară. Presa străină îl etichetează pe Akunin drept „*un Tolstoi care ar fi creat o mixtură de James Bond și Sherlock Holmes*”. Probabil că acum e așa. Și Akunin este un produs de export al Rusiei, ca și caviarul sau vodca.

Istoria apariției primelor trei volume din seria Fandorin e cu suspans. Editura moscovită Zaharov, care a scos prima ediție, n-a reușit să vândă din Fandorin nici jumătate de tiraj. Iar tirajul per volum era sub 10 000 de exemplare. Presa încerca să afle cine se ascunde sub pseudonimul B. Akunin. A fost nevoie de ani ca B. Akunin să-și spună Șkartișvili și de o nouă ediție ca agentul special Fandorin, trimis de autor după primele romane în Japonia, să fie îndrăgit de peste 20 de milioane de cititori din întreaga lume.

Născut în URSS

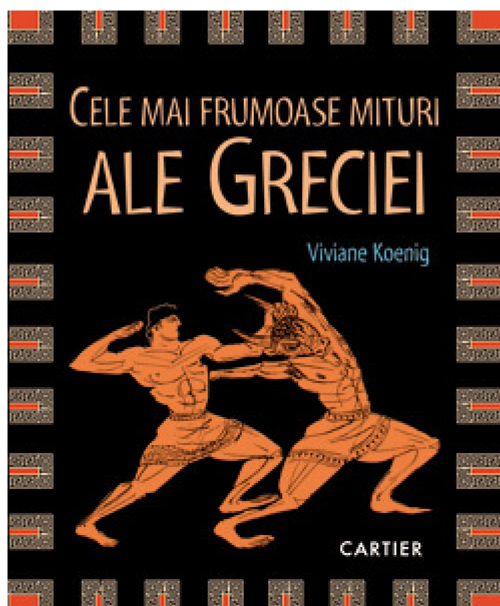
de Vasile Ernu

Ediția a III-a (Editura Polirom, 2010)

Vasile Ernu a fost primul care a oficializat trendul basarabean în proza românească. Dar până la Vasile Ernu au fost Baștovoi cu ***Iepurii nu mor…*** și Alexandru Vakulovski cu romanul căruia sunt nevoit să-i omit titlul, din cauza orei când este difuzat acest spot. Ernu a devenit autorul volumului ***Născut în URSS*** de nevoie. Inițial, exista un proiect pentru un dicționar cu termeni în vogă din fosta Uniune Sovietică. Vasile Ernu, coordonatorul, a repartizat termenii pentru mici eseuri unor tineri scriitori basarabeni. Dar, la termenul fixat pentru predare, Ernu s-a pomenit că singurele texte prezentate sunt ale lui. Cuvântul și perseverența basarabeană s-au pierdut prin imensele stepe ruse. De nevoie, Ernu s-a apucat și a scris singur text după text. Până a ajuns la ***Născut în URSS***. Care a ajuns deja la a treia ediție. Și este una dintre cele mai traduse cărți peste hotarele României.

Vasile Ernu intră în temă cu un tupeu proletcultist, tot așa cum și-a creat și imaginea Vasile Ernu, cu chipiu proletar privind în zare ca Lenin la Congresul II al Sovietelor, cu un motto din Vladimir Vladimirovici Maiakovski: „*Priviți, invidiați-mă, Sunt cetățean al Uniunii Sovietice*". Ceea ce-l face pe criticul Paul Cernat să constate: „***Născut în URSS** este cartea-manifest a unei identități în răspăr. Chiar dacă autorul ei nu va mai publica nimic, el poate sta liniștit. Punct ochit – memoria colectivă – a fost bine lovit, iar mesajul – deja asimilat*".

Între timp, autorul a mai publicat ***Ultimii eretici ai Imperiului***.

Cele mai frumoase mituri ale Greciei

de Viviane Koenig

Traducere din franceză de Dorin Onofrei (Editura Cartier, 2009)

Sunt treisprezece. Cele mai frumoase mituri. Aezii, acești povestași de meserie, mergeau din oraș în oraș ca să povestească istoria lumii. Au povestit-o atât de frumos, că aceste legende au ajuns până la noi. Ca noi să le povestim în continuare.

„*Unii zic că Faeton ar fi fiul frumosului Helios…*

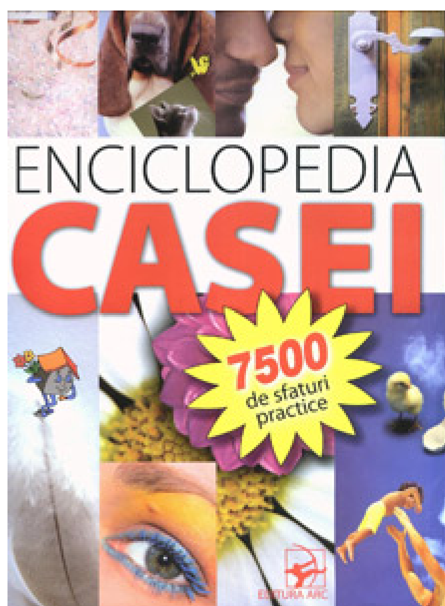
Alții susțin că el nu-i decât fiul unui simplu călător.

— Fiule, îi zice maică-sa, îți jur pe acest astru încântător cu raze scânteietoare că Soarele este adevăratul tău tată. Dacă mint, fie ca aceasta să-mi fie cea din urmă zi! Dacă dorești, du-te și-l întreabă."

Și l-a dus Helios, tatăl, pe cerul înstelat în carul său strălucitor. După aia i-a dat hățurile. După care Faeton a scăpat hățurile. Și a pârjolit pământul. În locul unde astăzi e pustiul Africii. Și i-a înnegrit cu flăcările pe oamenii care locuiau în Africa.

Apoi vin Minotaurul, Iason, Orfeu, Heracle, Midas, Dionysos, merele de aur, Ariadna, Egeu. Și lista e lungă.

Cea mai renumită dintre toate aceste istorii este povestea faimosului război troian, un război ce izbucnește în ziua în care divinitățile grecești trebuiau s-o aleagă din rândurile lor pe cea mai frumoasă dintre zeițe. Și iată că un simplu concurs de frumusețe provoacă zece ani de război, sute de morți, distrugerea unui oraș și, pentru Odiseu, o întoarcere plină de peripeții.

Enciclopedia casei

Traducere din sârbă de Octavia Nedelcu (Editura Arc, 2010)

Mile Radičević, grafician de primă mărime, a adunat sfaturi utile, sugestii și rețete pentru soluționarea problemelor „mărunte”, dar atât de importante în cotidianul nostru, cu tenacitate și entuziasm, pe parcursul a patru decenii. Prima ediție în sârbă a avut titlul ***Atotștiutorul***. Actualul titlu a venit odată cu a doua ediție, apărută la un an după prima.

Cele 7500 de sfaturi practice au fost compartimentate în optsprezece capitole. Vouă, posesori de automobile însemnate de pereții garajului în toate cele patru puncte cardinale, care circulă pe străzile Chișinăului, vă dau un sfat tardiv, dar poate vă prinde bine la o nouă mașină. Poziționarea mașinii în garaj. Agățați de tavanul garajului o minge mică de cauciuc, care vă ajută să parcați corect mașina. Poziționați mingea astfel încât să atârne în dreptul parbrizului. Astfel veți opri automobilul chiar acolo unde atârnă mingea și îl veți putea parca corect, fără a vă teme că-l veți lovi de perete cu

partea frontală. Iarna, gheața de pe geamuri o puteți înlătura cu o felie de cartof crud. Dacă nu uitați sfatul până la iarnă.

Și cărțile au nevoie de igienă. La fiecare 10 până la 15 ani, acestea trebuie dezinfectate. Desfaceți cărțile și puneți-le într-o cutie de carton care se poate închide. Folosiți soluții clasice de dezinfecție, conform instrucțiunilor de utilizare.

Windows on the World

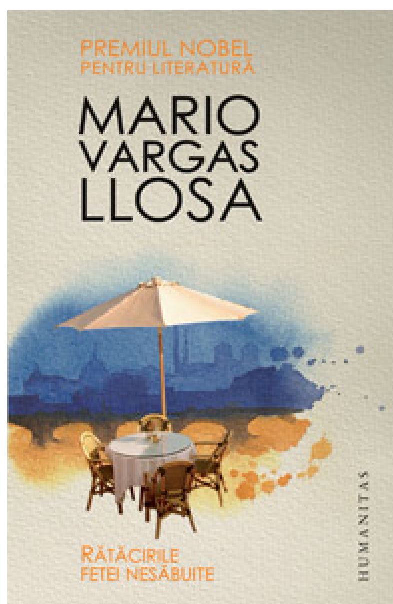
de Frédéric Beigbeder

Traducere din franceză de Marie-Jeanne Vasiloiu (Editura Pandora M, 2008)

I-ar plăcea să i se spună BEGBEDE. Cu accentul pe ultimul *e*. Ceea ce, în dialectul basc, ar însemna *belvedere*. Frédéric Belvedere. Dar este cunoscut drept Frédéric Beigbeder. Scriitor francez. Născut dintr-un părinte basc și altul american. Îndrăgostit de tot ce înseamnă cultură americană. Ceea ce pentru un francez înseamnă un act de curaj și de frondă. Vorbesc de intelectualul francez. Ar fi fost un mare scriitor dacă nu lucra în publicitate. Și n-ar fi fost un bun PR-ist. Primul său roman – ***99 de franci*** – a apărut când în Franța moneda națională se numea franc. Romanul a fost reeditat cu numele ***14,99 euros*** când euro a devenit moneda francezilor. A apărut în traducere românească cu titlul ***199 000 lei*** când leul românesc încă nu fusese denominat. Și a fost reeditat cu titlul ***19,99 RON*** după denominare. A fost un bun familist. A crescut doi băieți. După aia s-a plictisit. A divorțat. Ca și tatăl său. A scris romanul ***Iubirea durează trei ani***. A început să ducă o viață

boemă. Să fie iubit mai mult în Rusia pentru escapadele sale sexuale și mondene decât în Franța pentru romanele sale. Și el, Frédéric Beigbeder, atât de mult voia să fie recunoscut în stradă, la aeroport ca vedetă.

Windows on the World a fost un celebru restaurant de la etajul 107 din turnul de nord, primul dintre *Twin Towers* care a fost lovit, ultimul care a căzut. Cartea ***Windows on the World*** este cronica ultimelor minute dinaintea prăbușirii. Subiectul decurge paralel: cronica ultimelor minute dinaintea prăbușirii din restaurantul newyorkez cu sentimentele, amintirile scriitorului din restaurantul ***Ciel de Paris***, restaurantul de la etajul 56 din Turnul Montparnasse, unde a fost scris romanul.

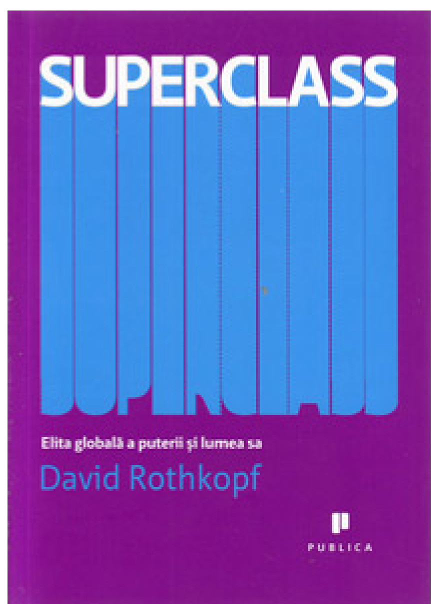
Rătăcirile fetei nesăbuite

de Mario Vargas Llosa

Traducere din spaniolă de Luminița Voina-Răuț (Editura Humanitas, 2009)

La 70 de ani, Mario Vargas Llosa dă primul său roman de dragoste: ***Rătăcirile fetei nesăbuite***. Și o face așa cum n-au făcut-o cei care au scris până la vârsta lui zeci de romane de dragoste. Ricardo, personajul care avea să fie băiatul bun și cu o biografie, pe alocuri, asemănătoare cu a romancierului, se îndrăgostește în Lima burgheză din anii '50 de Lily, cea care avea să fie fata rea din roman. Ricardo a iubit-o pe parcursul a 40 de ani, cât se întinde subiectul romanului, doar pe fata de care s-a îndrăgostit în cartierul Miraflores din Lima. Ea a avut multe iubiri mari sau iubiri meschine. El, resemnat într-o iubire de secol al XIX-lea, a acceptat soarta și a viețuit cuminte într-un secol XX plin de evenimente. Ea, într-o căutare înverșunată de senzații tari și o viață boemă și consumatoristă, a trăit o iubire romantică în Mirafloresul burghez și domol, o iubire fără canoane sentimentale în Parisul revoluționar al primăverii lui 1968, o altă iubire în Londra hippy din

anii ’70, o iubire stranie în Japonia modernă. El a iubit-o ca pe un vis. Și parcă a trăit la Paris. Dar a avut o viață moartă. Doar visul dragostei lui era viu. Ea a trăit o viață tumultuoasă. Plină de peripeții. Dar visul ei era unul mort. Sunt două destine nereușite aruncate într-un „secol al extremelor”. Cel nepregătit n-a reușit să ia examenul. Cel care s-a crezut pregătit a picat examenul vieții.

Superclass
Elita globală a puterii și lumea sa

de David Rothcopf

Traducere din engleză de Alina Popescu (Editura Publica, 2009)

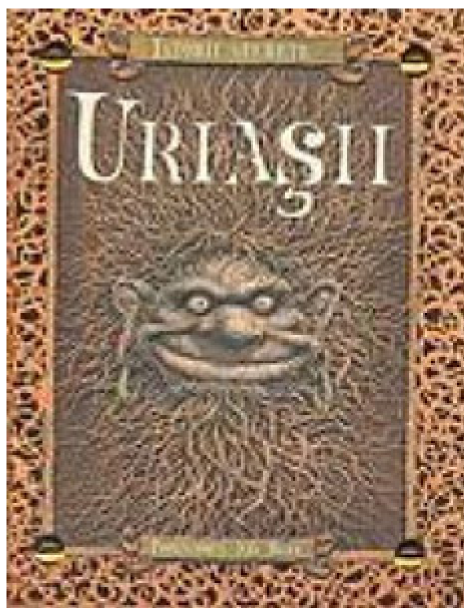
Cei care caută conspirații, societăți secrete, coduri și alte batalioane de îngeri sau demoni care conduc lumea ar putea sări peste această carte. Cei care ne conduc politic și economic, cea mai bună parte dintre ei, sunt ca Larry Ellison, de la Oracle, descris de către unul dintre subalternii săi astfel: *„Diferența dintre Dumnezeu și Larry este că Dumnezeu nu se crede Larry”*.

Cei din *superclass*, noțiune introdusă de autor, se întâlnesc, din 1971, la fiecare început de an, la 500 de picioare deasupra nivelului mării, în stațiunea elvețiană Davos. Pionierii Davosului au venit cu autobuzul de la aeroport. Erau cazați în hoteluri care nu aveau conexiune la apeduct. Iar în ultimele zile ale Forumului erau nevoiți să plece în cătunele vecine după mâncare. Părintele Davosului este germanul Schwab, care, la 27 de ani, a părăsit cariera de inginer pentru o diplomă la Kennedy School of

Government, de la Harvard. Cei care vin la Davos (cca 2000 de persoane) nu vin pentru conferințele comune. Ei vin pentru a prinde persoane și discuții prin coridoarele hotelurilor. Forumul este finanțat de marile corporații, care plătesc anual sub formă de taxe 300 000 de dolari.

Cei din *superclass* se întâlnesc din 1954, în cel mai strict secret, în diferite hoteluri. Au intrat în istorie sub denumirea de Grupul Bilderberg (cca 120 de membri), de la numele hotelului olandez unde s-au întâlnit prima dată. Despre acest grup, care evită discuția cu presa, s-au scris numeroase cărți conspiraționiste. Referindu-se la acest grup, precum și la Comisia Trilaterală (cca 350 de membri), înființată de ultimul Rockefeller, autorul vorbește ca despre „două adunături de moșnegi".

Cea mai influentă inițiativă a superclasei, după părerea autorului, este Inițiativa Globală Clinton. Adunarea Generală ONU se reunea concomitent cu Inițiativa Globală Clinton. Adunarea ONU s-a dovedit a fi un salon de discuții, unde Chavez îl compara pe Bush cu diavolul, iar Clinton a reușit să primească asigurări de la reprezentanții guvernelor pentru subvenții sociale. Adunând, totodată, din donații peste 7 miliarde de dolari pentru inițiativele sale sociale.

Istorii secrete

Uriașii sau Codex Giganticum

de Ari Berk

Ilustratori: Wayne Anderson, Douglas Carrel ș. a. Traducere din engleză de Adriana Bădescu (Editura Egmont, 2009)

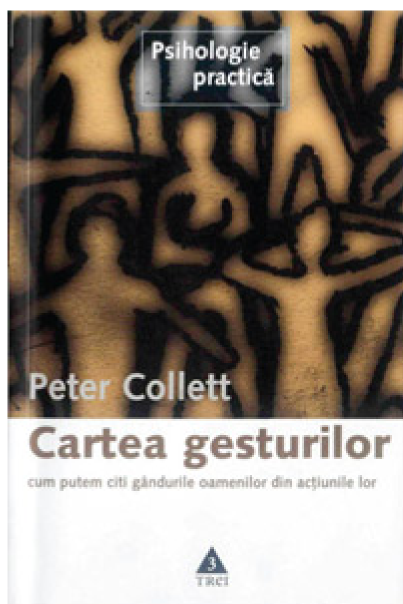
Uriașii nu sunt unicul popor secret. Mai sunt elfi, pitici, zâne, sirene și alte neamuri mai puțin cunoscute. Astăzi despre ele se vorbește în șoaptă. Nepoții și nepoțelele care au marele noroc să fie adormiți de bunici ce au făcut cândva parte din Marele Ordin al Penei de Aur poate mai știu câte ceva din vorbele care închideau pleoapele pentru cele mai frumoase și misterioase vise. Arhiviști și scribi ai poarelor secrete au pus la cale o serie de cărți pentru cei care n-au rude din Marele Ordin al Penei de Aur.

Uriașii sunt de trei specii: Gigantes Vulgaris, care ating până la 7 metri; Gigantes Medius, de până la 21 de metri, și Gigantes Giganticus, până la 150 de metri. Toți uriașii poartă câte un sac. Înăuntru sunt tacâmuri, unelte, amulete, încălțăminte, cuști și case mobile. Calendarul uriașilor se împarte

în anotimpuri. Murc sau vremea întunecată a multor căzături corespunde iernii lumești. Sodden sau vremea picioarelor ude corespunde primăverii. Nod sau vremea somnului neîntors sub copaci corespunde verii. Geldos sau vremea aurului înainte de îngheț corespunde toamnei. Uriașii nu au zile.

Pentru gurmanzi, scribii au păstrat „*meniul frugal pentru poporul cel mare*”. Cum se prepară capra sărată cu tot cu piele a lui Denbras? „*1. Prinde multe capre. 2. Presară sare pe ele. 3. Pune caprele sărate la foc. 4. Când pielea e crocantă sau capra nu mai behăie, atunci e gata de mâncare.*”

Uriașii sunt un popor dur. Elfii, piticii, zânele, sirenele, hobbiții au meniuri mai fine.

Cartea gesturilor europene

de Peter Collett

Traducere din engleză de Alexandra Borș (Editura Trei, 2008)

Cartea a avut un succes imens. Din cauza TV. Peter Collett este psihologul emisiunii ***Big Brother***.

Ce vrem să ascundem în fața semenilor, dar gesturile ne dau de gol? Felul cum stai, cum privești, cum gesticulezi cu mâinile, cum ții picioarele, cum zâmbești, expresia ochilor, poziția sprâncenelor spun mult mai multe decât vrem noi să oferim semenilor. Poziția pe care o adopți într-o conversație și gesturile pe care le faci pot determina durata dialogului și cât de des vei fi întrerupt.

Într-un sondaj din SUA, Ronald Reagan a fost ales al treilea mare președinte al SUA din toate timpurile, după George Washington și Abraham Lincoln. Rezultatul i-a surprins pe experți. Reagan n-a impus nicio lege impresionantă și nu a ținut niciun discurs memorabil. A fost implicat în scandalul Contra. Dar experții trec deseori cu vederea faptul că politicienii

sunt judecați după aspectul lor fizic la fel de mult ca politica pe care o promovează. Lucrurile mărunte, ca, de exemplu, felul în care zâmbește sau merge un politician, pot avea un impact mai mare asupra felului în care este ținut minte decât toate rezultatele sau eșecurile lui politice. În ultimă instanță, greșelile lui Reagan, gafele sale politice, ignoranța și atitudinea sa somnolentă față de funcția de președinte – toate aceste lucruri i-au fost iertate pentru că a fost capabil să creeze indicatorii comportamentului necesar.

Aventurile intime ale unei prostituate de lux londoneze

de Belle de Jour

Traducere din engleză de Constantin Dumitru-Palcus (Editura Trei, 2006)

Presa românească a vorbit mult despre autorul acestei cărți. Deoarece prefața o semnează poetul Dan Sociu, cu un titlu provocator ***Eu sunt Belle de Jour,*** ziariștii bucureșteni n-au mers prea departe și au repetat că Belle de Jour este Dan Sociu. Poetul – care a tradus și din Charles Bukowski, și în poemele sale plătește tribut trendului erotic din literatura română de la începutul anilor 2000, și în romanul său dezvăluie propria viață intimă – este bănuitul principal. În prefață, Dan Sociu vorbește despre ziariștii londonezi, criticii literari englezi, detectivii particulari londonezi care au făcut anchete ca să descopere cine se ascunde în spatele acestui pseudonim. E cert că tipa sau tipul are o școală solidă în spate, are umor, iar prostituatele cu experiență spun că autoarea/autorul este un meseriaș și în domeniul lor. Dar să mergem direct la sursă:

„*Primul lucru pe care trebuie să-l știți este faptul că sunt o curvă. Și nu o spun cu superficialitate. Al doilea lucru e faptul că locuiesc la Londra. Nu e un oraș ieftin. Ca majoritatea prietenilor mei m-am mutat aici după universitate cu speranța de a-mi găsi o slujbă. Dacă nu una bine plătită, măcar una interesantă sau populată exclusiv de bărbați chipeși și buni de însurătoare*”.

După felul cum sunt puse virgulele, după sintaxă, după vocabular, înclin să cred că acest text nu e o traducere din engleză. Și nu e scris de un bucureștean. „Măcar” e utilizat prin părțile Botoșanilor. Măcar asta o fi adevărat, Dan Sociu?

Jurnalul unei fete greu de mulțumit 1932–1947

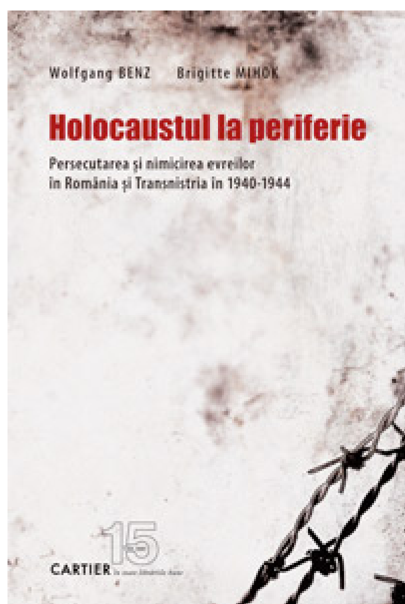
de Jeni Acterian

Ediția a II-a, revăzută (Editura Humanitas, 2007)

După anii ’90, literatura română a scos din sertar câteva jurnale. Care nu ar fi putut apărea în perioada comunistă. Tonul a fost dat de generația interbelică. Petre Pandrea, Mihail Sebastian, Jeni Acterian. Jurnalul lui Mihail Sebastian și cel al lui Jeni Acterian au fost o adevărată revelație pentru cititorul român. Ambele au fost publicate la zeci de ani de la moartea autorilor. E vorba de 33 de ani, în cazul lui Acterian, și 50, pentru ***Jurnalul*** lui Sebastian.

Jeni Acterian i-a cunoscut personal (și apar în paginile ***Jurnalului)*** pe intelectualii care au marcat perioada interbelică: Mircea Eliade, Eugen Ionescu, Emil Cioran, Constantin Noica, Petre Țuțea, Alexandru Dragomir, Mihail Sebastian, Emil Botta, Cella Delavrancea, Nae Ionescu, Mircea Vulcănescu.

Cioran vorbește în scrisorile sale despre îndoielile acestei „*fete deștepte din Balcani*”, despre „*luciditatea ei inconceptibilă*”. O vedea ca pe un alter ego al său. Îi aprecia vitalitatea debordantă, harul prieteniei, judecățile atât de iuți și fulgerătoare. Urma să aibă un viitor strălucit. Cu o bursă pentru obținerea unui doctorat la Sorbona. Războiul și instalarea puterii comuniste îi frâng sclipitorul destin. A fost referent, asistent de regie, traducător de piese. Se căsătorește nereușit cu un actor. Dezamăgirea este atât de mare, încât o lună de zile se închide în casă și refuză orice contact sau mâncare. Doar a fumat. Își revine încet prin traduceri. Moare la 42 de ani. Această fată deșteaptă și de o vitalitate debordantă din Balcani.

Holocaustul la periferie

de Wolfgang Benz și Brigitte Mihok

Traducere din germană de Cristina Grossu-Chiriac (Editura Cartier, 2010)

În 1946 apărea cartea lui Matias Carp ***Cartea neagră. Suferințele evreilor din România. 1940–1944***. În 1949, cartea a fost retrasă din circuit de conducerea comunistă de atunci a României. Până în anii ’90, holocaustul din România era o temă tabu. Abia în 2003, președintele Ion Iliescu a instituit o Comisie Internațională pentru Studierea Holocaustului. Documentul final a fost publicat în 2005. Acesta marchează începutul unei culturi a memoriei în conștiința românească.

Holocaustul din România se deosebește de genocidul evreilor din alte teritorii din perioada celui de-al Doilea Război Mondial. Evreii din Vechiul Regat n-au fost persecutați de autoritățile regimului Antonescu. Ceea ce a intrat sub denumirea de Holocaustul din Transnistria se referă la evreii din Basarabia, Bucovina și nordul Moldovei, teritorii care au fost ocupate în 1940 de trupele sovietice. În toamna lui 1941, pe teritoriul Transnistriei au

fost înființate 150 de ghetouri și lagăre de muncă. Până în august 1942, autoritățile au deportat 150 de mii de evrei. În 1942, conform înțelegerii cu autoritățile germane, 5000 de deportați au fost predați autorităților germane din Ucraina de dincolo de Bug. Ei au fost utilizați ca forță de muncă pentru construcția drumurilor. Toți cei 5000 de evrei au fost ulterior împușcați. Doar o treime din evreii deportați în Transnistria au supraviețuit anului 1943.

Aventurile lui Alice în Țara Minunilor

de Lewis Carroll

Ilustrații de Violeta Zabulica-Diordiev.
Traducere din engleză de Radu Tătărucă (Editura Cartier, 2010)

Sunt două cărți pentru copii pe care maturii le au în biblioteca lor. Și din când în când revin la ele. Și la fiecare lectură descoperă lucruri pe care nu le-au observat în timpul lecturilor precedente. Și se gândesc că au fost fericiți când le-au citit pentru prima dată. Chiar dacă nu țin minte bine subiectul. Timpul era fericit. Era o bucurie ingenuă.

Aceste două cărți sunt ***Micul prinț*** și ***Alice în Țara Minunilor***. Ambele sunt cărți care au creat lumi noi. De o frumusețe și o înțelepciune pe care oamenii nu și le pot imagina nici în cele mai curajoase vise.

„*Domnul Omidă și Alice s-au privit câtva timp în tăcere.*

Într-un târziu, domnul Omidă și-a scos narghileaua din gură și i s-a adresat cu o voce molcomă și somnoroasă:

— TU cine ești?

Ca început al unei conversații, era departe de a fi încurajator. Alice i-a răspuns timidă:

— Eu… eu… domnule, nu prea știu, în momentul de față… știu doar cine AM FOST când m-am sculat azi-dimineață, dar cred că trebuie să mă fi schimbat de câteva ori de atunci.

— Ce vrei să spui cu asta? a întrebat domnul Omidă cu asprime. Explică-te!

— Mi-e teamă că nu mă pot explica MIE ÎNSĂMI, domnule, i-a zis Alice, fiindcă, înțelegi, nu mai sunt eu însămi.

— Nu înțeleg.

— Mi-e teamă că nu am cum să fiu mai clară, a răspuns foarte politicos Alice, deoarece, în primul rând, nici eu nu pot să mă înțeleg; te zăpăcește cu totul să treci prin atâtea mărimi doar într-o zi.”

Partea întunecată din noi înșine

de Élisabeth Roudinesco

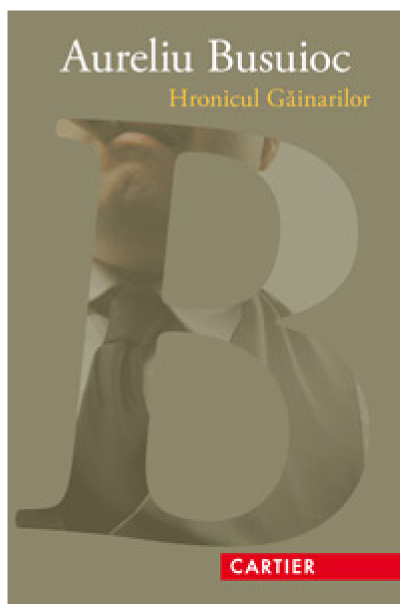
Traducere din franceză de Ileana Busuioc (Editura Trei, 2009)

Dominația Spaniei de la sfârșitul secolului al XV-lea se datorează virilității tinerei regine, instaurate în scaun cu ceva timp înainte de plecarea lui Columb spre Americi. Iar declinul Franței dinainte de 1789 și declinul Romei imperiale sunt consecințele orgiilor aristocrației. Istoria poate fi interpretată și așa.

„*Contrar misticilor care făceau din corpul lor instrumentul mântuirii sufletului, libertinii, nesupuși și rebeli, căutau să trăiască precum zeii și deci să se elibereze de sub legea religioasă, atât prin sacrilegiu, cât și prin practici voluptuoase ale sexualității. Ei opuneau ordinii divine puterea suverană a unei ordini naturale a lucrurilor. Acest individualism baroc proclamă primatul experienței asupra dogmei și al pasiunii asupra rațiunii*." Așa începe descrierea epocii libertine din secolul al XVIII-lea, cunoscute mai bine ca epoca depravatului de Sade.

Fiecare epocă aduce în scenă propria figură exemplară de pervers: ascetul sau martirul în epoca medievală; libertinul din epoca Luminilor; copilul care se masturbează, femeia isterică, homosexualul din secolul al XIX-lea; nazistul, apoi teroristul din secolul XX.

Este o luptă permanentă între forțele binelui și cele malefice. Aș recomanda această carte doar psihologilor, dar subiectele și biografiile, calitatea scriiturii sunt atât de frumoase, încât e păcat să nu fie savurată ca o plăcere a binelui. Atât că lumea era mult mai opacă fără Mefistofel. Și nu era acest studiu excelent.

Hronicul Găinarilor

de Aureliu Busuioc

(Editura Cartier, 2012)

Erau tineri. Erau viguroși. Erau puși pe pozne. Sperau să facă un altfel de roman decât cel cu comunistul bun și chiaburul rău. Nu au putut schimba un alfabet. Dar au reușit să schimbe o literă: „G”. Dar această literă a însemnat punctul G al literaturii din RSSM. Erau anii ’60 ai secolului trecut. Aureliu Busuioc și-a luat intelectualii în ***Singur în fața dragostei***. Ion Druță și-a luat țăranii în ***Povara bunătății noastre***. Vladimir Beșleagă și-a luat destinul tragic al basarabeanului în ***Zbor frânt***. Vasile Vasilache și-a luat destinul comic al basarabeanului în ***Povestea cu cocoșul roșu***.

Au urmat 30 de ani în care Aureliu Busuioc a fost hedonistul Chișinăului. A mai publicat doar două romane. Câte unul la zece ani. A preferat să-și irosească talentul prin glume acide, ironii la un pahar de vorbă, la vânătoare. Unde vânatul e altul. Iar din 1997 încoace a scos câte un roman la trei ani. ***Lătrând la lună***, ***Pactizând cu diavolul***, ***Spune-mi Gioni***, ***D-ale***

vânătorii. Și ultimul roman, ***Hronicul Găinarilor***. Ar fi frumos să fie citit de la o parte. Dar este prea dureros pentru noi. Este Hronicul nostru. De la 1812 încoace. Este mitologia pe care am creat-o noi ca popor, este destinul pe care l-am acceptat . Am fi putut fi Helios, Faeton, Poseidon, Narcis, Ulise, Paris, Pan. Dar asta e mitologia altora. A noastră se numește ***Hronicul Găinarilor***.

Eminescu: Negocierea unei imagini

de Iulian Costache

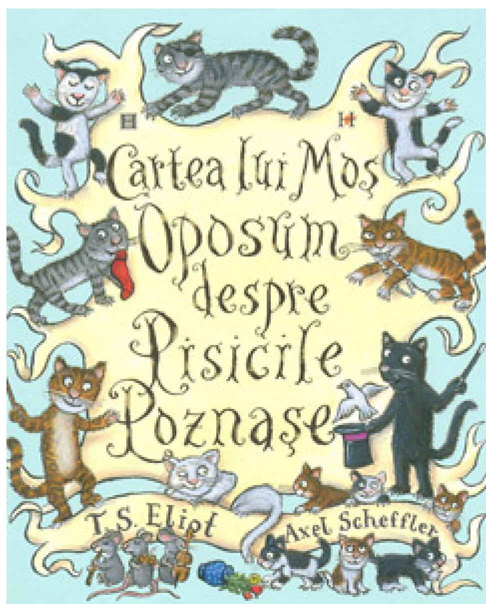
(Editura Cartea Românească, 2008)

„*Eminescu n-a existat./A existat numai o țară frumoasă/La o margine de mare/Unde valurile fac noduri albe./Ca o barbă nepieptănată de crai./Și niște ape ca niște copaci curgători/În care luna își avea cuibar rotit./Și, mai ales, au existat niște oameni simpli/Pe care-i chema: Mircea cel Bătrân,/Ștefan cel Mare,/Sau, mai simplu: ciobani și plugari/Cărora le plăcea să spună/Seara în jurul focului* ***Miorița*** *și* ***Luceafărul*** *și* ***Scrisoarea a III-a*** *(...)/Și pentru că toate acestea trebuiau să poarte un nume/Un singur nume,/Li s-a spus:/Eminescu.*" Așa l-a văzut pe Eminescu Marin Sorescu. În a doua jumătate a secolului XX.

Iulian Costache, într-o lucrare de o rară acribie intelectuală, încearcă să ne dezvăluie cum a fost văzut, perceput Mihai Eminescu de contemporanii săi. E vorba de perioada 1870–1900. Este perioada stabilirii canonului Eminescu. Părerile sunt foarte polarizate. Segmentul cuprinde perioada de până la receptarea de către opinia publică a postumelor eminesciene. Atunci

când Titu Maiorescu a donat Academiei Române manuscrisele eminesciene. Era 1902. Iar Nicolae Iorga constata: „*un nou Eminescu apăru*”.

Titu Maiorescu a administrat excelent războiul canonic de la sfârșitul secolului al XIX-lea. În prima fază, atunci când lansează ***Junimea*** și ***Direcția nouă*** în literatură, în centrul noii construcții este plasat Vasile Alecsandri. Mihai Eminescu îl devansează pe bătrânul pașoptist, trecut cu pastelurile sale, piesele sale și nuvelele sale în tabăra junimiștilor abia la începutul secolului XX. Așa a vrut Titu Maiorescu. Ca în a doua jumătate a secolului XX un Marin Sorescu să găsească un nume pentru toate. Și acel nume era Eminescu.

Cartea lui Moș Oposum despre Pisicile Poznașe

de T. S. Eliot

Cu ilustrații de Axel Scheffler.
Traducere din engleză de Tudor Cristian Roșca și Viorel Ștefănescu (Editura Humanitas și Humanitas Fiction, 2009)

În anii ’30 ai secolului trecut, Thomas Stearns Eliot a compus o serie de poeme despre MacCarie, Moș Deuteronomie, Domnul Mistofelis, Șoricofila Tanti Pisi-Poznă, Răgetdetigru cel Fioros, Spargotac, Zbârlisâcâici, Ram Tam Toană și alte pisici, pe care le-a trimis prin scrisori finilor săi. Orice felină care se respectă, aflăm de la T. S. Eliot, are nu mai puțin de trei nume: unul pentru uzul familiei, unul bizar și unul secret. Iar ca finilor să le fie interesante scrisorile, Eliot a plasat toată această herghelie de mâțe mai cu moț, mai cu moț și mai mare într-un spectacol irezistibil de haios. Scrisorile erau semnate cu numele ***Moș Oposum***, poreclă dată poetului de către alt mare poet de limba engleză din prima jumătate a secolului trecut – Ezra Pound. În 1939, aceste poeme au fost adunate și publicate cu titlul ***Cartea lui***

Moș Oposum despre Pisicile Poznașe. T. S. Eliot a și ilustrat volumul. După aia cartea a devenit celebră.

În 1981, Andrew Lloyd Webber montează musicalul ***Cats*** după poemele lui Moș Oposum. Avea să fie cel mai longeviv spectacol de acest gen din istorie.

T. S. Eliot (1888-1965), poet, dramaturg, critic, s-a născut la St. Louis, SUA. În 1915 se stabilește în Anglia. Primul volum de poeme i-a apărut în 1917. În 1948 obține Premiul Nobel pentru Literatură.

Graviditatea și îngrijirea copilului

de Paolo Sarti și Giuseppe Sparnacci

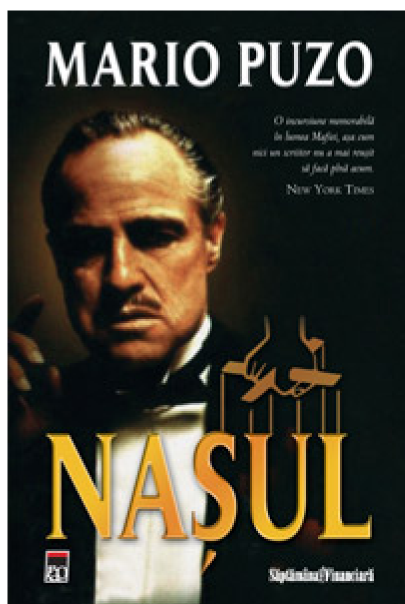
Traducere din italiană de Gabriela E. Dima (Editura Arc, 2010)

Spock, autorul cărților de îngrijire și creștere a pruncilor la mare căutare prin părțile noastre în anii ’90, nu și-a iubit propriii copii. Dar, probabil, o bună parte din cele care sunt astăzi tinere mame sau vor fi în timpul apropiat au fost crescute după Spock. Autorii italienii ai acestui ***Ghid*** nu vin cu idei atât de revoluționare. De fapt, ei fac mai degrabă un compendiu al studiilor despre creșterea copiilor care au fost publicate până acum.

El răspunde, în termeni rezonabili și cuminți, necesităților practice ale părinților, neliniștilor lor, numeroaselor întrebări care apar în timpul sarcinilor și întrebărilor care apar din ce în ce mai multe pe parcursul creșterii copilului. E mai degrabă o carte pentru liniștea părinților. Deoarece nimic nu e mai bun decât intuiția mamei în creșterea unui copil.

Ghidul face și incursiuni istorice. Problemele care au existat în creșterea pruncilor s-au datorat presiunii autorității experților în fața siguranței

mamelor. Citiți cărți, dar bazați-vă pe propria intuiție. Creșterea copilului a fost dintotdeauna prerogativa mamelor. Altfel ajungem ca în America anilor ’50, când erau alăptați la sân doar 18 la sută din prunci. Și doar în cazul a 3% alăptarea se prelungea pe perioade mai mari de două luni.

Nașul

de Mario Puzo

Traducere din engleză de Daniela Triția (Editura RAO, 2007)

În filmul ***Librăria de după colț,*** eroul principal are citate pentru toate ocaziile. Și atunci când e vorba de afaceri, și atunci când e vorba de dragoste. Toate citatele sunt din ***Nașul***. Este cazul când filmul a devenit mai cunoscut decât cartea. Care e nevoită acum să împrumute imagini din film pentru copertă.

Dar la început a fost cartea. Greșit. De fapt, la început a fost mafia siciliană. Care s-a organizat în structuri bine conturate ierarhic pentru a opune rezistență cotropitorilor Siciliei. Era o structură paralelă cu administrația insulară. Era perioada Evului Mediu târziu. Mafia nu putea fi coruptă. Avea grijă de necesitățile țăranilor sicilieni. Era un cuvânt care emana respect și conotații pozitive. Odată cu exodul italienilor spre America de la începutul secolului XX, peste ocean ajunge și mafia italiană.

Dintre cele cinci familii mafiote care își dispută supremația în New York, cea mai puternică este cea condusă de Don Corleone. Prin lovituri rapide și sângeroase, ***nașul*** aranjează orice pentru familie, protejați și aliați.

Mafia este un destin. Nu te poți despărți de el. Chiar dacă încerci așa cum a făcut-o Felix Bocchicchio. Care s-a căsătorit cu o englezoaică. N-a lucrat la firma tatălui său. Ci într-un birou poștal. A făcut școala serală. A devenit avocat. A făcut trei copii. Până în momentul când a intrat într-o afacere cu un prieten avocat. Care până la urmă l-a trădat. A făcut pușcărie. N-a apelat la ajutorul mafiei. A fost eliberat după trei ani. A mai trăit cuminte un an. Și-a luat o armă. Și instinctul l-a determinat să-l caute pe prietenul avocat și pe celelalte două persoane care l-au plasat după gratii. I-a împușcat cu sânge rece. Lecția care se predă copiilor din Familie: „*mila vine numai din partea Familiei; Familia este mai loială și mai demnă de încredere decât societatea*”.

Lizoanca la 11 ani

de Doina Ruști

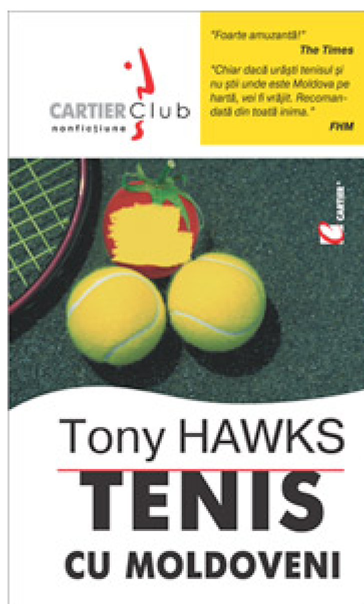
(Editura Trei, 2009)

Doina Ruști a fost la Chișinău în cadrul Zilelor Literaturii Române, Ediția I. Face parte din generația tânără de prozatori. Este un povestaș de excepție, cum n-a avut de mult proza românească. Este acceptată și de publicul cititor, și de critica literară. Care vorbește despre „*o prozatoare puternică și originală*” sau că „*a intrat în elita prozei noastre încă tinere*”. Din 2004, când debutează cu romanul ***Omulețul roșu***, a mai publicat două romane: ***Zogru*** și ***Fantoma din moară***. A fost tradusă în mai multe limbi străine.

Romanul este construit după o știre din presă: „*o prostituată în vârstă de 11 ani a umplut un sat întreg de sifilis*”. Povestea merge în mod pervers pe amănunte de genul că fetița se prostituează încă de la vârsta de 9 ani sau că printre clienții ei se numără și bărbați de 80 de ani. Știrea a fost preluată de aproape toate cotidienele importante. Niciunul nu s-a obosit să verifice sau să investigheze informația.

Lizoanca este fetița despre care ziarele au scris că „*a umplut un sat întreg de sifilis*”. În realitatea istorică și în paginile acestui roman, Lizoanca este o fetiță dârză, inteligentă și care trebuie să facă față unei lumi teribile. Ea este o luptătoare.

Școala, oamenii satului românesc postdecembrist, canalele TV în goana lor după știri, moralitatea și imoralitatea unei societăți, toate intră în atenția Doinei Ruști.

Tenis cu moldoveni

de Tony Hawks

Traducere din engleză de Camelia Boca (Editura Cartier, 2003)

„— D*eci, Tony, ce faci în Moldova?*

— Ghicește!

A încercat mai multe soluții, multe dintre ele implicând că aș fi antrenat într-o afacere, într-o organizație guvernamentală sau în programul AID. Peste 20 de minute și după mai multe expresii gen „Așteaptă!", „Acum am ghicit!" nu era nici pe aproape. În final, i s-a relevat adevărul gol-goluț.

— E cel mai ciudat pariu de care am auzit vreodată! a afirmat emfatic. Tony, ești marfă!

— Mulțumesc!

Aș fi vrut să o și simt.

— Ce ai scris în formularul de viză la „motivul vizitei"?

— Plăcere.

— Măi! Trebuie să fii primul tip din Vest care a venit în țara asta de plăcere! Dacă aș avea o pălărie pe cap, mi-aș scoate-o înaintea ta!"

Este vorba de un pariu excentric. Tony Hawks va juca tenis cu toți jucătorii naționalei de fotbal a Moldovei. Va câștiga toate cele 11 partide. Va cunoaște lumea interlopă a Moldovei, țigani, mersul în autobuzele moldovenești. Le va descrie pe toate cu umor și dezinvoltură. Ca în final să se ajungă ca Arthur, englezul care a pierdut pariul, să se dezbrace în centrul Londrei și să interpreteze imnul național al Moldovei. Asta a fost așa: „*Cu o țigară în mână, a început să-și scoată lenjeria. Râsetele răsunau pe High Road. Se auzeau și strigăte de „Jos! Jos! Jos!”. Arthur a spus apoi o propoziție pe care cred că n-o va mai rosti niciodată:*

— Sunt un bărbat onest. Sunt doar un bărbat. Când va porni muzica, îmi voi scoate pantalonii.

Această frază poate fi unul dintre cele mai bune citate pentru cartea secolului”.

Cartea celor mai uluitoare comparații

de Nicholas Harris

Ilustratori: Ray Grinaway, Mike Fuller, Gary Hincks ș. a.
Traducere din engleză de Zinaida Plămădeală (Editura Arc, 2008)

Ce are în comun ***Santa Maria***, nava-amiral a lui Cristofor Columb, cu porcul, păstrăvul-de-mare, albina și Tyrannosaurus Rex?

Viteza. ***Santa Maria*** a traversat Oceanul Atlantic cu o viteză de 20 km/oră. Porcul fuge cu o viteză de 18 km/oră. Albina zboară cu 18 km/oră. Păstrăvul-de-mare înoată cu 24 km/oră. Tyrannosaurus Rex se mișca printre ferigile de la Polul Nord cu 24 km/oră.

Santa Maria era caravelă, corabie solidă, cu trei catarge, care și-a demonstrat rezistența pe parcursul călătoriilor de-a lungul coastelor Africii. Cu 20 km/oră a ajuns cu bine în America, ca, apoi, să eșueze, în ajunul Crăciunului, pe un recif de corali.

Tyrannosaurus Rex nu a fost cel mai rapid dintre dinozauri. Se presupune că Albertosaurus ar fi dezvoltat o viteză de 40 km/oră. Asta ar echivala cu viteza transatlanticului *Titanic*. Cu aceeași viteză de 40 km/oră se

mișcă și elefantul african. Un pic mai rapid ca elefantul a fost *Flyer 1*, primul aeroplan al fraților Wright, care dezvolta o viteză de 48 km/oră. Aeroplanul era lejer întrecut în zbor de porumbelul călător, care dezvoltă o viteză de 97 km/oră. Șoimul călător este considerat a fi cea mai rapidă ființă aeriană. Când plonjează abrupt pentru a prinde în aer o altă pasăre, poate atinge viteza de 201 km/oră. Cel mai rapid avion din lume este X15 cu 7274 km/oră. Pământul se mișcă cu o viteză de 107 226 km/oră. Iar Mercur cu 172 440 km/oră.

Brand You 50: Reinventarea muncii

de Tom Peters

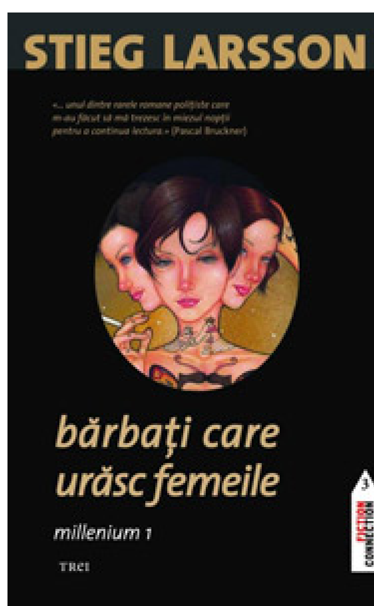
Traducere din engleză de Laura Sibinescu (Editura Publica, 2009)

Supranumit „*părintele corporației postmoderne*”, Tom Peters este cel care a creat noua gândire de management. S-a născut în 1942. Licențiat în construcții civile, urmează apoi studiile la Stanford Business School. Tom Peters ocupă locul 7 în clasamentul global al celor mai influenți gânditori de business, ***Thinkers 50***.

„*Nu vreau să intru pe aceeași ușă de birou, de luni până vineri, timp de 41 de ani, ca tatăl meu. Cred că viața lui profesională era groaznică. (Scuze, tată.)*” Așa își începe discursul noii filosofii a muncii Tom Peters. Ca punct de pornire este luat anul 1985. Când marile corporații au intrat pe piața americană și „concurența străină” s-a transformat în globalizare serioasă. Iar „computerizarea” a intrat în birouri. „*Și apoi… totul a luat-o razna.*”

Istoria Statelor Unite este propice pentru noua filosofie a muncii. SUA a fost întotdeauna o națiune a curentului *self-help*. „*O națiune a oamenilor care se bazează pe sine. O națiune a pionierilor. În zorii democrației noastre, fiecare avea grijă de sine și de familie. Nimeni nu se aștepta să fie în grija altcuiva. Încrederea în forțele proprii, independența și libertatea care le însoțește pe acestea erau lucrurile pentru care luptam, lucrurile care ne defineau.*”

Cartea este construită după 50 de teze. Cu descrierea pașilor necesari pentru realizarea fiecărui scop.

Bărbaţi care urăsc femeile. Millennium 1

de Stieg Larsson

Traducere din suedeză de Elena-Maria Morogan (Editura Trei, 2008)

Trilogia ***Millennium*** l-a făcut pe Pascal Bruckner să exclame că thrillerul anglo-saxon a fost detronat. De către suedezul Stieg Larsson.

Era 2004. Jurnalistul Larsson a murit subit în urma unei crize cardiace, la vârsta de 50 de ani. Imediat după ce a predat editorului seria de trei romane ***Millennium***, însumând aproape 2000 de pagini. Era începutul unui succes editorial. În ţările nordice, ,,*nicio carte în afară de Biblie nu a mai înregistrat astfel de vânzări*".

Mikael Blomkvist, personajul central, este jurnalist de investigaţie al revistei ***Millennium***. Ai toate componentele pentru un roman de succes. Suspans. Investigaţii în cadrul unei familii. Ţări diferite. Societăţi comerciale. Create ca o păpuşă rusească. Pe întreg globul. Dar neatinse. Lăsate parcă să-şi aştepte ceasul decisiv. Jurnalişti sinceri în investigaţiile lor, dar traşi pe sfoară de puternicii acestei lumi. Pentru naivitatea lor. Iubiri

ratate. Incesturi. Complexe oedipiene. Triunghiuri amoroase. Hackeri care, după ce sustrag hard diskul, se plictisesc să citească cei „șase megabiți de tâmpenii”.

Stieg Larsson parcă s-a despăgubit în aceste romane pentru numărul de semne limitat din spațiul jurnalistic. A oferit cu lux de amănunte diferite subiecte, care au un atu. Se unesc într-un roman polițist de bună calitate.

Nekrotitanium. Cyberpunk moldovenesc

de Planeta Moldova

Ilustrații de Roman Tolici (Editura Cartier, 2010)

„I*on Gavriliuc s-a născut la țară, în satul Rădașca, și nu prea a avut parte de educație în cei patru ani petrecuți în sânul familiei. Chiar de ziua lui de naștere, Ionel a ajuns la spital cu capul spart și cu un dinte rupt, fiindcă a stins doar o lumânare din cele patru înfipte în tortul „Olimpiada", făcut de maică-sa după rețeta decupată cu grijă din „Femeia Moldovei*".

Așa începe ***Nekrotitanium***, epopeea Babei globale, Serafima Cozonac, care, „*deși era foarte bătrână, avea un spirit de afaceri ieșit din comun. Nimeni nici nu bănuia că bătrânica aparent inofensivă conducea pe ascuns, de la ea din căsuța de lut, o corporație gigantică, „Nekrotitanium Constructions Inc.", un mastodont financiar aflat în creștere vertiginoasă*".

Presa bucureșteană a comparat primul roman cyberpunk moldovenesc cu romanele lui Ilf și Petrov. Un fel de postmodernism al celor ***12 scaune***.

Planeta Moldova, care ascunde numele a doi basarabeni galactici: Mitoș Micleușanu și Florin Braghiș, a apărut dintr-o interdicție. Mitoș Micleușanu a încălcat termenul de ședere pe teritoriul României și a fost

expulzat cu o interdicție de doi ani din țara vecină. Ca replică vizavi de o țară din estul Europei, a fost inventată o planetă. Care a fost numită cu mândrie ***Planeta Moldova***. De atunci, toate poveștile frumoase din această lume au viză de reședință pe ***Planeta Moldova***.

Cele zece porunci în secolul al XXI-lea

de Fernando Savater

Traducere din spaniolă de Coman Lupu (Editura RAO, 2009)

Una dintre legende spune că Moise a apărut pe muntele Sinai cu trei bucăți de piatră cioplite vestind „cele 15 porunci”. Dar se împiedică și scapă una dintre table, care conținea cinci dintre legile divine. Tabla se sparge în mii de bucăți. După o mică derută, Moise nu mai stă pe gânduri și anunță ceea ce mai rămăsese din tablele legii, după deteriorare: cele zece porunci.

Unii cercetători care au efectuat studiul comparativ al Vechiului Testament și al faptelor istorice obiective se îndoiesc că Moise a relevat legea divină. Se presupune că aceasta a fost elaborată după circa 150 de ani de la moartea sa, deși i-a fost atribuită. În acest caz, adevărul istoric ar fi depășit de tradiție și de justiție, ceea ce înseamnă că i se atribuie un fapt transcendent unui om; în definitiv, fusese organizatorul întregii vieți legale

a poporului. Imaginea lui Moise primind tablele din partea lui Dumnezeu este o sinteză ce ni-l arată așa cum a fost: marele legiuitor al vremii sale.

Indiferent de istoricul apariției celor zece porunci, ele au însoțit, cu conceptele lor, dezvoltarea a mai bine de jumătate din civilizație pe parcursul a secole. Legile pe care le-a primit Moise în mijlocul deșertului sunt un compendiu de obligații și de reguli care normează comportarea oamenilor.

Savater vine cu câte un eseu istoric și filosofic pentru fiecare poruncă. Cum?

Artur și minimoșii

de Luc Besson

Traducere din franceză de Irina Pricop (Editura RAO, 2006)

Luc Besson este cunoscut mai ales pentru filmele sale. Unde apare și în calitate de scenarist, și în calitate de regizor, și în calitate de producător. În 2002 debutează ca scriitor. Cu ***Artur și minimoșii***. Intrând în segmentul cărții pentru copii. Urmează încă trei cărți: ***Artur și Cetatea Interzisă***, ***Artur și răzbunarea lui Maltazar***, ***Artur și războiul celor două lumi***. Ulterior, cărțile au fost ecranizate.

Aventurile lui Artur din cele patru cărți au loc în grădina și sub grădina casei. În împărăția miniaturală și plină de frumuseți a unui popor de ființe minuscule, minimoșii. Ca în toate cărțile de acest gen, subiectul e construit în jurul luptei binelui cu răul. Prințesa Selena și fratele ei mic-mititel, numit Moțișor, sunt întruchiparea Binelui. Maltazar Blestematul, un adevărat diavol, numele căruia provine de la francezul „mal”, ceea ce înseamnă „rău”, și fiul său, Întunericitul, un drăcușor care va dezerta hotărât din lumea răului până la sfârșit, reprezintă în primă instanță Răul.

E plăcut să faci năzbâtii nevinovate, șotii copilărești. Dar nu e nicio plăcere să faci rău. Pentru că fiecare dintre noi trebuie să-și dorească să fie bun, generos, vesel, curajos, drept și prietenos. Într-o lume plină de frumuseți. Care uneori este a minimoșilor. Dar care este făcută după lumea oamenilor.

Idei cu zimți.
Viața literară III: ianuarie 2007-iulie 2008
de Dan C. Mihăilescu

(Editura Humanitas, 2008)

Dan C. Mihăilescu, critic și istoric literar, este unul dintre cei mai prolifici autori români postdecembriști. În 1982 debutează cu ***Perspective eminesciene***, volum distins cu premiul Uniunii Scriitorilor din România pentru debut. După 1990 apare practic în fiecare an cu câte un volum de critică sau istorie literară, de eseuri ori de traduceri din franceză. Este prezent cu rubrici literare în mass-media românească.

Idei cu zimți este o antologie de texte publicate inițial la rubrica ***Viața literară*** în revista lunară ***Idei în dialog***. Propunerea i-a venit de la Horia-Roman Patapievici, care i-a șoptit, după cum recunoaște autorul: „*Închipuie-ți că vei ține până la sfârșitul vieții un soi de jurnal de întâmplări din viața breslei scriitoricești, cu idei, cărți, mentalități și polemici, cu plăceri și orori, cu bârfe, ofuri, invidii, pledoarii pro și contra, cu destulă furie, dar și nesimțită iubire pentru pagina înnegrită de păcatele, virtuțile și talentele noastre*”.

Cartea e plină de aceste ofuri, bârfe și polemici literare. Dan C. Mihăilescu este un actor activ pe piața scriitoricească românească. Dar o recomand celor care, de obicei, cer o listă otova de lecturi. Mai ales pentru propriii copii. Ce să citească odrasla mea? Dă-mi lista ta de lecturi. Pentru a nu ucide cititorul din copilul dvs., prezentați vă rog o fișă somato-psihică a copilului. Așa spune Mihăilescu. Și atunci vom putea stabili care sunt lecturile odraslei dvs.

Pușcăriașul

de Kurt Vonnegut

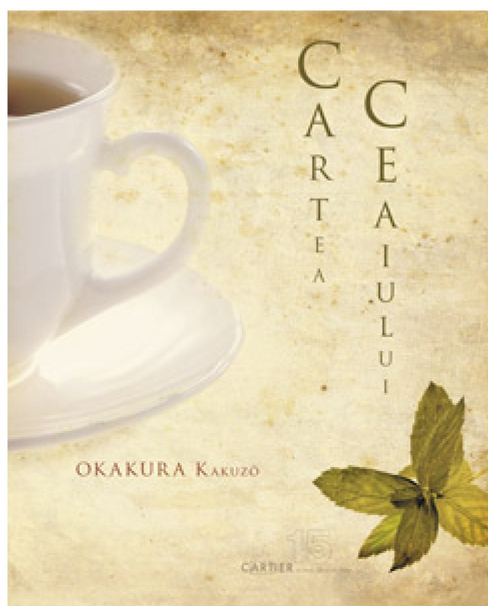
Traducere din engleză de Viorica Boitor (Editura Humanitas Fiction, 2009)

Până la Serafima Cozonac, baba globală din cartea ***Nekrotitanium*** a celor de la ***Planeta Moldova***, literatura universală o avea deja pe Mary Kathleen a lui Vonnegut. O boschetară a New Yorkului și proprietara nevăzută a celui mai mare imperiu financiar și economic american, corporația RAMJAC. Fiind cu simpatii de stânga, iar în tinerețe o militantă activă stângistă, și-a dăruit corporația poporului american.

„*Moștenirea lăsată (...) era transformată în munți de valută a cărei valoare scădea vertiginos și care era risipită pe salariile unei imense birocrații, pe taxe legale, pe onorariile consultanților și așa mai departe. Ce-a mai rămas, susțineau politicienii, va folosi la plata dobânzii la datoria națională a poporului și îi va cumpăra mai multe dintre autostrăzi, clădirile publice și armamentul de ultimă oră de care are atâta nevoie.*”

Așa povestește Walter F. Starbuck, pușcăriașul, fiul unor emigranți polonezi, cu studii plătite la Harvard de către un mare industriaș, funcționar mărunt în administrația Nixon, victimă a scandalului Watergate și condamnat. Dar drama vieții sale începe în altă parte. Atunci când minte și îl trădează pe Leland Clewes, prietenul său din tinerețe, depunând mărturie că a avut legături cu comuniștii în cadrul proceselor din America anilor ’50. A crezut că va face o carieră fulminantă. Dar a avut biografia unui om mărunt și fără bucurii, până a fi trimis în închisoare. Când a înțeles răspunsul lui Whistler, martor într-un proces intentat greviștilor pentru acte violente. Judecătorul l-a întrebat de ce s-a înhăitat cu clasa muncitoare un bărbat cu o astfel de educație, provenit dintr-o familie atât de bună.

„*De ce? Din cauza predicii de pe Munte, domnule.*”

Cartea ceaiului

de Okakura Kakuzô

Ilustrații de Vitalie Coroban. Fotografii de Ion Axenti.
Traducere din engleză de Emanoil Bucuță (Editura Cartier, 2010)

Okakura Kakuzô, cărturar și estet, face parte din prima generație niponă din perioada când Japonia se deschide culturii occidentale. Urmează o școală particulară a misionarilor creștini, înființată de Hepburn, același care a proiectat alfabetul japonez cu caractere latine. Își desăvârșește educația tradițională la un templu budist, unde învață caligrafia, poezia, etica, filosofia chineză și se inițiază în operele clasicilor niponi. Studiază la Universitatea din Tokio, de curând înființată, sub îndrumarea unor profesori aduși din Occident. Întreprinde o lungă călătorie de documentare în Statele Unite, Franța, Anglia, Italia, Spania, Germania, Austria în calitate de membru al Comisiei imperiale de artă. Este, rând pe rând, curator al Muzeului Imperial, președinte al celei de-a doua școli de artă din Japonia, membru fondator al Asociației Teatrelor Japoneze, profesor de istoria artei.

În 1906 scrie direct în engleză și publică la New York ***Cartea ceaiului***. Imediat este tradusă în diferite limbi. Cartea îl consacră. Și este considerată una dintre cele mai importante cărți ale omenirii.

„*Filosofia ceaiului,* explică Okakura Kakuzô*, nu e numai estetică, în înțelesul obișnuit al cuvântului, căci vădește, în legătură cu morala și religia, întregul nostru punct de vedere față de Om și de Fire.*”

Codul bunelor maniere pentru copii

de Peggy Post și Cindy Post Senning

Traducere din engleză de Sorin Petrescu (Editura Corint Junior, 2009)

Regele Soare, Ludovic al XIV-lea, care era un mare om de stat, dar, indiscutabil, era un și mai mare petrecăreț, obișnuia să invite o mulțime de lume la palatul său. Era secolul al XVIII-lea. Dar invitații săi călcau în picioare pajiștile și peluzele, rupeau florile. Frumoasa grădină de la Versailles se transforma după aceste petreceri într-un imaș prin care a trecut o turmă imensă de bizoni.

Supărat, regele îl chemă pe grădinar să caute o soluție. În cele din urmă, cei doi hotărâră să pună în diferite locuri mici însemne care să avertizeze: „*Vă rugăm, nu călcați florile! Stați pe cărare! Atenție la trandafiri!*”. Aceste însemne aveau darul de a îndruma oaspeții pe unde să calce și pe unde nu. În franceză, respectivele însemne purtau numele de „etiquette”, adică etichetă. Cu timpul, semnificația cuvântului s-a extins și astăzi

eticheta denumește regulile de comportament în societate. Pe parcurs, sfaturile s-au tot adunat și înmulțit până au ajuns a fi considerate un cod.

Pentru că chatul și messengerul au devenit importante pentru tine, codul bunelor maniere îmi spune că trebuie să mă opresc aici și să zic doar că e bine să știi:

„*1. niciodată, sub niciun motiv, nu face cunoscute date personale;*

2. dacă există o anumită temă de discuție în „cameră”, referă-te doar la acea temă;

3. ai grijă ca întrebările și răspunsurile tale să fie scurte;

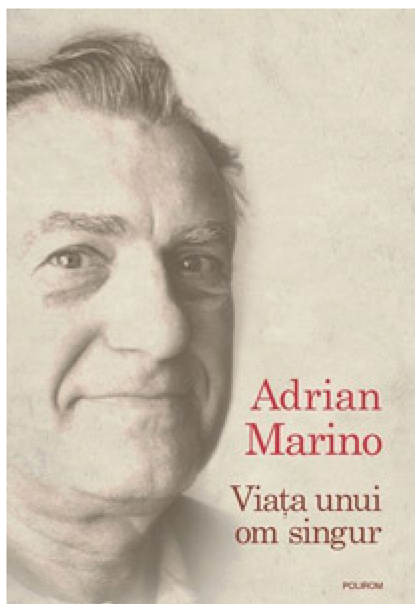
4. folosește un limbaj adecvat;

5. fii amabil;

6. nu folosi numai majuscule;

7. fii un bun ascultător;

8. fă cunoscut celorlalți când vizitezi „camera”. A spune „bună” și „la revedere” ține de bun-simț”.

Viața unui om singur

de Adrian Marino

(Editura Polirom, 2010)

Este cea mai scandaloasă carte a anului 2010. Conform dorinței testamentare, volumul urma să fie publicat la 5 ani după moartea autorului.

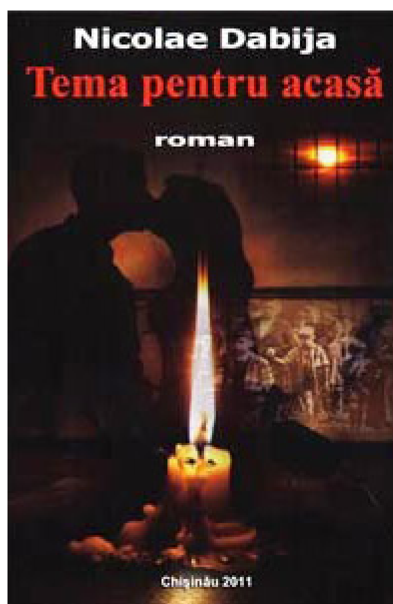
Scandalul a fost regizat la început printr-o scurgere de informație într-un cotidian bucureștean. Cartea încă nu apăruse. Adrian Marino atacă fără menajamente cam toată spuma literară românească. Elitele se pun pe Marino. Este învinuit că a colaborat cu securitatea.

„*Este un volum imens, de vreo 1400 de pagini, care trebuie puțin redus și rescris, în sensul că vreau să-l modific spre o autobiografie pur intelectuală, ideologică și culturală. În prima versiune este prea anecdotic, prea istoric, prea factologic*”, spunea Adrian Marino într-un interviu din 1997.

Doi ani mai târziu revine asupra manuscrisului și-l rescrie integral pe baze și principii noi. Această ultimă variantă a fost predată Editurii Polirom

și a apărut la 5 ani după moartea unuia dintre cei mai importanți oameni de cultură ai României din a doua jumătate a secolului trecut.

Cel care de șase decenii „gândea mereu altfel” și era privit ca un intrus în cultura română a reușit să trăiască doar din scris, fiind printre puținii scriitori profesioniști ai momentului. Cărțile sale teoretice au fost traduse în limbile de circulație internațională. Avea dreptul moral să constate: „*Mi-a devenit pur și simplu greu de suportat actuala Românie de „chirpici”, luată mereu de ape*”.

Tema pentru acasă

de Nicolae Dabija

(Editura Princeps Edit, 2009)

„Lângă data scrisă pe tablă: „28 iunie 1940”, profesorul Ulmu notează tema pentru acasă:

„Ce este iubirea?!”

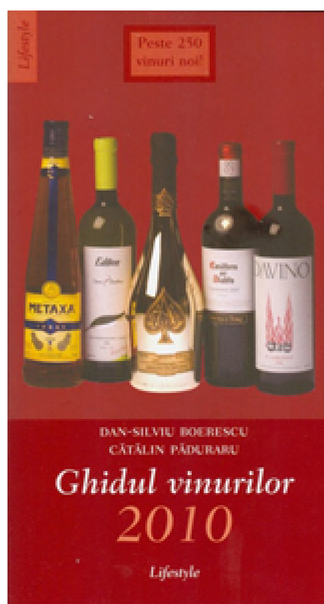
Mai departe subiectul e ca un scenariu hollywoodian. Vin soldații sovietici. Atârnă tabloul lui Stalin în clasă. Cineva îl pune la loc pe Eminescu. Profesorul Mihai Ulmu își asumă responsabilitatea. Este trimis în gulag. Eleva Maria Răzeșu se duce după tânărul profesor de română la Kolâma. Îl ajută pe Ulmu să evadeze. În cele șapte zile de libertate îl concep pe Mircea. Se căsătoresc, martor fiindu-le taigaua. Sunt prinși. Trimiși din nou în gulag. Mihai Ulmu mai are o tentativă de evadare. În baracă, Ulmu îi are ca interlocutori pe poetul Osip Mandelstam, părintele Florenski, acad. Egor Sorokin, pictorul Șagov, acad. Sologub, Gheorghi al II-lea, regele Bulgariei, filosoful lituanian Eduardas Nemunas. Eliberarea

vine odată cu moartea lui Stalin. Mihai se duce s-o caute pe Maria. Află că a fost împușcată în timpul unei tentative de evadare. Iar băiatul lor, al lui Mihai și al Mariei, a fost trimis într-un orfelinat. Unde toți copii purtau numele Ivan Ivanov. Mihai Ulmu reușește să-și găsească feciorul. Se întoarce în satul natal, Poiana. Unde elevii din ultima clasă de liceu a anului 1940 îl așteaptă cu tema pentru acasă făcută. Era 1953.

Poetul Nicolae Dabija se vede în simbolistica numelor: Mihai și Maria, Mircea, Răzeșu, Ulmu. Satul Poiana.

Filosofiei gulagului i se opune o mare dragoste dintre Mihai și Maria.

„*Au umplut, se pare, taigaua toată cu râsul dragostei lor. Cât de puțin îi trebuie unui om pentru a fi fericit, se gândește Mihai. Câteodată acesta nu are nevoie decât de un alt om și întreg universul e întruchipat de acel celălalt*."

Ghidul vinurilor 2010

de Dan-Silviu Boerescu și Cătălin Păduraru

(Editura Trei, 2010)

„*Ar fi păcat, mare păcat, ca românul să rămână în ceață, neinformat sau, cu intenție, prost informat în legătură cu vinul. Pentru al treilea an consecutiv, Ghidul nostru își asumă această sarcină, panoramând cele mai bune vinuri disponibile pe piața autohtonă. Față de ediția precedentă, am introdus peste 250 de vinuri noi, românești și, mai ales, de import*," spune Dan-Silviu Boerescu în prefața volumului.

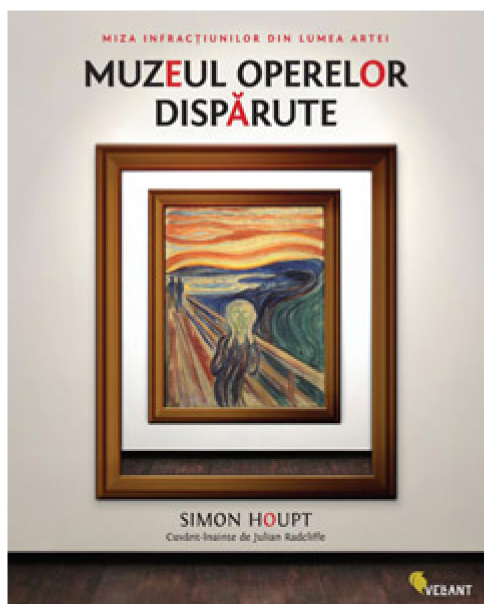
Ghidul are două compartimente mari: ***Vinuri românești*** și ***Vinuri de import***. ***Albe***, ***Roșii***, ***Roze***, ***Vinuri de colecție***, ***Vinuri spumante***, ***Distilate din vin***. Urmate de un ***Mic dicționar al termenilor de specialitate***, de un index al vinurilor și de un index al podgoriilor.

Republica Moldova este reprezentată în ***Ghid*** între vinurile italiene și cele din Noua Zeelandă. De trei case de vinuri: Chateau Vartely, Cricova și Purcari. În afară de descrierea tehnică a vinului, fiecare articol conține și o

poveste despre acest vin, o recomandare gastronomică și o recomandare de degustare.

„*La Expoziția Mondială de la Paris din 1878, vinurile negre de Purcari sunt confundate cu cele de Bordeaux (regiune aflată pe aceeași latitudine), fiind considerate noi sortimente franțuzești din patria vinurilor roșii.*” Aceasta e povestea pentru Pinot Noir 2003 de Purcari.

Francezii spun că vinurile de Bordeaux sunt cele mai bune din lume, dar vinurile din Burgundia sunt cele mai bune vinuri franțuzești. Dar asta e altă poveste.

Muzeul operelor dispărute

de Simon Houpt

Traducere din engleză de Ioana-Maria Novac (Editura Vellant, 2009)

Cei mai mari egoiști ai lumii sunt cei care vor să privească doar ei unele opere de artă. Interpolul are o listă cu 25 000 de opere de artă furate. Se caută Rembrandt, Renoir, Van Gogh, Picasso, Edvard Munch. Celebra lucrare a expresionistului norvegian, ***Strigătul***, a fost furată în 1994. Recuperată ulterior. Dar o altă variantă a tabloului a fost furată din nou în 2004.

Cei care vor să vadă doar ei un Rembrandt sunt romanticii industriei furturilor operelor de artă. Dacă intri în subterana furturilor operelor de artă, atunci Picasso și Van Gogh furați au intrat într-un circuit comun al spălării de bani, traficului de arme, de droguri.

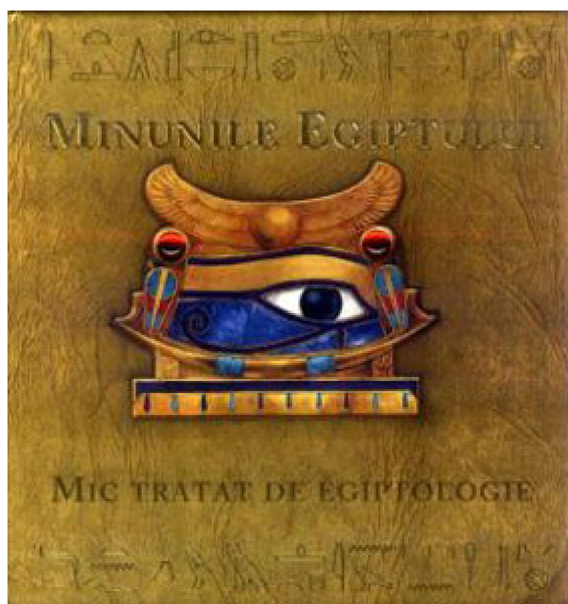
Sunt și altfel de hoți. Sculptura în bronz ***Silueta aplecată*** a lui Henry Moore, cu o greutate de 2,5 tone, de o valoare actuală estimată la cca 5,2 milioane de dolari, se presupune că a fost vândută ca fier vechi și este de mult topită.

A fost furată la 15 decembrie 2005, la zece seara, de trei hoți, cu ajutorul unei macarale și al unui camion cu platformă. Ei au reușit să ridice sculptura și să plece cu ea. Câteva zile mai târziu, poliția a găsit camionul abandonat. Henry Moore este considerat principalul sculptor britanic al secolului al XX-lea.

Madona cu fus a lui Leonardo da Vinci, furată la 27 august 2003 din Scoția, cu o valoare actuală estimată la 65 de milioane de dolari, ar putea fi un subiect de carte ocultă pentru Dan Brown.

Unii artiști se roagă să fie furați. Astfel lumea află de ei. Și e o modalitate de creștere a prețului lucrărilor.

Mona Lisa a lui da Vinci a fost furată în 1911. După aia a devenit atracția principală a Luvrului. Apropo, după furtul ***Strigătului***, Muzeul Munch din Oslo a avut o creștere a numărului de vizitatori.

Minunile Egiptului. Mic tratat de egiptologie

de Emily Sands

Traducere din engleză de Adriana Bădescu (Editura Egmont, 2007)

Și în această carte veți găsi, ca în orice carte despre Egipt, întrebarea sacramentală „*Cum au fost construite piramidele?*”. Și răspunsul obișnuit: „*Nu cunoaștem precis cum au fost construite piramidele*”. Urmat de date tehnice: pentru Marea Piramidă au fost utilizate mai bine de două milioane de blocuri de piatră, fiecare dintre ele cântărind cam două tone și jumătate. Sunt descrise cele trei teorii, ipoteze:

1. pietrele au fost trase pe uriașe rampe de pământ, înainte de a fi așezate la locul lor.
2. au fost utilizați scripeți și macarale uriașe.
3. au fost construite drumuri în spirală, din cărămizi de lut, pietrele fiind transportate pe sănii.

Cum trăiau egiptenii? Ce povești ascultau? Ce mâncau? Cum se îmbrăcau? Ce jocuri preferau? Cartea, excelentă ca operă poligrafică, vă

oferă răspunsuri. Este o carte pentru copii. Dar informațiile pot atrage și cititorul matur.

E o legendă că lucrătorii erau siliți să trudească din greu și nu aveau sărbători. Adevărul e altul: documentele arată că oamenii de la Deir el-Medina aveau două zile libere, după fiecare opt zile lucrătoare. Ziua de muncă era de opt ore, cu o pauză la prânz. S-au înregistrat chiar și greve.

Rusia amenință oare Occidentul?

de Jean-Sylvester Mongrenier

Traducere din franceză de Alexandru Şiclovan (Editura Cartier, 2010)

D***ebutul european 1703–1815***. Petru cel Mare învinge Suedia și construiește la 1703 Sankt Petersburgul, înscriind Rusia în „sistemul european”. Ecaterina a II-a continuă să cocheteze cu Occidentul prin schimbul de scrisori cu filosofii liberali Diderot și Voltaire, instaurând în Rusia un despotism iluminat. Prima fază a relațiilor ruso-occidentale se încheie cu soldații ruși la Paris și cu intrarea în limba franceză a noțiunii de „bistro”.

Despotismul rus 1815–1855. De la „bistro” și până la Războiul din Crimeea, percepția Rusiei în Occident a fost complet alta. Iar elitele occidentale au fost marcate de cartea lui de Custine „Scrisori din Rusia”. Plecat către Rusia cu cele mai bune intenții, a revenit ostil, și această relatare a călătoriei descrie un imperiu înapoiat, pe jumătate asiatic. Rolul lui Alexandru I în Sfânta Alianță, împotriva emancipării națiunilor, represiunea din Polonia (1840) suscită ostilitatea mediilor liberale.

Rusia europeană 1855–1914. Cartea lui Leroy-Beaulieu ***Imperiul țarilor și rușii***, romanul lui Jules Verne ***Michel Strogoff*** prezintă o altă Rusie. La acestea se adaugă și descoperirea literaturii ruse. Tolstoi și Dostoievski sunt priviți ca profeți europeni. Perioada europeană a Rusiei este întreruptă de Primul Război Mondial și de lovitura de stat bolșevică.

Despotismul comunist 1917–1991. Descrisă anterior ca o țară a Europei orientale cu o extensie asiatică, Rusia bolșevică este de acum înainte percepută ca o țară asiatică având o extensie europeană amenințătoare. Herbert George Wells scrie: „*Comunismul este Ginghis-Han plus telegraful*".

Anii 1991–2008 sunt priviți ca speranțe ale europenizării Rusiei. Atitudinea Occidentului s-a schimbat din nou după războiul ruso-georgian din august 2008.

Jurnalul unui mag

de Paulo Coelho

Traducere din portugheză de Gabriela Banu (Editura Humanitas, 2008)

J***urnalul unui mag*** a fost ultima carte tradusă de editorul român din șirul romanelor lui Coelho. Și a fost prima carte care l-a transformat pe fostul hippy rebel, apoi autorul dramatic, directorul de teatru, jurnalistul și poetul Paulo Coelho în unul dintre cei mai de succes romancieri ai lumii și într-un fenomen al culturii de masă.

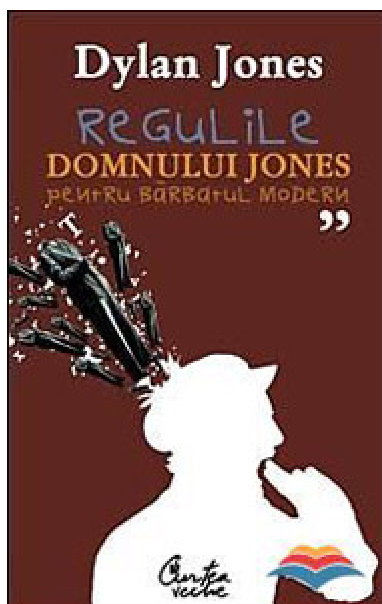
Jurnalul unui mag reprezintă însemnările pelerinajului din 1986 la Santiago de Compostela, drum care i-a schimbat radical viața și cariera literară.

De ce l-a făcut? Căuta o spadă. Îndeplinea un ritual RAM, un mic ordin din sânul Bisericii catolice, fără secrete sau mistere, cu excepția încercării de a înțelege limbajul simbolic al lumii. „*Cred că am fost înșelat, constată autorul după 20 de ani, că toate căutările spirituale nu sunt decât ceva fără sens și fără logică și că era mai bine să fiu în Brazilia, ocupându-mă cu lucrurile dintotdeauna. Mă îndoiesc de sinceritatea mea în căutările*

spirituale pentru că îmi este foarte greu să caut un Dumnezeu care nu se arată niciodată, să mă rog la ore fixe, să străbat drumuri ciudate, să respect disciplina, să accept ordine ce-mi par absurde.”

Petrus, călăuza sa, mai mult prin tăceri decât prin vorbe, îl învață că nu există aleși, așa cum credea membrul RAM-ului. „*Toți sunt aleși, în loc să se întrebe „Ce fac eu aici?”, se hotărăsc să facă ceva care trezește entuziasmul în suflet.*”

„*Voiam să mă schimb? Cred că nu, dar la urma urmelor drumul acesta mă transformă. Voiam să cunosc mistere? Cred că da, dar drumul m-a învățat că nu există mistere. (...) În fine, totul s-a întâmplat exact pe dos față de ceea ce speram eu.*”

Regulile domnului Jones pentru bărbatul modern

de Dylan Jones

Traducere din engleză de Valentin Serac (Editura Curtea Veche, 2007)

O mai găsiți în librăriile Chișinăului. Viața cărților se lungește pe rafturile din urbea de pe Bâc.

Un text publicitar ar fi așa: Un ghid indispensabil pentru bărbatul secolului al XXI-lea. Dylan Jones este editorul revistei GQ din Marea Britanie. Regulile domnului Jones demonstrează bogata experiență a autorului într-o mare varietate de subiecte, cartea fiind de un real ajutor pentru orice soț, prieten sau fiu.

Dar acest text ar ucide cartea. Mai bine vin cu niște reguli. Să vedem ce știe acest domn Jones. Și ce doamne poartă.

„*1. Dacă urci scările împreună cu o femeie, stai în spatele ei (poate cade).*

2. Coboară însă înaintea ei, din același motiv. (...)

49. Dacă ieși dintr-o cameră în care sunt mai mult de patru femei, încearcă să nu o săruți pe niciuna la plecare dacă nu vrei să-ți pierzi toată ziua cu asta.

50. Nu te culca niciodată cu o femeie care fumează pe stradă (și fetele trebuie să știe să se poarte)."

Cum să cumperi o mașină la mâna a doua?

„*1. Nu te grăbi atunci când cumperi o rablă (pardon, o mașină la mâna a doua).*

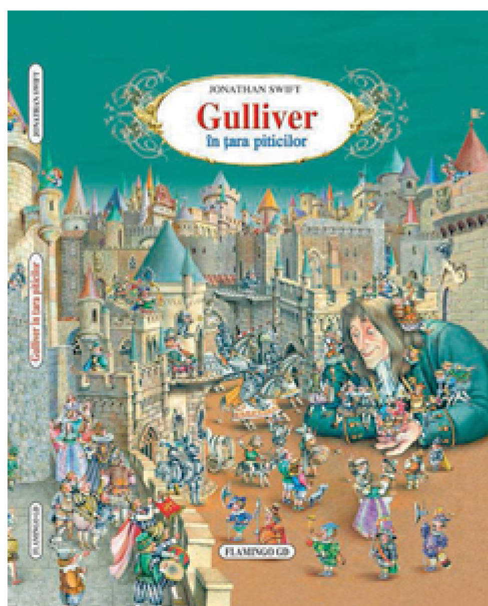
2. Nu cumpăra niciodată un Citroën vechi.

3. Cumpără întotdeauna o mașină nemțească.

4. Cumpăr-o de la cineva pe care poți să-l suni fără probleme dacă se strică.

5. Răzgândește-te, cumpără-ți una nouă."

Domnul Jones mai știe cum să seduci o femeie, cum să legi corect o eșarfă, cum să te lași de fumat, cum să te plângi, cum să-ți faci valiza, cum să-ți lingușești șeful. Sunt 406 pagini de cum.

Gulliver în țara piticilor

după Jonathan Swift

Traducere din engleză de Liliana Bărbulescu. Ilustrații de Viktor Șatunov (Editura Flamingo, 2008)

Până a deveni omul-gigant, Gulliver era medic. Pe corăbii.

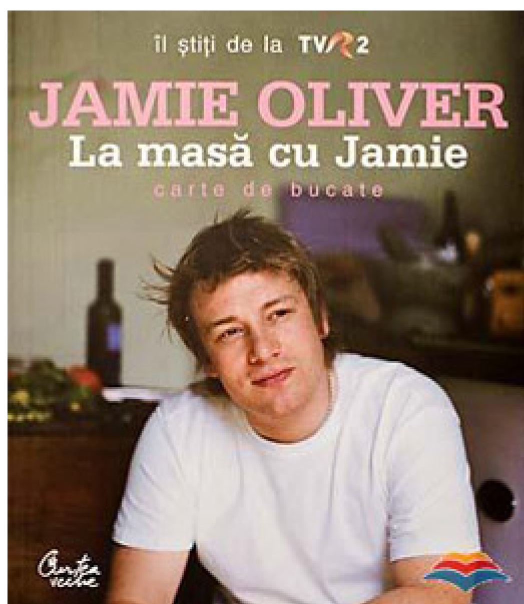
„*Gulliver citea foarte mult în cabina sa. Înainte de a pleca la drum, Gulliver avea grijă să se aprovizioneze cu foarte multe cărți bune, scrise de autori clasici sau mai noi.*”

Atunci când vasul său a naufragiat și el a ajuns în Liliputania, Gulliver a devenit omul-gigant. Cum se comportă un uriaș, care, evident, are calități fizice ce le depășesc cu mult pe ale semenilor? Depinde de cultura omului. Putea fi uriașul căpcăun. Gulliver a fost omul-gigant onest și corect.

„— *V-am ajutat să obțineți victoria asupra dușmanului vostru atunci când acesta amenința cu războiul Liliputania, însă niciodată nu voi fi de acord să cuceresc un popor liber și brav*”, îi răspunde Gulliver împăratului liliputan, care avea poftă și de corăbiile pescărești ale adversarului din Blefuscu.

Liliputanii s-au gândit să-l ucidă pe Gulliver. Dar împăratul lor propuse să-l lase fără vedere. Printre nobilii liliputani se găsiseră niște prieteni adevărați, care l-au preîntâmpinat pe omul-gigant. Gulliver a ales cea mai mare corabie și a trecut cu ea înot pe insula Blefuscu. A fost primit cu mare bucurie. Cei din Blefuscu, „*înduioșați de tristețea uriașului*”, i-au dat o mie dintre cei mai buni meșteri să-l pregătească de drum.

La 13 aprilie 1702, corabia care l-a luat la bord a ajuns în portul englezesc. Unde omul-gigant, care mânca în fiecare zi câte „*10 boi, 40 de berbeci, 30 de pâini și un butoi cu vin*” în Liliputania, a revenit la soția sa, la fiica Betty și la fiul Johnny. Era unul dintre ei. Poate un pic mai citit.

La masă cu Jamie

de Jamie Oliver

Traducere din engleză de Andreea-Rosemari Lutic (Editura Curtea Veche, 2006)

E prima carte în română a lui Jamie Oliver. Între timp, Jamie a devenit aproape un nume comun printre bucătarii și bucătăresele autohtone. Iar numărul de titluri trece de zece.

Piața cărților culinare era și este în continuare supraaglomerată. Nici cărțile motivaționale, nici cărțile cu OZN-uri, nici mărturiile amoroase ale vedetelor nu rezistă ca număr de titluri în fața celor culinare. Oltence prezintă rețete basarabene. Bănățeni prezintă rețete bucovinene. Scriitori descoperă rețetele bucătarilor interbelici.

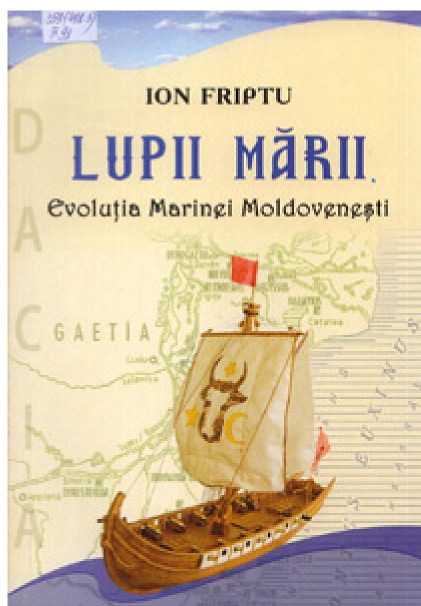
Un englez (bucătăria este cel mai prost lucru posibil care a existat vreodată și există în Albion) reușește să se impună peste tot unde a avut chef cu o carte care este dedicată „*tuturor bucătarilor de la cantinele școlare care se implică în ceea ce fac*".

De ce?

1. Deoarece mă consideră și pe mine, care n-am gătit niciodată în viață, capabil să fiu un bucătar excelent. Nu vorbește de la înălțimea „haute couture-ului” culinar. Nu se plictisește să descrie rețete de sendvișuri. De la cele mai simple.

2. „*Fiindcă ea nu vă prezintă doar 120 de rețete culinare, ci vă ajută să alegeți un mod de viață sănătos.*” Chiar dacă frază e scrisă de PR-iștii editurii, recunosc că în acest caz au dreptate.

3. Ingredientele din rețetele lui Jamie le găsiți și la piața de la colț.

Lupii mării. Evoluția marinei moldovenești

de Ion Friptu

(Tipografia Centrală, 2010)

Este o istorie a marinei universale. Cu evenimente din istoria marinei moldovenești și a Țării Românești. De la nava votivă din cavoul lui Tutankhamon, monoxila geto-dacilor, găsită în Crișul Alb, tumbaza sau dubasa dacică până la pânzarul moldovenesc sau ceaicele căzăcești. Bine documentată, un pic eclectică.

Ce înseamnă tumbază (dubasă)? Este o ambarcațiune antică, construită de geto-daci prin arderea și scobirea unui trunchi mare. Era grea la manevrare. Mai târziu a fost utilizată ca ponton plutitor pentru mori de apă și poduri plutitoare. Numele satului Dubăsarii Vechi de pe Nistru provine de la renumiții meșteri locali, care construiau dubase, bărci și ceaice.

Până în secolul XVI, Moldova stăpânea cea mai puternică flotă maritimă de pe țărmul de nord al Mării Negre. Portul Galați devine un important centru comercial încă în timpul domniei lui Alexandru cel Bun. În 1475,

flota otomană cucerește portul Caffa, colonie genoveză, actuala Feodosia. Mărfurile și populația orașului, luată în robie, au fost încărcate pe nave pentru a fi duse în Turcia. Printre ostatici erau și 160 de negustori moldoveni. Navele otomane au fost atacate de lupii mării, corsarii moldoveni. 32 de corăbii mari au fost aduse în portul Chilia. Ceea ce l-a făcut pe sultanul Mahomed să afirme că „*atâta timp cât Chilia și Cetatea Albă le țin și le stăpânesc moldovenii, noi nu vom putea avea nicio biruință*". Porturile moldovenești aveau să fie cucerite la 1484, după o încercare nereușită în 1476. Astfel, cele mai importante porturi moldovenești se mută pe Nistru: Cioburciu, Tighina, Soroca, Hotin. După victoria lui Suleiman Magnificul asupra domnitorului Petru Rareș, în 1538, negustorii moldoveni sunt nevoiți să ceară permisiunea autorităților turcești pentru a naviga. Iar Moldova este obligată să plătească „haraciul" în sumă de 30 000 de galbeni. Marea Neagră devine un lac turcesc.

Dominația turcă a fost subminată după bătălia de la Lepanto din 7 octombrie 1571, când flota aliaților creștini a distrus 205 nave otomane din cele 276. În acea bătălie și-a pierdut mâna stângă plutonierul de pe galera ***Marchiza*** Miguel de Cervantes Saavedra. Care avea să rămână în istorie ca autorul romanului ***Don Quijote de la Mancha***. Astfel, Mediterana a revenit Europei. Marea Neagră iese de sub dictatul otoman abia după pacea de la Adrianopol, în 1829. Iar Republica Moldova și-a redobândit calitatea de stat cu ieșire la Marea Neagră la 17 martie 2009.

Șase pălării gânditoare

de Edward de Bono

Traducere din engleză de Adriana Ciorbaru (Editura Curtea Veche, 2008)

Edward de Bono s-a născut în Malta. Recunoașterea mondială i-a revenit fiind în Marea Britanie. Este considerat autoritatea numărul unu în domeniul gândirii creative.

„*În gândire, principala dificultate este confuzia. Încercăm să facem prea multe deodată. (...) Ceea ce avansez eu în această carte este un concept foarte simplu, care permite gânditorului să facă lucrurile pe rând. (...) Este conceptul celor șase pălării. Punerea pe cap a unei pălării definește un anumit tip de gândire*”, spune de Bono.

Pălăria albă ne solicită să luăm în considerare obiectivele formulate și cifrele brute.

Pălăria roșie se referă la emoții și intuiție.

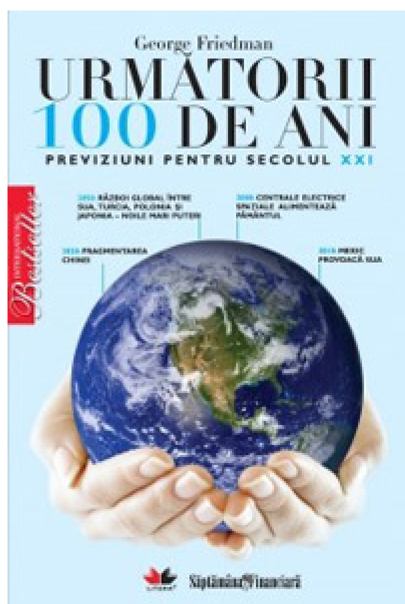
Pălăria galbenă se referă la beneficii.

Pălăria neagră ne atenționează asupra problemelor și criticilor.

Pălăria verde ne trimite spre idei și propuneri noi.

Pălăria albastră ne cere o coordonare a întregului proces al gândirii.

Asta înseamnă că întâlnirile vor deveni mai scurte, conflictele se vor transforma în conversații și zâmbetele vor apărea pe fața oamenilor. Este plăcut uneori să ieșim din epoca Gânditorului de la Hamangia.

Următorii 100 de ani

de George Friedman

Traducere din engleză de Valentina Georgescu (Editura Litera, 2009)

George Friedman este fondatorul și directorul Stratfor, agenție privată de analiză geopolitică, numită și „***CIA din umbră***”.

Probabil, cartea trecea neobservată. Dar acu două săptămâni George Friedman a efectuat o călătorie de documentare în Europa de Est. A vizitat Bucureștiul și Chișinăul. Extrem de documentat, cu un ochi ager, cu o frază cu iz de hippy plasat în romanul clasic al secolului al XIX-lea, și-a publicat notițele geopolitice.

N-am găsit o definiție mai fericită a Republicii Moldova decât la Friedman: „*după 70 de ani de separare de România, Republica Moldova a devenit ceva mai mult decât o provincie românească, departe de a fi o provincie rusă şi ceva mai puţin decât o naţiune*”.

De la poveștile cu zâne, de pe când eram mici, și până la bătrânețea senilă, care va veni, noi vrem happy-enduri. Friedman iese din tipare.

Cartea se citește ca „un thriller geopolitic”. Țările sau organizațiile mondiale care par astăzi că domină lumea vor deveni istorie. Iar războiaele nu fac parte din istoria trecută. Ele urmează să vină. Altfel, apocaliptic, dar lumea văzută de Friedman are toate șansele să fie așa cum o analizează el. Cu eșecul Rusiei, colapsul Chinei, dispariția NATO și a Uniunii Europene. Nu sunt previziuni. Sunt analize geopolitice. Documentate, argumentate.

„*Dacă resuscitarea Rusiei se va dovedi o criză de proporții minime, rușii vor domina Asia Centrală și Caucazul și vor absorbi, probabil, Republica Moldova, dar nu vor putea să absoarbă și statele baltice.*”

Inamici publici

de Michel Houellebecq și Bernard-Henri Lévy

Traducere din franceză de Daniel Nicolescu (Editura Polirom, 2009)

„*Amândoi simbolizăm perfect înspăimântătoarea vlăguire a culturii și intelighenției franceze.*” Așa își încep scrisorile Houellebecq și Lévy. Este o carte de scrisori.

Michel Houellebecq debutează ca romancier cu ***Extinderea domeniului luptei*** în 1994. Urmează romanele ***Particule elementare***, ***Platforma*** și ***Posibilitatea unei insule***. În ultimul roman, ***Harta și teritoriul***, distins cu Premiul Goncourt pentru 2010, își descrie propria moarte.

Bernard-Henri Lévy este jurnalist, romancier și unul dintre inițiatorii Noii Filosofii. Foarte prezent în mass-media franceză. Notăm doar câteva titluri: *Barbaria cu chip uman*, *Ideologia franceză*, *Aventurile libertății*. Houellebecq îl numește „*specialist în lovituri ratate și în bufonerii mediatice*”, „*filosof fără gândire, dar nu fără relații*”, „*nihilist, reacționar, cinic, rasist și misogin stânjenit*”. Asta ca să nu credeți că e vorba de niște scrisori de genul celor ale domnișoarelor din secolul XIX.

Mizantropul Houellebecq și umanistul Lévy se provoacă reciproc. Contrariază așteptările „haitei”. Este o încercare de a-și schimba statutul din victime publice în inamici publici. În colimator intră condiția intelectualului angajat, provocările iudaismului, competiția intelectuală dintre filosofia greacă și cea biblică. Istoria părinților, scandalurile de presă, detractorii, Kant, Schopenhauer, Epicur, Comte, Dostoievski, „spiritul slav”, comuniștii. Sunt personajele din ***Inamici publici***.

„*Dacă nu exagerezi cu luciditatea, nu-ți pune nicio problemă. Dar chiar niciuna*”.

Ești cool și dacă vorbești corect

de Blanca Croitor, Andreea Dinică ș. a.

(Editura Univers Enciclopedic Gold, 2010)

„*Nu tot ce auzi la radio și ce vezi la televizor este corect!*”, atenționează autorii acestui volum. Cartea a apărut datorită deciziei Consiliului Național al Audiovizualului de a urmări calitatea limbii folosite la radio și la televiziune. Monitorizarea românei vorbite în mass-media a fost făcută de specialiști de la Institutul de Lingvistică din București.

Prin părțile Bucureștiului, probabil, e de bun-simț utilizarea pentru singular a pronunției: ușe, păpușe, cățelușe, căpușe, planșe. Singularul literar cere ușă, păpușă, cățelușă, căpușă, planșă.

Prin părțile Chișinăului, probabil, e de bun-simț utilizarea pronunției: Ieuropa, ieuro, Iedinburgh. Chiar dacă nu va exista Alianța pentru Integrare Ieuropeană, româna literară ne cere s-o păstrăm totuși ca Alianța pentru Integrare Europeană.

„*Un reporter a zis: persoană originală din Republica Moldova.*

De ce nu e corect?

Cuvântul original este confundat aici cu originar, cu care (cacofonia este a autorilor) seamănă ca formă. Original înseamnă „ieșit din comun”, „autentic”, iar originar are sensul „care este de loc din...”. *Putem spune pictură originală, scriitor original sau marfă originară din China, dar nu persoană originală din Republica Moldova*.

Ar fi trebuit să spună: persoană originară din Republica Moldova.”

Aceasta e prima mea revoluție. Furați-mi-o

de Maria-Paula Erizanu

Fotografii de Gleb Garanich, Veronique North-Minca, Doru Dumitru, Igor Schimbător
(Editura Cartier, 2010)

Dacă evenimentele lui ’89 îl fac pe Constantin Cheianu să spună „*Ce chestie superfaină asta, să vii în piață ca un ins oarecare și să pleci de acolo erou-erou!*”, atunci generația lui 7 aprilie, născută „sâmbătă”, unde „*de la etajul de sus al maternității se auzeau exploziile bombelor din războiul transnistrean*”, nu mai vrea să se simtă eroi-eroi. Nu mai are iluziile unei revoluții corecte. Nici nu le așteaptă. „*La 16 ani visam la o revoluție.*” „*La 17 ani visez lucruri mai pașnice.*” Revoluția nu e cel mai important lucru din viața lor. Este un accident. Dar care trebuie depășit. Este un accident creat de generațiile mai mari. Care n-au reușit să instituie legile firescului în Republica Moldova.

„*În cele din urmă, Regele Păsărică a anunțat revelarea misterului: Opoziția este condusă din umbră de forțe oculte, Albus Dumbledore, Nicholas Flamel și Doamna Elena. Inchiziția.*

Încă visez. Dar la altceva.”

Generația ’89 avea iluzia unei revoluții. Care este doar a lor. Generația 7 aprilie face o revoluție. Apoi o oferă politicienilor pentru a se bucura de roadele ei. Acest „*furați-mi-o*” e mai degrabă un „*administrați-o*”. Noi nu vă cerem mult. Noi avem alte lucruri de făcut. Voi faceți minimul necesar pentru revenirea la firesc. Atât.

O mie și una de nopți

Text de Vladimír Hulpach

Ilustrații de Hedvika Vilgusova. Traducere din engleză de Delia Radu

(Editura Aquila, 2009)

Pe când existau regi și califi glorioși, a căror putere se întindea pe șapte tărâmuri și șapte mări până în cel de-al șaptelea cer, poveștile, prin magia lor, puteau îmblânzi și inima unui rege neîndurător.

În ***Cartea Sorții*** stă scris că regele Shahryar era de multă vreme convins că soția sa îi fusese necredincioasă. De aceea el a pus să fie executată. Dar nu s-a mulțumit doar cu această răzbunare. Regele Shahryar dezvirgina și ucidea în fiecare noapte câte o fecioară. Tocmai atunci când se credea că nu a mai rămas niciuna, a apărut Șeherezada, fiica vizirului. Hotărâtă să-și înfrunte soarta, ea îi propune regelui să-i spună povești. Ele sunt atât de savuroase, provocatoare, încât regele este incapabil s-o omoare. Fiecare noapte se încheie cu o poveste neterminată și în fiecare noapte regele amână execuția. Pentru a asculta finalul.

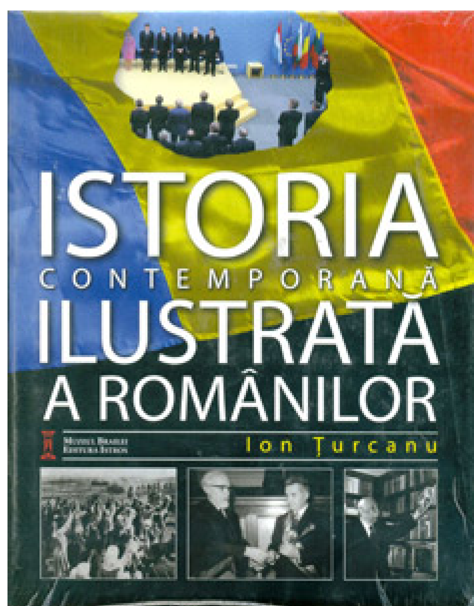
Aceasta a durat o mie și una de nopți. Cum s-a terminat povestea?

„...când ziua e abia la început și aurie ca soarele de la orizont, vreau să-ți cer să devii soția și regina mea...

Cu aceste cuvinte, Regele Shahryar îngenunche respectuos în fața fecioarei și o privi rugător în ochi. Șeherezada îi făcu semn să se ridice și îi spuse:

— Nu se cuvine ca regele să îngenuncheze înaintea reginei sale. Accept cu bucurie să îți devin soție..."

Restul poveștilor le știu doar ei doi, regele Shahryar și regina Șeherezada.

Istoria contemporană ilustrată a românilor

de Ion Ţurcanu

(Muzeul Brăilei & Editura Istros, 2010)

„*Ne întrebăm de obicei de ce istoria noastră a fost aşa cum a fost, de ce nu a fost altfel şi cum ar fi fost aşa cum nu a fost. Din nenorocire însă nu poate nimeni găsi răspunsul la cele trei întrebări, ceea ce arată că istoria îşi este suficientă, ea se mulţumeşte să se reducă la sine însăşi…*”, constată în încheierea ambiţiosului volum Ion Ţurcanu.

Istoria începe cu cel mai fericit an românesc din cronologia mondială. 1918. „*Unirea a făcut dintr-un stat mic o putere europeană de mărime medie.*” Au crescut de peste două ori teritoriul, populaţia, terenurile arabile, capacitatea industrială, lungimea căilor ferate. În perioada interbelică, România ocupa primul loc în Europa la producţia de petrol şi al doilea la extracţia de aur. Uzina Malaxa producea locomotive şi automobile. Din 1925, la Uzina de avioane din Braşov apar avioanele IAR-80.

Apoi a fost 1 septembrie 1939, ultimatumul sovietic din iunie 1940, dictatul de la Viena din 30 august 1940, pierderea Cadrilaterului din 7 septembrie 1940, ordinul „*Români, vă ordon: treceți Prutul!*”, pogromul de la Iași, deportarea evreilor basarabeni și bucovineni în Transnistria, propunerea lui Hitler de a prelua administrarea de către România a teritoriului de până la Nipru și refuzul lui Antonescu, eșuarea negocierilor pentru debarcarea americanilor și britanicilor în Balcani în 1943, declararea în afara legii a PNȚ de către Adunarea Deputaților în frunte cu Mihail Sadoveanu, abdicarea regelui Mihai, foametea organizată, deportările, kolhozurile, 1989 și 20 de ani de tranziție.

Terorismul intelectual

de Jean Sévillia

Traducere din franceză de Ileana Cantuniari (Editura Humanitas, 2007)

Jean Sévillia s-a născut în 1952 la Paris. Urmează Literele la Sorbona. Este redactor-șef adjunct al săptămânalului ***Figaro Magazine*** și responsabil de rubrica ***Idei și istorie***.

„*De 50 de ani ține povestea asta. La Paris, câteva zeci de oameni dau tonul. Bat apa-n piuă la televizor. Publică articole. Scriu cărți. Predau de la catedră. Fac intervenții pe la colocvii. Semnează petiții. Iau prânzul împreună. Lucrurile nu stau ca în șansoneta lui Brel: oamenii ăștia, domnule, gândesc. Gândesc pentru alții.*” Este intrarea în temă a lui Sévillia.

Cum au reușit o mână de intelectuali francezi să domine viața publică postbelică mai bine de o jumătate de secol? Să scrie poeme dedicate lui Stalin, să declare URSS paradisul pe pământ, să-i proslăvească pe Mao, pe Castro, pe Pol Pot?

Alți intelectuali vorbeau în aceeași perioadă despre alte realități ale regimului sovietic, aveau alte detalii din biografiile lui Stalin, Mao, Pol Pot sau Castro. Dar vocile lor nu erau ascultate.

De ce Aron a pierdut mințile societății? De ce Sartre le-a câștigat? Sévillia încearcă să găsească răspunsuri.

„*Ce este un intelectual? Este orice persoană care se mișcă în domeniul ideilor*."

Dan C. Mihăilescu constată: „*... o carte ca un fier înroșit pentru umerii împovărați de utopii sângeroase ai stângii franceze*".

Basarabia necunoscută (vol. 8)

de Iurie Colesnic

(Editura Știința & Ulysse, 2010)

Necunoscuții Basarabiei au ajuns la volumul 8. Autorul a planificat inițial 4 volume. Acum vorbește de 12. Dar, bănuiesc, nici Iurie Colesnic nu știe câte volume vor fi până la urmă. Uitații Basarabiei se găsesc unii pe alții. O biografie deschide alte biografii.

Volumul 8 începe cu biografia de roman polițist a lui Leonte Radu, basarabeanul care încerca pe la 1839 o conjurație a elitei intelectuale și boierești pentru unirea principatelor române și a Basarabiei într-o țară. „Teama de revoluție era atât de mare, încât s-au luat toate măsurile ca participanții la complot să fie izolați, iar averile principalilor activiști să fie temporar arestate." Iar Leonte Radu a fost predat ohrancei rusești de către domnitorul Moldovei.

În cazul testamentului Kalmuțki apar Constantin Stamati-Ciurea și lucrarea sa ***O vânătoare în Basarabia***, tânărul avocat Constantin Stere și zemstva basarabeană.

În Chișinăul interbelic activează în calitate de avocați Gib Mihăescu, autorul celebrului roman ***Rusoaica,*** și epigramistul Cincinat Pavelescu, prietenul lui Alexandru Macedonski și al lui Ion Luca Caragiale.

Pictorul basarabean Anatol Vulpe este ciuruit de 15 gloanțe în primii ani ai Bucureștiului postbelic. Moartea a ținut primele pagini ale celor mai importante cotidiene bucureștene.

Bucovineanul Emil Loteanu, în casa mamei sale din București, aflată lângă studiourile Sahia, a văzut turnarea primului film artistic românesc: ***Viața învinge***. În 1952, la 16 ani, se întoarce în Basarabia, după ce a fost respins de Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică din București.

Aceasta este ***Basarabia necunoscută*** a lui Iurie Colesnic. Volumul 8.

O stea îndepărtată

de Roberto Bolaño

Traducere din spaniolă de Alina Cantacuzino (Editura Curtea Veche, 2008)

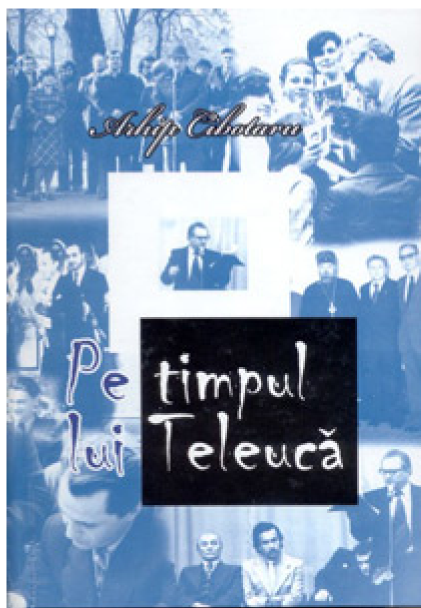
Roberto Bolano, poet și scriitor chilian, a ales calea exilului după instaurarea regimului lui Pinochet. A fost revelația anilor ’90 ai literaturii latinoamericane. Considerat unul dintre cei mai talentați și originali scriitori de limbă spaniolă atât de critica literară, cât și de publicul larg. Moare la 50 de ani, în 2003, la Barcelona.

O stea îndepărtată are câteva linii paralele. Unii critici văd în acest roman „*povestea dureroasă și deconcertantă a derivei unui om care și-a pierdut umanitatea*”. Alții văd o fabulă exemplară despre impostură.

De fapt, este istoria anilor ’70 a unei țări: Chile. Când stânga politică era romantică și jună. Iar discuțiile poetice și politice durau până mult după miezul nopții. Când universitățile aveau cenacluri sau cluburi de lectură. Când viitorul se vedea frumos și fără eforturi. Erau poeți autodidacți care își scriu cele mai frumoase poeme prin acte sângeroase și crime. Devenind

torționari ai regimului Pinochet. Provocând crime inutile. Erau poeți tineri și talentați care sunt aruncați în iureșul istoriei, sugrumați de evenimentele politice, ajung bătrâni la 50 de ani. Și cu opera pierdută în visurile frumoase ale tinereții. Când iluziile tinereții au fost pierdute și pentru torționari, și pentru victime.

„*Un căpitan, care nu se afla în loja de onoare, a comentat că în Chile toate manifestările poetice se sfârșesc dezastruos. Majoritatea sunt dezastre individuale sau familiale, iar unele devin chiar dezastre naționale.*”

Pe timpul lui Teleucă

de Arhip Cibotaru

(Editura Universul, 2010)

Este o carte despre cei care au făcut literatura postbelică din Basarabia. Dar este altfel decât au făcut ei literatura. Este o carte vie. Chiar dacă autorul, Arhip Cibotaru, recunoaște: „*Pe timpul vechiului regim, și eu, și Teleucă am fost ani îndelungați redactori-șefi la două publicații. Scurt și clar. Ce mai la deal, la vale? Niște nomenclaturiști…*”.

Pe timpul lui Teleucă:

Ion Canna umbla în fiecare dimineață desculț prin iarba din fața casei. Pentru inspirație. Și a umblat așa până vecinul i-a presărat iarba cu sticle.

Andrei Strâmbeanu era aplaudat pentru „*cântecul Indonezia me, în traducerea me și în interpretarea me*”.

Bogdan Istru nu putea dormi nopțile din cauza primei sale cărți, publicate în 1938, intitulate ***Moartea vulturului***, dedicate de autor celei de-a douăzecea aniversări a eliberării Basarabiei de sub stăpânirea rusească.

Petru Lucinschi recunoștea că „*nimeni și niciodată n-a ieșit biruitor din lupta cu scriitorii*”.

Pentru trei ruble, Ion Bolduma se fugărea după o pisică albă pentru Margareta Șaghinean și, deoarece n-o putea prinde, îi aducea o alta, sură, dar era gata, pentru încă trei ruble, s-o vopsească în alb.

Moldovencele se iubeau cu bieloruși în Crimeea și veneau obosite și cuminți la soții de acasă.

Era cenzură, era Bodiul, era tinerețea unor scriitori care au făcut literatura română din Basarabia, era revista ***Nistru***, era săptămânalul ***Cultura***, era Zunea Săpunaru, era un tânăr care scria ca și Călinescu, care avea să devină academicianul Mihai Cimpoi, era Pavel Boțu, care nu voia să vină la Chișinău, era Emilian Bucov lângă damigeană, era Grigore Eremei, constructorul Casei Scriitorilor și criticul literar intransigent, era contele Boris Marian.

Era timpul lui Teleucă. Victor Teleucă, poetul.

Rusoaica

Bordeiul de pe Nistru al locotenentului Ragaiac

de Gib I. Mihăescu

(Editura Cartier, 2008)

Gib Mihăescu a venit în Basarabia în 1918, odată cu intrarea trupelor române. După ce, în Primul Război Mondial, a participat în calitate de ofițer la luptele de la Mărășești și de la Muscel. A fost repartizat la un pichet de grăniceri pe Nistru. Pentru scurt timp, a colaborat cu presa din Basarabia. Pleacă la studii în România. Revine în 1922 la Chișinău pentru a doua oară, în calitate de avocat. N-a avut o experiență fericită. În Basarabia de atunci fusese adoptat doar codul penal românesc, celelalte coduri erau încă rusești. Unificarea juridică s-a făcut mai târziu. La scurt timp, după o experiență amară de avocat chișinăuian, părăsește pentru totdeauna Basarabia, *„singur, pe înserate, necondus de nimeni*”.

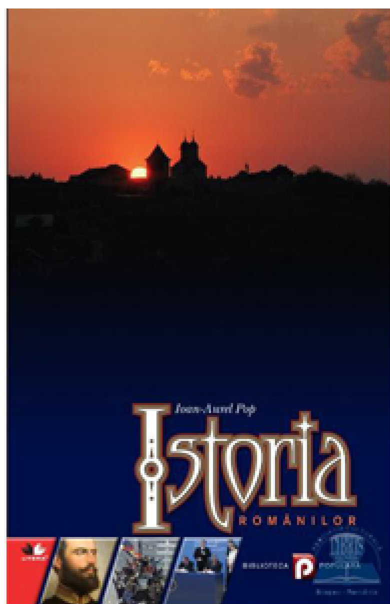
Romanul a avut un succes imens de librărie. În 10 luni, Casa de Editură Naționala Ciornei a scos trei ediții. Romanul a fost onorat cu Marele Premiu

Regele Carol al II-lea al Societății Scriitorilor Români.

„*E o carte erotică. Așa a fost decretată cvasioficial, de o gură oficială*”, recunoaște Mihăescu într-un interviu.

Era un subiect obișnuit pentru Basarabia acelor ani. Trecerea ilegală a Nistrului din URSS în România. Emigranții din Rusia încercau să scape de teroarea bolșevică. O doamnă foarte frumoasă a trecut Nistrul pe gheață. Viața parcă se așezase în Chișinăul de atunci. Până în momentul când frumusețea ei a nimerit în vizorul unei importante oficialități române. Ea a refuzat avansurile lui. Ca răzbunare, frumoasa doamnă a fost trimisă înapoi peste Nistru. Ceea ce însemna o condamnare la moarte. Așa povestea în amintirile sale Vertinski.

La Mihăescu e un pic altfel. Basarabia. Și Nistrul din anii ’20 ai secolului trecut.

Istoria românilor

de Ioan-Aurel Pop

(Editura Litera, 2010)

Foarte ambițios, proiectul lui Ioan-Aurel Pop: să cuprinzi istoria românilor în nici 200 de pagini. Să reușești să ieși din limbajul sec al doctului istoric ca să nu respingi cititorul obișnuit. Să acorzi un spațiu decent marilor evenimente și personalități, să treci prin mii de ani. Nu este deloc ușor.

Momentele cruciale ale istoriei românilor, după Ioan-Aurel Pop, sunt:

— Cei mai viteji și mai drepți dintre traci;

— Cum trăiau geto-dacii;

— Noi de la Roma ne tragem;

— Lumea Evului Mediu;

— Domnia lui Mihai Viteazul;

— Epoca Luminilor;

— Prima jumătate a secolului al XIX-lea;

— Făurirea României moderne;

— România interbelică;

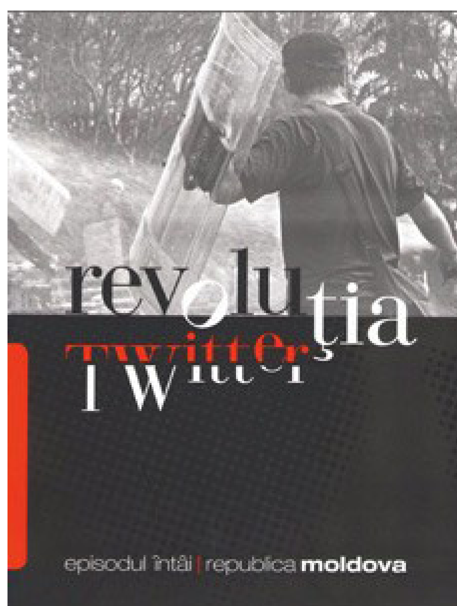
— România și al Doilea Război Mondial;

— Spre totalitarismul comunist;

— Pe drumul construcției socialismului;

— Speranțe, visuri, certitudini.

„*Românii și-au făcut istoria cum s-au priceput, nici mai bine, nici mai rău decât alte popoare. Istoria lor n-a fost pură sau imaculată, dar nici oribilă și plină de dezastre, notează autorul. A fost de toate felurile, ca viața, fiindcă istoria înseamnă viață. Este important de știut că românii există și ei între națiunile lumii, că au un stat sau chiar două state ale lor, cu un trecut bogat, cu Dunărea și cu Munții Carpați, cu țăranii Maramureșului, uitați parcă de timp, cu mănăstririle pictate ale Moldovei, cu Delta și cu Marea Neagră, cu hrubele de la Cricova, cu Eminescu, Blaga, Enescu sau Brâncuși, cu oameni care așteaptă să fie cunoscuți*.”

Revoluția Twitter
Episodul întâi: Republica Moldova

Coordonator: Adrian Ciubotaru

(Editura Arc & Știința, 2010)

Cartea a apărut inițial în engleză. Probabil, pentru a lega termenul *Revoluția Twitter* de Republica Moldova. Și a fost lansată la Târgul de carte de la Frankfurt din octombrie 2010. Recent a intrat în librării și varianta română a volumului.

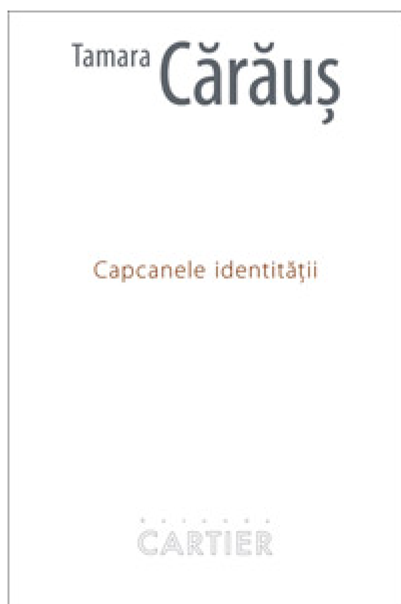
Volumul conține o cronologie și imagini ale evenimentelor din 7 aprilie 2009. Urmate de eseuri ale jurnaliștilor, istoricilor, analiștilor politici din Republica Moldova, România, Olanda, Franța.

„...așa numitele „revoluții de culoare”, notează Wim van Meurs, din fostele republici sovietice au pregătit calea pentru Revoluția Twitter din Moldova: Revoluția Trandafirilor de la Tbilisi din noiembrie 2003 și Revoluția Portocalie de la Kiev de la sfârșitul anului 2004 și începutul anului 2005 (încurajată și asistată de revoluția sârbă împotriva lui

Miloșevici). Aceste trei revoluții au stabilit un model și o strategie pe termen lung a campaniei politice de masă și au construit o coaliție între partidele eterogene aflate în opoziție.”

În aprilie 2009, în Republica Moldova a fost episodul întâi. Serialul revoluțiilor Twitter continuă: revoluția din Iran împotriva regimului ayatollahului Khamenei din iunie 2009. Iar mai nou, cele din Tunisia, Egipt și Iordania.

Revoluționarii din secolul al XVIII-lea luptau să ocupe un sat sau un oraș pentru a avea o platformă de unde să-și prezinte cererile. Revoluționarii secolului al XIX-lea luptau pentru cucerirea minților elitelor politice. În secolul al XX-lea, propaganda și audiența de masă au devenit esențiale pentru orice revoluționar care vrea să ocupe sfera publică.

Capcanele identității

de Tamara Cărăuș

(Editura Cartier, 2011)

De 20 de ani, intelectualii, politicienii din Republica Moldova sunt în căutarea identității. Unii au găsit răspunsul. O spun răspicat. Și sunt buni. Alții au găsit răspunsul. O spun răspicat. Dar sunt răi. Societatea moldovenească continuă să fie dezbinată. Iar argumentele pro sau contra, de cele mai multe ori, țin de domeniul bășcăliei. Iar Republica Moldova devine o mahala. Cu toată gama și statistica populației unui astfel de punct geografic.

Tamara Cărăuș, licențiată în filosofie, autoarea volumelor ***Tzara mea*** și ***Efectul Menard***, cu studii la Oxford, în Suedia, în Olanda, își pune mai multe întrebări decât răspunsurile pe care le găsește. Acesta și este atuul cărții. E scrisă cu respect pentru cititor. Autorul punctează, constată problemele. Și le lasă deschise pentru o mulțime de răspunsuri posibile și adevărate. Care, privite din alt unghi, pot deveni false.

„*Îmi propusesem o disecție: să scot pe masă măruntaiele identității naționale și să afirm: Uitați-vă, așa funcționează! Dar de ce am ajuns să bag măruntaiele înapoi și să afirm cum ar trebui să funcționeze o identitate? Distanța de la așa funcționează identitatea la așa trebuie să funcționeze e greu perceptibilă. E nevoie de o vigilență constantă ca să nu treci de la este la trebuie să fie. Este-le identității naționale e, desigur, problematic – căci am văzut că unii pretind că e sânge, iar alții – invenție -, dar acest trebuie al identității naționale e de-a dreptul otrăvitor și e de o responsabilitate paralizantă. Nimeni nu e îndreptățit să spună cum ar trebui să se identifice ceilalți – leacul care e bun pentru rana ta ar putea fi fatal pentru altul*”, constată Tamara Cărăuș.

Centrul istoric al Chișinăului la începutul secolului al XXI-lea

de Boris Gangal, Tamara Nesterov, Eugenia Râbalco, Petru Starostenco

(Editura Arc, 2010)

Chișinăul a apărut pentru prima dată într-un document din 17 iulie 1436. Strămutarea în secolul al XVII-lea prin Chișinău a căii comerciale Cetatea Albă – Iași i-a adus prosperitate economică localității. Domnitorul Eustratie Dabija a alipit în anii 1661-1665 satul Visterniceni la Chișinău. De atunci, locuitorilor Chișinăului a început să li se spună târgoveți. În 1670, domnitorul Gheorghe Duca va întări ocolul târgului cu alipirea satului Ghețeoani, de dincolo de Bâc.

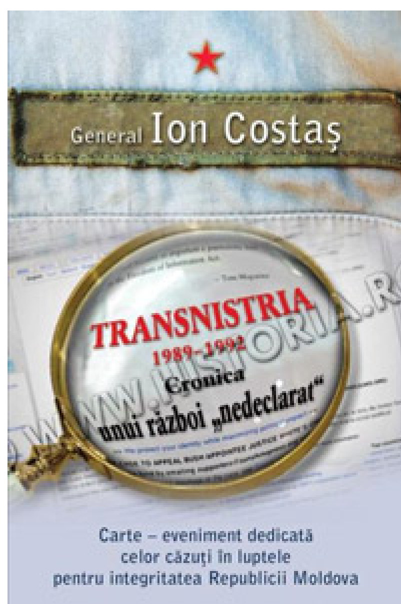
În 1793, Chișinăul a fost incendiat de turci, ca pedeapsă pentru chișinăuieni, care au ajutat trupele rusești la asediul cetății Hotin. Extinderea vetrei Chișinăului pe pășunile satului Buiucani a provocat litigii îndelungate cu mănăstirea Galata, proprietara satului.

Fiind în arealul războaielor ruso-turce, Chișinăul a fost incendiat în 1788, fiind distruse „vreo 6-7 biserici și 300 de case”. Totodată, datorită acestor conflicte, în 1789 apare, pentru prima dată, planul orașului în rapoartele militare.

Primul proiect de sistematizare a Chișinăului a fost elaborat în 1817. Proiectul propunea extinderea orașului cu noi cartiere. Acceptând două porțiuni urbane diferite: Chișinăul de Jos și Orașul de Sus. Cartierele noi în care au fost amplasate Catedrala mitropolitană și Mitropolia au devenit centrul orașului. Al doilea plan de sistematizare, aprobat de țarul rus în 1834, urmărea redresarea Chișinăului Vechi prin îndreptarea străzilor. Sistematizarea s-a făcut prin demolări și comasarea masivelor. Primele clădiri cu 2-3 nivele ale Chișinăului apar în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Au fost trei: clădirea Administrației guberniale, hotelul Palas și Casa Șvarțman. Ultimele două au dispărut.

În 1920 a fost elaborat planul orașului, cu indicarea denumirii străzilor, și numărul proprietăților imobiliare.

Planul urbanistic postbelic a fost elaborat în biroul de arhitectură al lui Șciusev. În 1986, orașele Chișinău, Bender și Soroca au fost incluse în lista orașelor istorice din URSS. În 1987 a fost formată Lista patrimoniului istoric al Chișinăului, care cuprindea 1540 de clădiri. În 1995 a fost creat Registrul clădirilor cu valoare națională și municipală, care cuprindea 973 de adrese.

Transnistria 1989-1992.
Cronica unui război nedeclarat

de generalul Ion Costaș

(Editura RAO, 2012)

Unii au devenit președinți de țară. Alții au devenit oameni prosperi de afaceri. Unii au devenit mari politicieni. Alții și-au publicat deja memoriile. Unii au fost înmormântați cu onoruri. Alții au fost înmormântați fără onoruri. Unii au rămas ce au fost. La începuturile Republicii Moldova. Polițiști.

Generalul Ion Costaș, primul ministru de Interne al Moldovei independente, îi pomenește pe toți:

– pe grănicerul sovietic Calmoi, care a ordonat arestarea ministrului moldovean Costaș, atunci când cinci tiruri românești cu pistoale ***Carpați*** și automate AK-47 intrau pe la punctul de trecere Leușeni;

– pe Mircea Druc și „*marșul voluntarilor*” spre Comrat;

– pe Mircea Snegur, Grigore Eremei, care s-au întors din concedii în timpul puciului GKCP-ist, pe Tudor Botnaru, care a refuzat să introducă starea excepțională, chiar dacă Kremlinul din august 1991 insista;

– pe colonelul Chiril Panteleev, care l-a arestat la Kiev pe Igor Smirnov, chiar dacă ministrul ucrainean de interne Vasilișin a ordonat blocarea capitalei ucrainene în august 1991;

– pe Ion Hadârcă, vicespeaker al Parlamentului de atunci, și pe Victor Berlinschi, șef de comisie parlamentară, care au semnat la 1 octombrie 1991 eliberarea lui Smirnov;

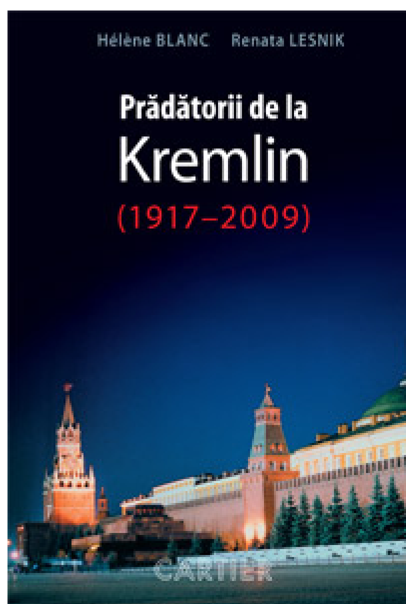
– pe Constantin Antoci, devenit ulterior ministru, care l-a scăpat prin popușoaie pe Iuri Grosul, milițianul nr.1 al Transnistriei;

– pe colonelul Leonid Karasev, care, singur, rănit și contuzionat, a oprit trecerea tancurilor pe podul ce leagă Tiraspolul de Bender, iar acum crește zarzavaturi în nordul republicii, primul dintre cei rămași în viață după măcelul de la Tighina care a fost decorat cu ordinul Ștefan cel Mare;

– pe generalul Creangă, care a trimis la măcelul din Bender proaspeții recruți în două autobuze fără arme, armele și munițiile fiind în alt autobuz;

– pe generalul Creangă, care, în 1994, a vândut ca un Victor But autohton MIG-urile armatei naționale Yemenului comunist;

– pe colonelul Valeriu Luca, trimis fără documente de conducerea de atunci să însoțească avioanele moldovenești în Yemenul rebel și întoarcerea pe cont propriu a aviatorilor moldoveni la Chișinău.

Prădătorii de la Kremlin

de Hélène Blanc și Renata Lesnik

Traducere din franceză de Ioan T. Bița (Editura Cartier, 2011)

Probabil, pentru omul din Est, cartea franțuzoaicei Hélène Blanc, doctor în studii slave și limbi orientale, politolog și criminolog, și a basarabencei Renata Lesnik, politolog, nu vine cu o noutate absolută. Dar memoria este necesară și pentru cei care au trăit experiența dominației KGB-ului sovietic. Iar faptele din carte, de multe ori, șochează. Și atunci, niciun om din Est nu mai știe unde adevărul este adevăr și minciuna este minciună.

NKVD-istul Beria, numit în funcție în 1938, își începe activitatea printr-un document care „*ordonă instanțelor represive să-și modereze avântul*" și „*reîntoarcerea la legalitatea sovietică*". După moartea lui Stalin, când Franța (nu e o greșeală) declară zi de doliu național, Beria optează pentru deschidere, un dezgheț progresiv, care avea să umanizeze regimul, fără a distruge imperiul; decretează o amnistie generală; insistă asupra creșterii rolului cadrelor naționale în republicile sovietice; denunță cultul

personalității lui Stalin în sânul partidului; optează pentru restituirea Kurilelor Japoniei; încearcă să restabilească relațiile diplomatice cu Iugoslavia lui Tito; hotărăște să nu impună kolhozurile Germaniei de Est și se pronunță pentru reunificarea Germaniei. Speriat de revolta muncitorilor est-germani, Biroul Politic se reunește cu ușile închise, fără Beria, și hotărăște eliminarea lui. Oficial, Beria a fost executat în decembrie 1953. Noile fapte vorbesc despre eliminarea sa chiar la 26 iunie 1953, în ziua ședinței Biroului Politic. După 50 de ani, Putin îl reabilitează. Iar Sergo Beria, feciorul lui Lavrenti Beria, scria: „*Tatăl meu nu a fost niciodată leninist ori marxist*".

KGB-istul Iuri Andropov, „*un anglofon purtător de blugi și băutor de whisky*", autor sub pseudonim al unui volum de versuri, este numit în funcție în 1967. Vine și el cu un program reformator: democratizarea societății, reforma economiei, gestiunea științifică, lupta împotriva corupției și coexistența pașnică cu Occidentul. În 1977 îl întreabă pe Gheorgi Arbatov, unul dintre foștii săi consilieri, dacă a auzit de Gorbacoiv, „*în care ne putem pune toate speranțele de viitor*". Tot Andropov a facilitat ascensiunea Ursului din Ural, Boris Elțin. Igor Andropov, fiul lui Iuri Andropov, scria: „*Tatăl meu a detestat dintotdeauna comunismul*".

Macho pe înțelesul fratelui meu

de Clémentine Autain

Traducere din franceză de Georgeta Barbu-Anghel (Editura Cartier, 2009)

„T*ipul macho înseamnă, mai ales, persoana care își revendică o anume superioritate față de femei și care are un comportament dominator față de acestea.*"

În Evul Mediu se punea întrebarea dacă femeile ar avea chiar suflet.

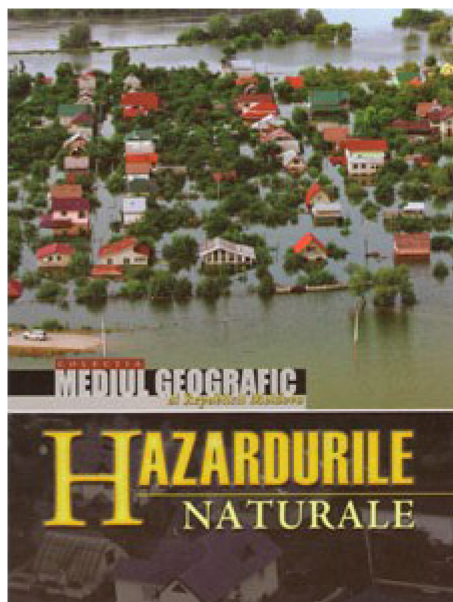
În timpul Revoluției Franceze, Olympe de Gouges, o apărătoare a egalității sexelor și autoarea faimoasei ***Declarații a drepturilor femeii și cetățenei***, apărute în 1791, afirma: „*Dacă femeia are dreptul de a urca pe eșafod, ea trebuie, de asemenea, să aibă dreptul și de a urca la tribună*". Ironia sorții. Peste doi ani, ea a fost condamnată la execuție pe eșafod de revoluționarii Terorii.

Până în 1930, egalitatea la sufragiu între bărbați și femei a fost adoptată în 32 de țări. Franța obține acest drept abia în 1944. Franțuzoaicele merg pentru prima dată la urne abia în 1945. Iar din 1965, ele au dreptul să se

angajeze la serviciu sau să deschidă un cont bancar fără permisiunea soțului. Aceasta e partea oficială și tristă a istoriei.

Dacă ne distanțăm un pic, dar mă tem să nu fiu învinuit că sunt un macho, atunci, oricum, istoria lumii, de la Elena din Troia până în zilele noastre, este făcută de femei. Dar aduce a ironie. Nici macho, nici luptătoarele pentru drepturile femeilor nu includ ironia în activitatea lor. Ei sunt pe câmpul de luptă.

O celebră feministă germană spunea: „*Gradul de oprimare a unei femei se măsoară în înălțimea tocurilor pe care le poartă*”.

Hazardurile naturale

de Valeriu Cazac, Ilie Boian, Nina Volontir

(Editura Știința, 2008)

În 1991-2000, într-un top al dezastrelor naturale domină inundațiile. Au fost raportate 888. Dar numărul total de persoane decedate în urma dezastrelor naturale, 280 007, se datorează secetei și foametei. Asia și America sunt continentele cele mai afectate de calamități naturale. Costurile cataclismelor naturale în ultimele trei decenii sunt într-o creștere exponențială: de la 230 de miliarde de dolari, în primul deceniu, la 680 de miliarde de dolari în ultimul.

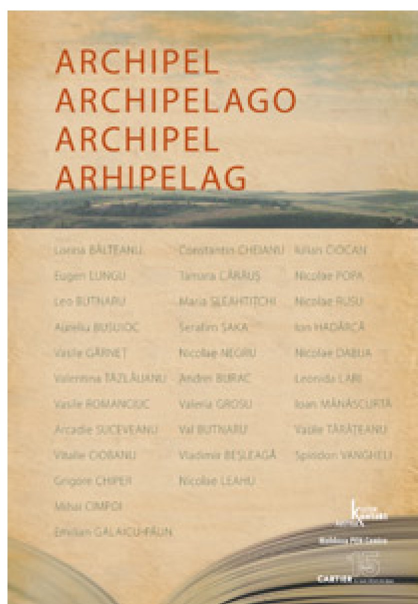
Primul cutremur menționat pe teritoriul actualei Republici Moldova a avut loc la 29 august 1471. În secolul al XX-lea cele mai devastatoare cutremure au avut loc la 10 noiembrie 1940 și la 4 martie 1977. Intensitatea celui din 1940 a atins 9 grade în epicentru și 8 grade în sudul Basarabiei, la Chișinău înregistrându-se 7,4 grade. Au fost distruse complet 179 de clădiri.

Consecințele cutremurului din 1977 au fost cele mai devastatoare. Au fost distruse complet 2 765 de case.

Republica Moldova este supusă și unui alt hazard natural: alunecările de teren. Cele mai periculoase raioane sunt: Călărași, Ungheni, Hâncești, Strășeni, Telenești. Analiza declanșării alunecărilor de teren demonstrează că 85 % din acestea revin lunilor februarie-mai.

A crescut și frecvența ploilor torențiale în Republica Moldova. Probabilitatea ploilor torențiale însoțite de grindină și vânt puternic, care pe timpuri aveau o frecvență de o dată la 10-15 ani, acum a crescut brusc. Cea mai afectată lună este iulie.

Inundațiile, viscolele, ninsorile abundente, depunerile de gheață, furtunile cu grindină, invaziile de insecte sunt hazarduri naturale care, periodic, vizitează Republica Moldova.

Arhipelag

Almanah de literatură română din Republica Moldova în limbile germană, engleză și franceză

de Vitalie Ciobanu

(Austria Kultur Kontakt, Moldova PEN Centru, Editura Cartier, 2010)

„A *promova sub orice formă limba moldovenească deosebită de limba română este, din punct de vedere lingvistic, ori o greșeală naivă, ori o fraudă științifică; din punct de vedere istoric și practic, e o absurditate și o utopie; și, din punct de vedere politic, e o anulare a identității etnice și culturale a unui popor și deci un act de genocid etnico-cultural*", așa califica programul de resovietizare ideologică a guvernanților comuniști lingvistul Eugeniu Coșeriu. El vorbea de perioada guvernării comuniste recente.

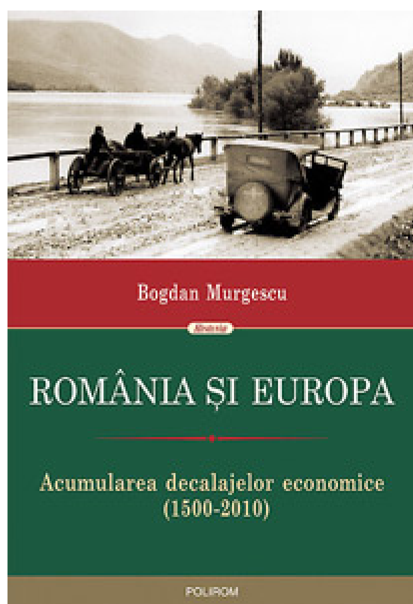
Almanahul ***Arhipelag*** este o inițiativă a PEN Centrului din Moldova de a prezenta în limbi de circulație internațională literatura română din Basarabia. Cuvintele lui Eugeniu Coșeriu sunt din prefața lui Vitalie

Ciobanu. Pentru a exclude orice interpretări despre limba în care scriu scriitorii de aici.

PEN Centrul Moldova este o filială a PEN Centrului din Londra, cea mai importantă organizație scriitoricească la nivel mondial. Organizația din Chișinău a fost înființată în 1991.

Denumirea ***Arhipelag*** face trimitere la ***Arhipelagul GULAG*** al lui Soljenițîn „*din motive istorice justificate*", dar exprimă „*și o anumită disipare a literaturii române, a creatorilor ei, rătăciți pe insulițe izolate, pierdute în larg, căutând să refacă, după o lungă perioadă de teroare politică și ideologică, unitatea continentului pe care l-au alcătuit cândva, un continent care a însemnat la scară națională, pentru scriitorii din Republica Moldova, cultura română, iar la dimensiune universală, civilizația universală*", explică Vitalie Ciobanu.

Antologia conține scurte date biobibliografice ale 31 de scriitori basarabeni. Din generații diferite.

România și Europa
Acumularea decalajelor economice (1500–2010)

de Bogdan Murgescu

(Editura Polirom, 2010)

Pe la 1500 erau câteva târguri. Era Iașiul cu mai puțin de 2000 de locuitori. Era Bucureștiul cu 3000 de locuitori. Era Copenhaga cu mai puțin de 10 000. Dublinul apare cu vreo 8000 de locuitori. Iar Belgradul depășea cu puțin numărul de 5000 de locuitori.

Robert Bohn spunea despre Danemarca: „un regat înapoiat în toate privințele, la periferia Europei”. Dacă cunoștea țările române, Irlanda sau Serbia, avea să spună exact același lucru.

Au urmat trei sute de ani. Serbia, fără țară, sub otomani. Țările române, cu țări, dar tot sub otomani. Irlanda, o colonie a Angliei. Și regatul Danemarcei. Ultima, la 1536, a trecut la luteranism. Țările Române și Serbia au rămas ortodoxe. Au încercat să inițieze cultivarea orezului. Dar au reușit mult mai bine cu porumbul, numit și „sorg turcesc” sau „grâu

turcesc”, ajuns pe aici prin secolul al XVII-lea. Irlanda a rămas catolică. Și a avut un produs crucial pentru dezvoltare: cartoful. La 1800, Iașiul avea 16 000 de locuitori, Bucureștiul – 40 000, Copenhaga – 101 000, Dublinul – 200 000, Belgradul – 8000.

A urmat secolul al XIX-lea. Un secol liniștit. Așa spun istoricii. România și Serbia au devenit țări independente. Danemarca a avut un război catastrofal cu forțele Confederației și a pierdut o treime din teritoriu. Marea Foamete din Irlanda (1845-1851) a provocat moartea unui milion de oameni și a împins un număr imens de irlandezi să emigreze în Statele Unite și Anglia.

La sfârșitul secolului al XIX-lea, Danemarca intra în clubul țărilor dezvoltate. Secolul XX a fost irlandez. Irlanda a depășit Danemarca. Iar România și Serbia și-au accentuat rămânerea în urmă.

Crimele revoluției

de Grigore Cărtianu

(Editura Adevărul Holding, 2010)

Până la ora 12.09 din 22 decembrie 1989 a fost o revoluție. Cu 159 de victime. A urmat o contrarevoluție. Cu 957 de morți. De ce? Grigore Cărtianu are zece explicații:

1. Pentru ca grupul Iliescu să nu piardă puterea. Presiunea maselor era atât de puternică, încât ar fi putut spulbera perestroikiștii comuniști români.

2. Pentru a oferi noii puteri o acreditare revoluționară. Ieșiți în prim-plan după ce Revoluția, practic, se încheiase, Iliescu, Brucan și generalul Militaru aveau nevoie de o continuare a evenimentelor, în care ei să apară ca salvatori curajoși.

3. Pentru a stopa elanul revoluționar al străzii.

4. Pentru a distruge documentele compromițătoare.

5. Pentru a grăbi suprimarea soților Ceaușescu.

6. Pentru a evita dezvăluiri stânjenitoare.

7. Din răzbunare. Autorul îl învinuiește pe Militaru de ambiția de a-i lichida pe doi dintre ofițerii care-i descoperiseră legăturile cu sovieticii: colonelul Gheorghe Trosca și generalul Constantin Nuță.

8. Pentru diabolizarea Securității. Din cadrul Securității au avut de suferit doar direcțiile care se ocupau de interesele spionajului sovietic.

9. Pentru privilegii.

10. Din calcule electorale. Declanșarea propriei revoluții îi conferea lui Ion Iliescu șansa de a apărea ca salvator al națiunii într-o confruntare sângeroasă cu „bestiile lui Ceaușescu”.

Cimitirul din Praga

de Umberto Eco

Traducere din italiană și note de Ștefania Mincu (Editura Polirom, 2010)

Umberto Eco este unul dintre cei mai importanți semioticieni ai secolului XX. Cu numeroase studii în semiotică, estetică și teoria literaturii, avea să fie cunoscut și respectat de specialiști. Dar, în 1980, semio-vticianul Eco publică romanul***Numele trandafirului***. Cu toate componentele romanului de succes. Mister, crime și o poveste ca în romanele lui Agatha Christie. A fost un succes internațional. Continuă să-și publice opera teoretică. Dar, din când în când, își aduce aminte și de cititorii cei mulți. Mai publică romanele ***Pendulul lui Foucault***, ***Insula din ziua de ieri, Baudolino***. Și, în 2010: ***Cimitirul din Praga***.

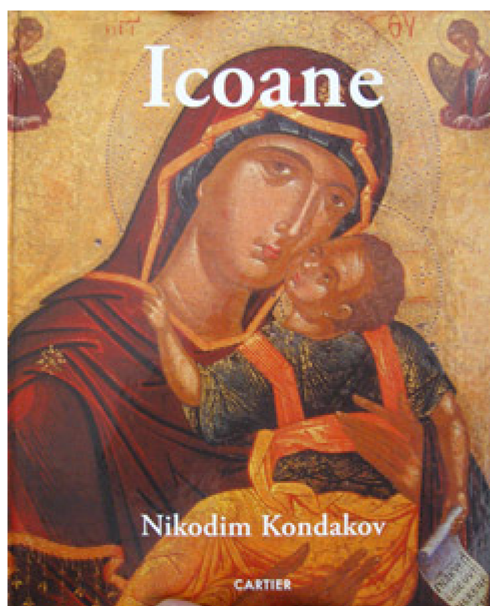
„*Cel ce trebuie să falsifice documentele trebuie să se documenteze totdeauna*”, spune Simonini, naratorul romanului. Astfel, istoria pe care a văzut-o și trăit-o Simonini este alta decât cea pe care o știm astăzi din manualele de istorie.

Simonini, născut dintr-un tată carbonar și crescut de un bunic cu pretenții aristocratice, catolic și patriarhal, va fi sortit unei vieți monotone și sărace. Dar ambițiile lui Simonini și pretențiile lui erau altele. A devenit un bun falsificator de documente. Lucru deprins de la notarul la care își făcea ucenicia. Falsificând, a devenit șantajabil. Așa a ajuns în iureșul istoriei.

A debarcat în Sicilia. Împreună cu Garibaldi. Este martorul ancorării corabiei ***Emma,*** cu Alexandre Dumas la cârmă, care aducea ajutoare trupelor lui Garibaldi din Sicilia.

Emigrează la Paris. Lucrează pentru serviciile secrete franceze. Este martorul înfrângerii franceze în războiul franco-prusac de la 1870. Vede Comuna din Paris. În tot acest spectacol istoric, el creează documente false, care vor fi publicate în Rusia. În 1905. Ele au intrat în istorie cu numele ***Protocoalele bătrânilor înțelepți din Sion***. Și erau semnate de Serghei Nilus.

După aia a fost o altă istorie. Dar la ea n-a participat căpitanul Simonini. Care nici nu știm dacă a fost sau n-a fost.

Icoane

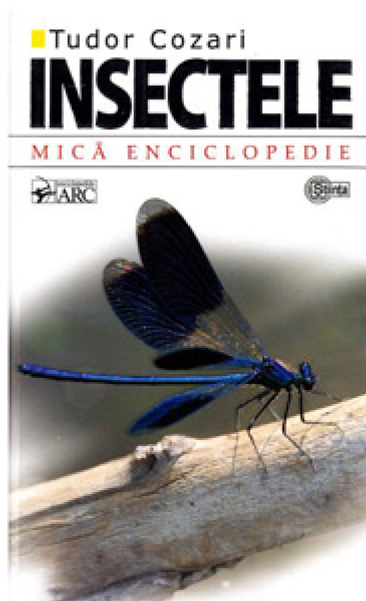
de Nikodim Kondakov

Traducere din engleză de George Adam (Editura Sirocco și Editura Cartier, 2009)

Nikodim Kondakov (1844-1925), reputat istoric rus, specialist în istoria artei bizantine, unul dintre părinţii iconografiei, a fost profesor la Universităţile din Odesa și Sankt Petersburg, membru al Academiei Artelor Frumoase, al Academiei de Științe din Rusia și unul dintre fondatorii Institutului Rus de Arheologie din Constantinopol. În 1920 emigrează din Rusia sovietică în Cehoslovacia, unde a predat la Universitatea din Praga până la moarte, în 1925.

Kondakov a scris textul închinat icoanelor rusești ca pe o încununare a studiului său de o viaţă în exil, din memorie, referindu-se la icoanele și bisericile pe care le văzuse în tinereţe. Textul său a apărut în volum, împreună cu reproducerea icoanelor, abia acum. La aproape un secol distanţă. Unele dintre icoane au dispărut, altele și-au schimbat locul din biserici în muzee sau colecții particulare.

„Icoana rusească a început, desigur, prin a imita modelele grecești, dar aceste modele nu erau întotdeauna accesibile și, din acest motiv, a început să se schimbe: stilul grecesc, sau stilul pur bizantin, a fost înlocuit de cel greco-oriental, acesta din urmă de cel greco-italian, pentru ca în final și acesta să fie înlocuit de stilul neogrec. Astfel, icoana rusească a supravieţuit prin tradiţie, în principal datorită faptului că s-a păstrat la nivelul unui meșteșug fără pretenţii de creativitate, adoptând o tradiţie după cealaltă, respectând fiecare dintre modele. Dar, ca meșteșug, iconografia rusă a format adevărate talente, care și-au folosit fie propria creativitate, fie au adaptat noi modele și stiluri.”

Insectele

de Tudor Cozari

(Editura Arc și IEP Știința, 2010)

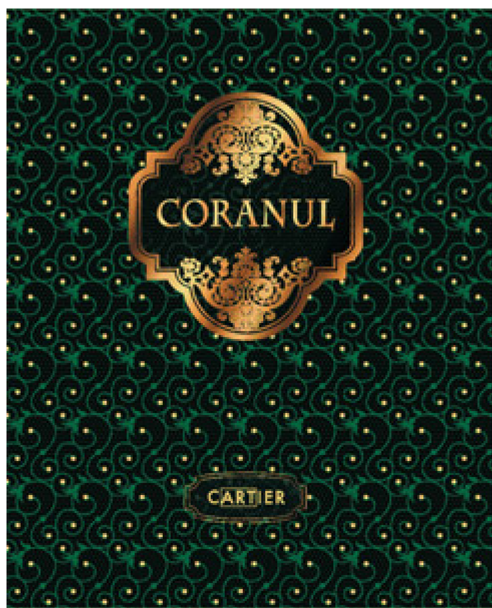
Este o lucrare enciclopedică. Realizată de un singur autor. Imaginile fotografice sunt adunate din expedițiile de cercetare. Din România și Republica Moldova. ***Insectele*** vine ca o completare firească la ***Fluturii***, prima carte de acest gen a lui Tudor Cozari, apărută în 2008 la editura Arc.

Există un milion de specii din legiunea animalelor nevertebrate. Noi știm de buburuze, albine, fluturi, bondari, gândaci, ploșnițe, muște, țânțari. Ei ne spun de *carabus besseri, cassida nebolosa aphis fabae, lasius flavus, libellula depressa*. Dacă s-ar face o inventariere la zi, s-ar mai descoperi 3-4 milioane de specii. Așa susțin cei care studiază domeniul.

Cu forța lor de reproducere e firesc să fie așa. Din ouăle afididelor, specii foarte mici și mari distrugătoare de plante, din ouăle depuse toamna, primăvara apar femele, care dau naștere la până la 20 de generații pe an.

„Mica enciclopedie conține caracteristica generală a 289 de specii de insecte. „Privilegiul” de a fi incluse în carte l-au avut speciile mai răspândite, dar, totodată, și cele mai originale ca mod de viață. Volumul este ilustrat cu circa 700 de imagini color, colectate de autor în numeroasele sale expediții naturaliste... În obiectivul cercetărilor sale au intrat atât zonele de șes, cât și cele de munte.

Imaginile cuprind cele mai intime și neverosimile aspecte din viața insectelor, o existență pe care cei mai mulți dintre noi o ignoră și pe care avem ocazia să o cunoaștem în detalii.”

Coranul

Traducere din arabă de Silvestru Octavian Isopescul (Editura Cartier, 2011)

În anul 570 sau 571, după părerea comună: la 20 aprilie, în anul elefanților, la Mekka s-a născut Mohammed. Tatăl său murise până la naștere, iar după alte date, imediat după, și-i lăsase moștenire cinci cămile și o roabă. A fost crescut de o doică. La șase ani au murit maică-sa și bunicul său. A fost crescut pe la rude.

La 25 de ani intră în slujbă ca vizitiu de cămile la o văduvă avută și nobilă, Khadidja. Cu care se căsătorește, chiar dacă era mai mare decît el cu 15 ani. Din acea căsătorie fericită au avut șase copii.

Pentru prima dată se manifestă în public la rezidirea Kaabei. Când se iscă o ceartă între diferite familii, și anume cine să aibă onoarea de a ridica piatra Kaabei și a o duce la locul ei. Mohammed a propus ca piatra să fie pusă pe un covor și să fie dusă de toate căpeteniile familiilor. Astfel împăcându-i pe toți.

La 40 de ani, în luna Ramadan, aflându-se singur pe muntele Hira, i se arătă arhangelul Gabriel. Care-i porunci: „*Citește!*”. Mohammed îi răspunse că nu știe a citi. Atunci arhanghelul îi porunci încă de trei ori. Făcându-i prima revelație, rostind către Mohammed cuvintele conținute în primele cinci versuri ale surei 96:

„*Citește! În numele domnului tău, care a făcut,*
A făcut pe om din sânge închegat,
Citește! Căci Domnul tău e prea bun,
El este cel ce ne-a învățat să purtăm condeiul,
L-a învățat pe om ceea ce n-a știut”.

Matematica explicată fiicelor mele

de Denis Guedj

Traducere din franceză de Alexandru Șiclovan (Editura Cartier, 2008)

Pentru Lola, fiica autorului, matematica „*este o materie plină de probleme, ghiftuită de necunoscute, în care suntem constrânși de reguli. O materie în care profesorul este cel care pune probleme, iar eu sunt cea care trebuie să le rezolve! Nu știu despre ce este vorba în matematică. Apoi, nu știu de unde să încep spre a rezolva o problemă, apoi n-am înțeles niciodată ce este o demonstrație.*

Matematicile sunt violente! Mi se pare brutală, rezultatele pică precum lama ghilotinei. Greșești o nimica toată și se duce totul de râpă, totul devine fals, complet fals, nu doar… puțin fals.

Și apoi… ai acea senzație că este așa și nicidecum altfel, ceea ce mă agresează. Mă simt neputincioasă. E ceva care îți închide gura. Matematica este fără replică.

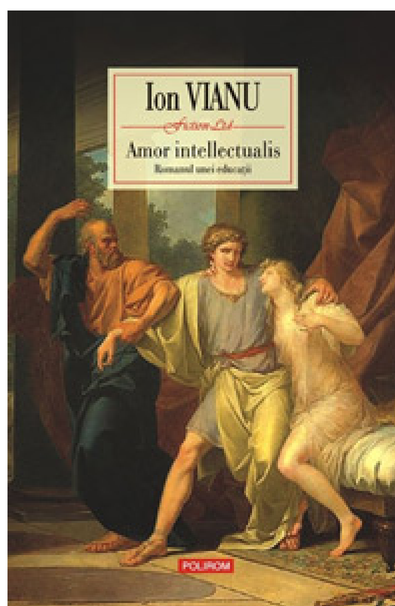
În matematică, tocmai am impresia că lucrurile nu ar fi putut fi altfel. Ele sunt așa cum sunt, iar acest lucru este violent. Un triunghi isoscel nu

poate să nu aibă două unghiuri egale. Piesa s-a jucat înainte de sosirea ta. Și te întrebi: atunci ce mai caut eu în scenă?”.

Matematica este un curs de limbă. Dar nu este un limbaj secret, deoarece regulile de scriere care îl guvernează sunt publice, oricine și le poate însuși.

Geometria a fost inventată de greci. Iar bazele algebrei au fost puse la Bagdad, în secolul al IX-lea de Al-Khwarizmi (numele latinizat Algorismus), în lucrarea ***Kitab al-Jabr wa-l-Muqabala***, un „*tratat de îndreptat oase și de pus față în față*”.

E adevărat. X de la înmulțire a fost inventat abia în 1600 de englezul Oughtred. Cu puțin timp înainte, alt englez, Thomas Harriot, a inventat semnele „mai mare” și „mai mic”. Un german a inventat radicalul.

Amor intellectualis
Romanul unei educații

de Ion Vianu

(Editura Polirom, 2010)

Nicolae Balotă scria în ***Caietul albastru***: „*În multe privințe, atmosfera din casa Vianu se asemăna cu acea din vechea noastră casă (...) Casă burgheză, europeană, a unor intelectuali de solidă cultură umanistă, liberală, lipsiți de orice fel de prejudecată națională, cunoscători și vorbitori de limbi străine. Sunt, desigur, și deosebiri. În deprinderi, gesturi, expresii, recunoșteai în casa părinților mei influențe central-europene, inexistente în casa cuplului Vianu, unde simți în schimb adieri pe care le-aș numi balcanice dacă n-ar veni mai de departe, din Orient*".

Are dreptate. În vechile case moldovalahe, de pildă, la bunicii mei, la Filaret, întâlneai aproape obligatoriu un „salonaș turcesc". Așa se vede atmosfera interbelică din casa lui Tudor Vianu, care apare în carte cu numele de T.

Era o lume care asculta ***Radio Days*** și citea cotidianul ***Universul***. Iar copilul Ion Vianu îi vedea în Conacul de la Zamora, care era un carnaval perpetuu al oamenilor celebri, pe Mihail Sadoveanu, Dimitrie Gusti, Camil Petrescu, Petre Pandrea, Mihai Ralea, Alexandru Rosetti.

Erau ca niște „*cățelandri care citeau cărți, ascultau muzică, sufereau din pricina tiraniei, discutau până în zori politică, artă, porcării, căutau femei și nu căutau mântuirea*”.

Această lume molcomă și plină de efervescențe culturale a fost brutal întreruptă de instalarea regimului comunist.

Totul s-a schimbat. Marii intelectuali au devenit protocroniști, colegii de bancă – ideologi ai național-comunismului.

Doar lista lecturilor a rămas nepătată.

Basarabia e România?

de Dan Dungaciu

(Editura Cartier, 2011)

Kucima, fostul președinte ucrainean, apărea la începutul anilor 2000 cu un volum intitulat ***Ucraina nu e Rusia***.

La Paris, pe *Stade de France*, în timpul meciului preliminarilor europene dintre Franța și România, între micul banner „*Mutule, the londoners still*” și tricolor apărea o imensă inscripție: „*Basarabia e România!*”. Pe atunci, Basarabia era condusă autoritar și vertical de președintele Voronin. Dan Dungaciu, cel mai atent analist român al evenimentelor din Republica Moldova, își scria cronicile, care urmau să apară în 2009 în volumul ***Cine suntem noi? Cronici de la Vest de Est***.

În 2011, Dan Dungaciu ia ca titlu acea inscripție de pe *Stade de France*. Elimină afirmația. Introduce un semn de întrebare. Și un subtitlu: ***Dileme identitare și (geo)politice în Republica Moldova.***

Volumul cuprinde cronica evenimentelor politice ale Republicii Moldova din decembrie 2008 până în iulie 2010, repartizate în cinci capitole cronologice:

1. Liniștea dinaintea furtunii (decembrie 2008–martie 2009);

2. 7 aprilie – „*revoluția oranj*” fără CNN. Spre noi alegeri (aprilie – iulie 2009);

3. Dilemele noii puteri. Proiectul politic și proiectul identitar (iulie 2009 – februarie 2010);

4. Referendum, anticipate și tensiuni preelectorale. Republica Moldova, încotro? (februarie – iulie 2010);

5. Europenizarea, referendumul constituțional și campania electorală (iulie – noiembrie 2010).

Ușa interzisă

de Gabriel Liiceanu

(Editura Humanitas, 2010)

Prima ediție a apărut în 2002. A fost declarată Cartea Anului. Pe de altă parte, a fost cea mai hulită carte. Cred că de pe atunci începe ofensiva împotriva „boierilor minții” a tinerilor proletari din cultura română.

Această carte nu este nici jurnal, nici eseu, nici roman. Liiceanu o trece într-un gen literar neexistent: „*este explozia (neîncadrabilă) a ființei mele pe parcursul unui an*”. Este Eminescu din ***Pe mine mie redă-mă.***

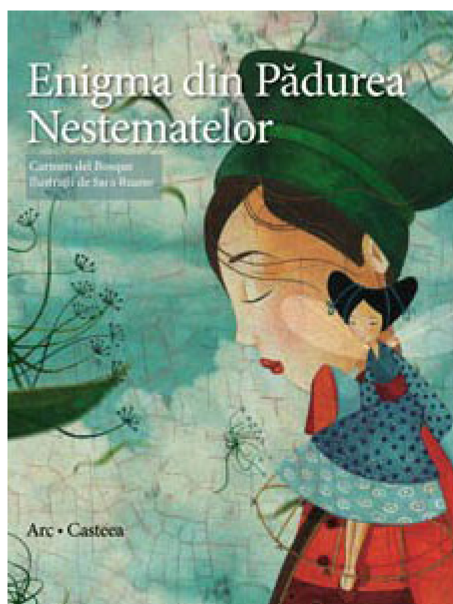
„*Până unde se poate împinge sinceritatea în scris? Pe de o parte, sinceritatea dă forță scrisului, pe de alta, folosită fără limită, poate respinge pe cititorul care nu e dispus să împărtășească cu autorul toate experiențele pe care acesta i le propune și i le dezvăluie.*”

E o carte care pendulează la limita unei vieți irosite. Liiceanu recunoaște, tot respectul pentru curaj, că și-a ratat vocația filosofică. Și e nevoie de un curaj imens. Pentru a recunoaște propriul eșec. Dar la hanul

sincerității fruste a mahalalei culturale bucureștene stau legați inorogi care i-au adus pe Kant, Platon, Heidegger, Nietzsche.

Mahalaua aplaudă atunci când un cărturar mărturisește: „*Cărțile edificatoare sunt monotone și își propun experiențe de care nu ești în stare; Kierkegaard pălăvrăgește enorm; Hegel e ca o flașnetă; Levinas e mediocru; Hesse e plicticos; Cioran e minunat, dar previzibil și îți taie și mai mult pofta de mâncare.*”

Dar aceasta e cochetarea unui aristocrat. Nu e pe bune.

Enigma din Pădurea Nestematelor

de Carmen del Bosque

Ilustrații de Sara Ruano
Traducere din spaniolă de Alina Țiței și Dragoș Cojocaru (Editurile Arc și Casteea, 2008)

„…Ț*arul Ivan trebuia să fie mulțumit și bucuros de toate câte avea în jur, dar, cu toate acestea, era trist. Nu îl înveseleau nici fântânile, nici pomii, nici veșmintele exotice, nici florile, nici munții. Dar nu numai pe el îl cuprinsese tristețea. Și soția sa, țarina Elena, nu râdea niciodată, nici măcar nu era văzută zâmbind. Iar prin satele împărăției, oamenii mergeau cu capetele plecate, întristați, fără culoare în obraji, fără sclipire în ochi. Da, la curtea țarului Ivan erau multe lucruri frumoase, însă lipsea ceea ce era mai de preț: veselia*.”

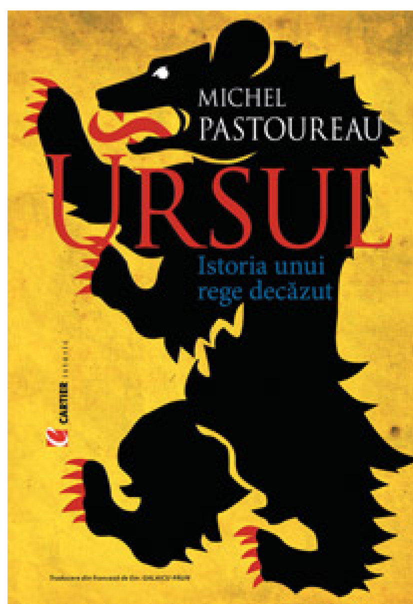
„*Dar cei mai triști din împărăția țarului Ivan erau copiii. Ei nu se jucau deloc, iar când ieșeau din casele lor, se strângeau în grupuri, se așezau pe străzi și stăteau așa în tăcere*.”

Țarul, tot mai îngrijorat, îi întrebă pe înțelepți, vrăjitori și astrologi cum ar putea să redea veselia poporului său.

Dar sfetnicii și înțelepții deveneau tot mai bătrâni, tot mai gârboviți, mai lipsiți de vlagă. Fără a găsi răspunsul.

Fiți calmi. Nu e despre noi. E doar o poveste. Scrisă în spaniolă. Tradusă în română. Ilustrată excelent de o altă spaniolă.

Cum poate fi descoperită veselia? Eu știu. Chiar dacă rămân trist. Iar voi ați putea fi veseli. Cu o singură condiție. Citiți povestea. Vor apărea țareviciul Aleksandr, Zâna Albastră, Zâna Verde, Vrăjitorul posomorât Tăciune, spiridușul în straie roșii, Harbuzilă, Plăcințilă. Și Pădurea Nestematelor.

Ursul
Istoria unui rege decăzut
de Michel Pastoureau

Traducere din franceză de Emilian Galaicu-Păun (Edituria Cartier, 2008)

Regula generală, arareori încălcată, vrea ca regele să fie întotdeauna cel mai puternic. În Africa e vorba de leu, elefant sau rinocer. În Asia – de leu, tigru sau elefant. În America – de vultur, urs sau jaguar. În Europa a fost ursul.

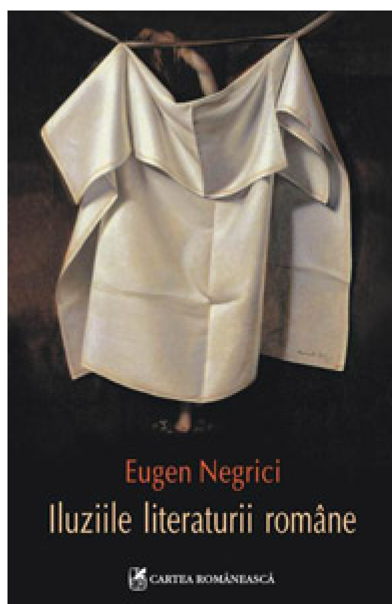
Inițial, unii istorici vorbesc de o religie a ursului.

Grecii l-au introdus în mitologie. Fiica regelui Arcadiei, Calisto, care era de o frumusețe extraordinară, făcuse jurământ de castitate și vâna împreună cu prietena ei Artemis, sora geamănă a lui Apollo, fiica lui Zeus, zeița vânătorii.

Într-o zi, spune legenda, Zeus o văzu și se îndrăgosti de ea. Luă înfățișarea lui Artemis și se uni cu Calisto. Fata rămâne grea. Furioasă, când a aflat, Artemis trage în Calisto cu o săgeată. Astfel o eliberează de copil. Și

o transformă în ursoaică. Calisto rătăcește prin munți sub înfățișare animală. În timp ce fiul ei, Arcas, crește și devine regele Arcadiei. Într-o zi, fiind la vânătoare, o întâlnește pe mama sa, metamorfozată în ursoaică. Este gata s-o ucidă. Zeus, pentru a evita o asemenea crimă, îl preface pe Arcas în ursuleț. Apoi îi urcă pe ambii pe bolta cerească. Unde devin două constelații: Ursa-Mare și Ursa-Mică.

Masacrarea fizică a urșilor în epoca lui Carol cel Mare se datorează, mai degrabă, venerării ursului de europenii din perioada religiilor păgâne decât fricii de urs. Ursul era cel mai important rival al lui Christos. Biserica creștină a fost cea care l-a ucis inițial pe urs. Iar cavalerii l-au eliminat din heraldică. Înlocuidu-l, în secolul al XIII-lea, cu un animal imaginar, de pe alte pământuri, leul.

Iluziile literaturii române

de Eugen Negrici

(Editura Cartea Românească, 2008)

La mijlocul veacului trecut ne aflam „*încă în stadiul gramatical și lingvistic al culturii*”, spunea Șerban Cioculescu în ***Istoria literaturii române moderne***.

„*Timp de trei veacuri, creația propriu-zis literară e ca și inexistentă și istoricii literari sunt obligați la subterfugii, speculații și exagerări ca să sugereze existența unei literaturi române înainte de secolul al XIX-lea.*”

Primele două cărți importante de beletristică au apărut abia în secolul al XIX-lea. ***Istoria ieroglifică***, scrisă de Dimitrie Cantemir în 1705, a văzut lumina tiparului abia în 1883. Prima variantă a ***Țiganiadei*** lui Budai-Deleanu, cea din 1800, va fi tipărită în 1876/77. Iar varianta a doua, cea din 1812, va apărea în volum abia în 1925.

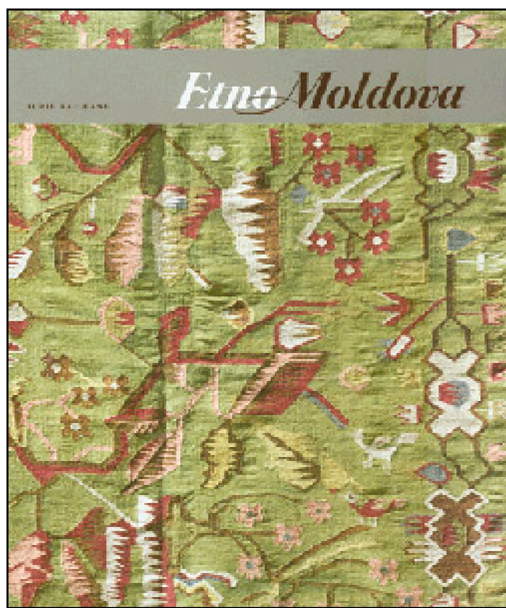
După Eugen Negrici, literatura română a încercat să recupereze din handicap prin providențialii Mihail Kogălniceanu, Titu Maiorescu, Nicolae Iorga, Tudor Arghezi, Al. Philippide, Geo Bogza și Octavian Paler.

Literatura română are doi prinți geniali: Mihai Eminescu și Nicolae Labiș. Ambii au apărut în timpul marilor schimbări istorice.

Au fost și trei stăpâni de clan: Nichifor Crainic, Eugen Barbu și Marin Preda. Ultimii doi au dus o adevărată vendetă.

În literatura română a fost și o recuperare de zei: Lucian Blaga, Vasile Voiculescu, Mircea Eliade.

În rest, a fost o imensă dificultate de a inventa. Nu-mi rămâne decât să apelez la Eugen Negrici, care, la rândul său, își aduce aminte de faimoasa frază adresată de Heliade debutanților: „*Scrieți cât veți putea și cum veți putea, dar nu cu răutate…*”.

Etno Moldova

de Iurie Răileanu

(Editor Iurie Răileanu, 2011)

A fost tare demult. Pe când încă erau principii și valori. Vătaful alegea cei mai isteți bărbați pentru ceata Călușului, divinitate protectoare a anotimpului călduros. Ei se legau prin jurământ de Rusalii. Ceata de bărbați era alcătuită dintr-un număr impar de membri: 5, 7, 9, 11, 13. Lumea îi numea *călușari*. Aveau cele mai colorate straie. Erau simbolul verii.

Toamna, după strânsul recoltei, în zilele de duminică, când nu era post, femeile își îmbrăcau iile de sărbătoare, catrințele cele mai frumoase și ieșeau la horă. Fetele de la 16 ani erau scoase la Hora Mică, cea de zi. Hora Mare se făcea seara cu cei căsătoriți. Și se încheia noaptea târziu cu Hora Bătrânilor.

În serile de iarnă, în postul Crăciunului, sătenii se adunau pe la șezători. Fetele își luau fuioarele de lână. Și se adunau în casa unui gospodar. Flăcăii veneau nechemați. Se scărmăna și se torcea lână și cânepă, se împleteau

mături, coșuri. Ca timpul să treacă mai lesne, se cânta, se spuneau istorii. Pentru șezători se pregăteau prăjituri cu nuci și cu miere. Și se servea vin.

Primăvara, înainte de Sfintele Paști, femeile vopseau, încondeiau ouă.

Erau principii și valori hedoniste. Și era un rost în tot și în toate. Tot pe atunci, lumea a orânduit viața în Pomul Vieții, care face legătura dintre cele trei lumi: prin rădăcini – tărâmul morții și întunericului, prin ramuri, frunze, flori și fructe – cu lumea pământeană și prin vârfurile sale – legătura cu cerul, lumea zeilor.

Țipătul lăstunului

de Vladimir Beşleagă

Ediție alcătuită de Andrei Țurcanu (Editura Cartier, 2006)

Vladimir Beşleagă, în timpul dezghețului hruşciovist, a fost protagonistul unui scandal de proporții. În 1959 a publicat în revista ***Chipăruşul*** articolul ***De ce suntem limitați (mărginiți)?*** Redactorul-şef al revistei, Petru Zadnipru, a fost demis. Iar echipa redacțională a fost împrăştiată. Omul sovietic nu putea fi limitat. Iar dacă nu era prea clar sensul cuvântului *limitat*, atunci, cu atât mai mult, nu putea fi mărginit.

În 1966, Vladimir Beşleagă publică romanul ***Zbor frânt***. Critica literară vorbeşte despre primul roman postmodern al literaturii basarabene. Dacă constatăm că Robbe-Grillet îşi scria marile romane cam în aceeaşi perioadă, iar ***Procesul-verbal*** al lui Le Clézio, nobeliarul de acu doi ani, era publicat în franceză în 1963, putem vorbi de o sincronizare a literaturii române cu cea occidentală. De fapt, ***Zbor frânt*** este marele roman al unei epoci. Când albia firească a vieții unui om este mutată de regimul comunist într-o altă albie. Cea considerată corectă de către regim.

În anii perestroikăi, scriitorii noştri vorbeau şi anunțau marile cărți care au fost scrise în anii cenzurii comuniste, dar n-au putut fi publicate. În 1988, Vladimir Beşleagă publică unicul roman de sertar al literaturii române din Basarabia. ***Viața şi moartea nefericitului Filimon***.

Între timp, Vladimir Beşleagă a scris şi poezii. Toată viața. O dulce zăbavă despre care ştiau foarte puțini. Erau vreo 400 de pagini de text. Criticul literar şi poetul Andrei Țurcanu a făcut o selecție la sânge, a aşezat poemele ca pe nişte puzzle-uri până au rămas 80 de pagini. Şi cartea a fost numită ***Țipătul lăstunului***.

„… o ce mult aș vrea/înainte de a închide ochii/pentru totdeauna/să scriu o carte a cărților mele/nescrise…"

157 de trepte spre iad
sau Salvați-mă la Roșia Montană

de Alexandru Vakulovski

(Editura Cartier, 2010)

Romanul ***157 de trepte spre iad sau Salvați-mă la Roșia Montană*** este scris la persoana întâi. Naratoarea, o bastardă din Roșia Montană, numele căreia nu e pomenit niciodată, povestește despre decăderea unei societăți, asupra căreia apasă greu blestemul aurului.

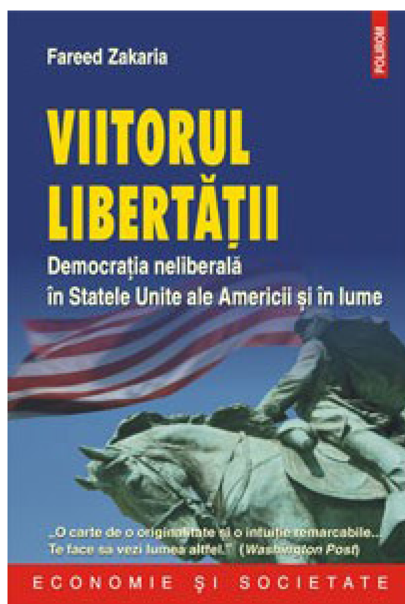
„*Vorbeau de lumina lui Dumnezeu, de bunătatea lui, de sfinți, de cruci, credință… Dar nu vedeam nicio bunătate în ceea ce făceau. Lumina lor era rea.*

Eu mă simțeam mult mai bine în bezna minelor, în liniștea lor, în căldura șoaptelor de acolo, simțeam bunătatea atingerilor, bucuria întunericului. Eu îmi făceam binele – în rest am văzut doar rău în jur. Doar frică, înjosire, plăcerea de a răni, rânjetul când cineva suferă.

Nu am să le uit pe acestea niciodată, îmi ziceam alergând spre galerii. Am să fac din lumina voastră bezna mea, cea în care eu mă simt bine și în care voi muriți de frică.”

Critica literară a încercat să ia apărarea sătenilor din Roșia Montană. „*Personajele lui Vakulovski sunt altfel decât cei din Roșia Montană. E o lume de necredincioși, vulve, lesbiene…*” Minerii din Apuseni sunt foarte credincioși. Își dau cu părerea criticii literari. Acest basarabean, Alexandru Vakulovski, și-a permis să construiască o amplă metaforă în jurul minei de aur. Pe care o descoperă, în prima fază, unul dintre adversarii redutabili ai prozatorului, Mircea V. Ciobanu: „*romanul e construit (o construcție rotundă chiar) și pe o amplă metaforă: mina-infern, mina-vagin, mina-uter și mina-cloacă. Mina – început și sfârșit… E multă, foarte multă intenție literară aici*”.

Printre personaje precum piticii, vâlvele satului, Cavalerul, Omul de Gumă, dai și de Băsescu, și de mogulul Voiculescu, și de Lilica Hasdeu, și de Grancea Rakoczi, torționarul lui Horia, Cloșca și Crișan.

Viitorul libertății: Democrația neliberală în Statele Unite ale Americii

de Fareed Zakaria

Traducere din engleză de Doris Mironescu (Editura Polirom, 2009)

Prima democrație directă a fost în Atena antică. Cea care l-a condamnat la moarte, în mod democratic, pe Socrate. Romanii au accentuat un alt aspect al libertății: toți cetățenii erau tratați de lege în mod egal. Problema legislației romane era alta: nu se aplica în cazul clasei conducătoare. Ceea ce l-a făcut pe Caligula să-și numească calul senator.

Libertatea aduce democrația. Nu invers. Totul a început în 324, atunci când Constantin a hotărât să mute capitala de la Roma la Bizanț. Și-a mutat dregătorii, armata, negustorii. Dar a uitat la Roma o persoană: episcopul de Roma. Ceea ce a divizat biserica. Bizanțul a intrat sub controlul statului. În timp ce Occidentul/Roma a intrat sub suveranitatea religiei.

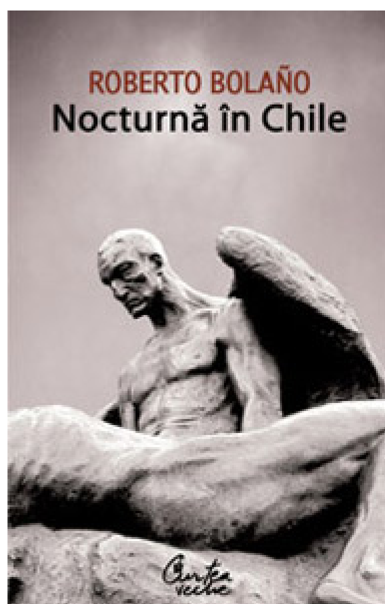
În dimineața zilei de 31 octombrie 1517, pe poarta neagră a castelului din Wittenberg, unde, de obicei, studenții și profesorii își atârnau diverse

teze, Luther și-a bătut în cuie cele 95 de teze, scrise inițial din cauza indulgențelor papale, dar care au ajuns, datorită norocului și mașinii de tipar, inventate cu ceva timp în urmă de Gutenberg, să rupă Biserica Catolică în două. Apoi a fost regele Henric al VIII-lea, care a rupt relația cu Vaticanul, din cauze mai banale. Papa a refuzat să-i anuleze căsătoria cu Caterina de Aragon. Așa a apărut Biserica Anglicană. Sunt mici fapte care au fărâmițat unitatea autorității supreme și au câștigat spații pentru libertăți colective.

Pe urmă a fost „Revoluția glorioasă" din Anglia, din 1688. Apoi a fost revolta coloniștilor americani împotriva majorării taxelor din 1776, care a dus la apariția SUA. A mai fost Marea Revoluție Franceză de la 1789.

Sute de ani au adus mici libertăți personale: dreptul la proprietate, dreptul la confesiune, dreptul la libertatea cuvântului și supremația legilor. Aceste libertăți au creat democrația. Dar atunci când o țară devine democratică fără a fi dezvoltată, democrația dispare. S-a calculat că, într-o țară democratică cu un venit pe cap de locuitor mai mic de 1500 $, regimul democratic are o speranță de viață de 8 ani, la venitul de până la 3000 $, speranța de viață a regimului ajunge la 18 ani, iar la venitul de peste 6000 $, regimul devine foarte durabil.

Venitul mediu pe cap de locuitor pentru Republica Moldova constituie 1600 $, conform datelor Fondului Monetar Internațional pentru 2010. CIA vorbește de 1200 $.

Nocturnă în Chile

de Roberto Bolaño

Traducere din spaniolă de Alina Cantacuzino (Editura Curtea Veche, 2008)

Roberto Bolaño, scriitor chilian, a fost considerat revelația literaturii sud-americane din anii ’90. A avut o viață zbuciumată. Născut în Santiago de Chile în 1953, își trăiește viața în exil: Mexic, El Savador, Franța și Spania. Moare la 50 de ani. Opera a început să-i fie publicată spre sfârșitul vieții. Dar nimeni nu mai crede astăzi că un scriitor poate muri atât de tânăr. Doar Bolaño putea să ne facă asta.

Bolaño a fost apreciat de critica literară și de confrați. Fiind numit „*cel mai influent și admirat romancier al generației sale din întreaga lume hispanică*”. Paradoxul e că l-au apreciat și cititorii.

Proza lui Bolaño e ca Munții Cordilieri. Începe în America de Nord și are ceva din Faulkner și Vonnegut și coboară în America de Sud, apropiindu-se de Borges. Asta e ca să fac o comparație dragă criticilor literari din spațiul nostru.

Sebastián Urrutia Lacroix, preot, critic literar, poet, membru al ***Opus Dei***, își aduce aminte momentele relevante ale propriei sale vieți în timpul unei singure nopți de delir. Personaje ale romanului sunt poetul nobeliar Pablo Neruda, monstrul sacrul al criticii literare chiliene Farewell, filosoful Ernst Jünger pe când era ofițer în armata hitleristă din Parisul ocupat, generalul Pinochet, căruia Lacroix îi preda în secret lecții de marxism.

Este istoria unei vieți și spaima în fața morții.

„*Foarte puține lucruri putem face împotriva istoriei. Tânărul îmbătrânit a fost mereu singur, iar eu am fost mereu cu istoria.*” (…) „*Asta să fie adevărata, marea spaimă, să fiu eu tânărul îmbătrânit care strigă fără ca nimeni să-l audă?*”

Fără termen de prescripție
Aspecte ale investigării crimelor comunismului în Europa

de Sergiu Musteață și Igor Cașu

(Editura Cartier, 2011)

La 14 ianuarie 2010, președintele interimar Mihai Ghimpu a decretat fondarea unei comisii privind studierea și aprecierea regimului totalitar comunist din Republica Moldova. Comisia a devenit cunoscută în spațiul public cu numele președintelui: Comisia Cojocaru.

Istoricii au avut acces la arhivele statului. Unii membri ai comisiei au publicat deja volume de documentare tematice.

Pentru prima dată, membrii Comisiei Cojocaru – o bună parte din ei – publică sub aceeași copertă contribuțiile lor tematice.

Partea întâi a volumului vorbește despre experiența țărilor ex-socialiste în studierea și condamnarea regimului comunist. Sunt eseuri semnate de istorici din țările baltice, Cehia, Slovacia, România, Bulgaria.

Partea a doua a impresionantului volum conține exegeze ale istoricilor din Republica Moldova care vizează realitățile regimului comunist de la noi.

Doar câteva titluri:

– „*Moldovenismul*” sovietic și politicile identitare ale URSS în RASSM și RSSM (1924-1991)

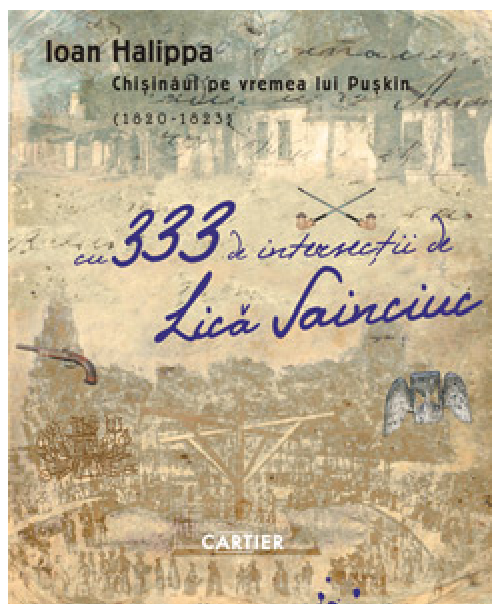
– Marea Teroare din URSS și RASSM (1937-1938)

– Deportările din Basarabia (1940-1947)

– Față în față: memorialistică și surse oficiale despre foametea din Basarabia din anii 1946-1947

– Rezistența armată în RSSM în primii ani postbelici.

Evitarea asumării trecutului nu este o soluție. Pentru ca trecutul să rămână un rezervor de sens și un vector moral pentru prezentul Europei, „*el va trebui învățat, din nou, de fiecare generație*”.

Ioan Halippa
Chișinăul pe vremea lui Pușkin (1820-1823) cu 333 de intersecții
de Lică Sainciuc

(Editura Cartier, 2011)

Lunile iernii 1820-1821 semănau cu vremea minunată din septembrie. N-a nins un fulg. Nobilimea Chișinăului își petrecea timpul pe la serate și baluri. La namesnic adeseori sau în casa lui Cantacuzino.

În Valahia începuse răscoala lui Tudor Vladimirescu, comandant de panduri în timpul războiului ruso-turc. Care voia scuturarea dominației fanarioților instalați în scaunul domnesc al Valahiei. Era scânteia care a aprins Eteria (tovărășie întru salvarea Greciei).

În acea iarnă, la Chișinău au sosit frații Ipsilanti: Alexandru, Dimitrie, Nicolae. La chemarea lor pentru eliberarea Greciei s-au adunat vreo 50 de mii de oameni. Principele Alexandru Ipsilanti, ofițer în armata rusă, a cerut

ajutorul rușilor. Împăratul Aleksandr a declarat că nu-i susține pe tulburători. Și l-a demis din funcție și din armată.

Odată cu venirea primăverii, luptele au ajuns la hotarul Imperiului. Rușii au fortificat oștile de la Prut. Chișinăul era contrariat de aventura lui Ipsilanti. Ceea ce l-a făcut pe Pușkin să noteze în jurnalul său: „*...mi-am petrecut seara la N. D. – o grecoaică admirabilă. S-a vorbit de A. Ipsilanti; printre cei 5 greci, eu singurul vorbeam ca un grec. Cu toții se îndoiau de reușita Eteriei...*".

Odată cu Eteria, Chișinăul a început să clocotească. În loc de 12 mii de locuitori, într-un spațiu de patru verste pătrate, s-a ajuns la 50 de mii. Chișinăul devenea un havuz de principi și boieri nobili din Constantinopol și din cele două principate: domnitorul Mihail Suțo, familia Mavrocordat, principele Caragea, familia Moruzi.

Era începutul.

Declarația de Independență

de Pantelei Sandulache

(Editura Design Optim, 2011)

Declarația de Independență a Republicii Moldova a fost votată și semnată la 27 august 1991. Este cel mai important act politic și moral din istoria de 20 de ani a Republicii Moldova. Guvernele, constituțiile pot fi modificate, adnotate, demise.

Declarația de Independență a fost pierdută în timpul evenimentelor din 7 aprilie 2009. Și restabilită ulterior prin semnăturile deputaților din primul parlament.

Până la Declarația de Independență a fost RSSM. Și un mare vis pentru libertate. Al deputaților din primul parlament. Erau 380 și nu mai dominau comuniștii. La 26 aprilie 1990 a fost votul nominal pentru schimbarea denumirii parlamentului din ***Sovietul Suprem al RSSM*** în ***Sfatul Țării***. Atunci n-au ajuns 3 voturi. Apoi a fost Hotărârea Sovietului Suprem al RSSM pentru crearea Comisiei pentru aprecierea politico-juridică a pactului Ribbentrop-Molotov. Urmată în iulie de o conferință internațională la Chișinău. Iar la 23 iunie 1990 a fost aprobat în parlament avizul comisiei. În aceeași zi a fost votată Declarația de Suveranitate. La 26 iulie 1990 a fost modificat în parlament articolul 74 din Constituția RSSM: legile și hotărârile URSS sunt utilizate pe teritoriul RSSM abia după votarea lor în parlamentul de la Chișinău. Au mai fost Legea cu privire la puterea de stat, Legea cu privire la instituirea funcției de președinte. Se construia un stat pe o tabula rasa.

A fost vizita lui Mircea Ion Snegur la București. Și Mircea Snegur s-a întors fără un Ion. A fost vizita lui Elțin la Chișinău. În iarna lui 1991. Republica Moldova a fost a doua republică, după Georgia, cu care Moscova

lui Elțin a semnat un acord. A fost conflictul de pe Nistru. A fost adoptarea drapelului. RSSM a devenit Republica Moldova.

Au fost cei mai frumoși și cei mai grei ani ai speranței unui popor.

Contabilitatea întreprinderii

de Lilia Grigoroi, Liliana Lazăr ș. a.

(Editura Cartier, 2011)

„Arta *ținerii socotelilor*”, așa cum o percepem azi, a apărut cu vreo 500 de ani în urmă. După modelul matematic elaborat de Luca Paciolo di Borgo. Era și firesc să fie un italian din orașele-republici. Unde comerțul era cel mai dezvoltat.

Primele evidențe contabile au apărut odată cu scrisul. La sumerieni. Scribul scria pe placa de argilă umedă obligațiile asumate, iar părțile implicate în negoț confirmau prin semnătură că însemnările sunt corecte.

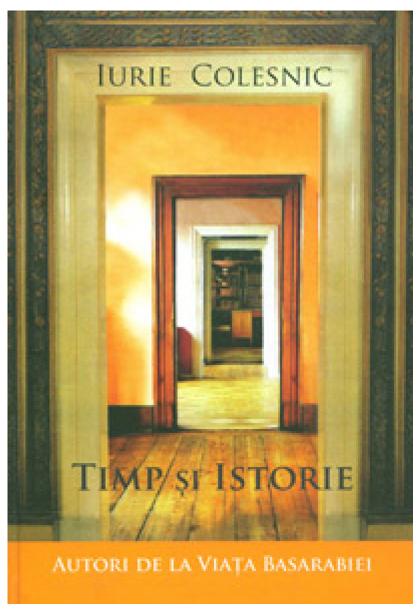
Utilizarea monedelor de către greci, cu 600 de ani î.Hr., a dinamizat comerțul. Și evidența contabilă.

Până la papa Silvestru al II-lea (anii 999-1003), în Europa se utiliza greoiul sistem numeric roman. Răspândirea sistemului numeric arab a simplificat contabilitatea și a făcut-o mai laxă.

Mult timp contabilii italieni țineau ascunse deprinderile „*artei ținerii socotelilor*”. Era invocat „*secretul afacerilor*”. Dar era mai degrabă o protejare a castei celor aleși pentru cifre.

După apariția creditului, în registrele contabile, în afară de mișcările de bani și de mărfuri, au intrat și datoriile și creanțele. Ceea ce a dus la apariția conturilor. Erau așezate unul după altul: debitul și creditul. Apoi s-a ajuns la forma clasică. Debitul la stânga și creditul – la dreapta.

Contabilitatea se făcea pentru negustori. Organele fiscale, investitorii și raiderii au apărut mult mai târziu.

Timp și istorie
Autori de la Viața Basarabiei
de Iurie Colesnic

(Editurile Ulysse și Grafema Libris, 2011)

„*Revista **Viața Basarabiei** este rezultatul acordului intervenit între o seamă de cărturari basarabeni, care prin viața lor de până acum au dovedit că s-au identificat cu provincia noastră și care au înțeles că lor le revine sarcina de a se pune pe munca scrisului, care să aibă ca scop:*

1. desțelenirea paraginii trecutului de robie…,

2. dezvăluirea sufletului românesc basarabean…,

3. cercetarea pământului Basarabiei…,

4. îndrumarea fiilor Basarabiei pe căile românismului…,

5. crearea de legături sufletești între locuitorii Basarabiei, fără deosebire de naționalitate și religie…"

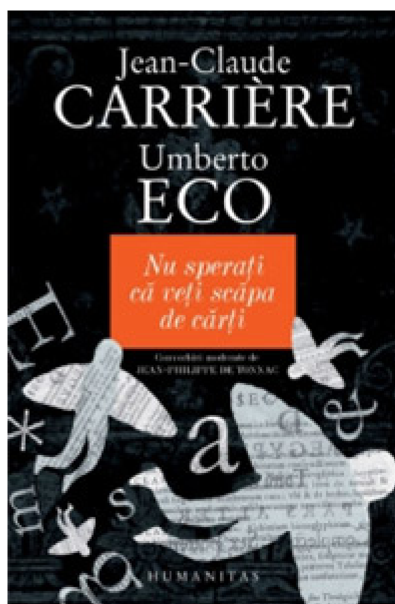
Sunt 11 puncte în total. Pe care le trasează Pan Halippa, inițiatorul revistei, în ***Cuvântul-înainte*** din numărul 1, apărut în ianuarie 1932.

Revista apărea într-un tiraj de 1500 de exemplare. Ultimul număr al revistei a apărut în martie 1944. Halippa vorbea deja de 2500 de abonați.

Din 1934 până în 1940, revista este condusă de Nicolai Costenco. Autori ai ***Vieții Basarabiei*** au fost afirmații deja Victor Eftimiu, Gala Galaction, Cincinat Pavelescu, Constantin Stere, Magda Isanos. Și cei care urmau să se afirme: Constantin Ciopraga, Theofil Simenschy, Eugen Coșeriu.

Mai toate biografiile colaboratorilor revistei au fost frânte de anul 1940 sau 1944. Cei care au rămas în Basarabia au trecut prin gulag, ca Nicolai Costenco, sau au trăit toată viața cu frica arestării, ca Bogdan Istru, sau, după ani, au reușit să se impună în peisajul cultural local, ca George Meniuc sau Andrei Lupan. Unii dintre cei care au luat calea exilului au reușit să se afirme, ca Eugen Coșeriu, alții au preferat să se piardă în mulțime, ca Iacob Slavov, funcționar neînsemnat în Tulcea.

Viața Basarabiei a însemnat un potențial intelectual imens, irosit și strivit de istorie.

Nu sperați că veți scăpa de cărți

de Jean-Claude Carrière și Umberto Eco

Convorbiri moderate de Jean-Philippe de Tonnac (Editura Humanitas, 2010)

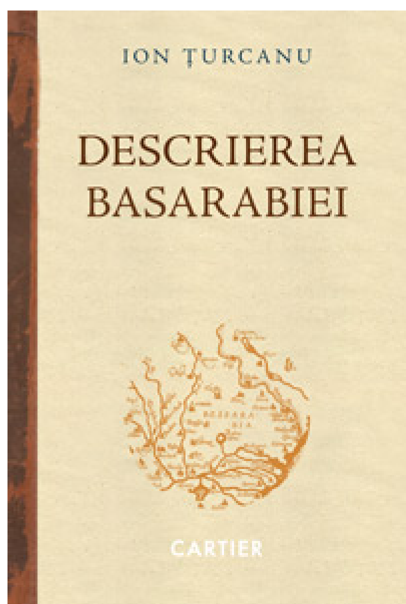
În 2008, la Davos, un futurolog a făcut 4 preziceri pentru următorii 15 ani:

1. barilul de petrol va costa 500 de dolari,
2. apa va fi cotată la bursă, ca și petrolul,
3. Africa va deveni o putere economică,
4. dispariția cărții.

Doi mari bibliofili, italianul Umberto Eco și francezul Jean-Claude Carrière, moderați de jurnalistul Jean-Philippe de Tonnac, vorbesc despre viitorul și trecutul cărții. Cartea nu va dispărea. Deoarece este ca roata, ca lingura, ca dalta. Este o invenție care poate fi ajustată, dar nicidecum inventată din nou. Scrisul este prelungirea mâinii. Iar istoria cărții și a scrisului este fascinantă.

Sfântul Ambrozie l-a uimit pe Sfântul Augustin când l-a văzut că citește în gând. Până atunci, cititul se făcea cu voc tare. La Roma, pe lângă biblioteci, existau prăvălii. În care cărțile se vindeau sub formă de suluri. Cumpărătorul venea la librar și comanda Vergilius, de exemplu. Librarul îi spunea să vină peste două săptămâni, răstimp în care îi copia cartea special pentru el. Coperta a fost inventată în secolul al X-lea de iranieni. Răspândirea protestantismului și a Bibliei se datorează inventării tiparului. Cărțile tipărite de la Biblia în 42 de rânduri a lui Gutenberg (1452/55) până în noaptea de 31 decembrie 1500 se numesc *incunabula*. Două milioane de cărți din Biblioteca Națională a Franței n-au fost citite niciodată, de la Napoleon, cel care a înființat-o, până în ziua de azi.

„*Da, am citit asta într-o carte*”, îi spunea Stan lui Bran într-un film. Este argumentul irefutabil. „*Nu sperați că veți scăpa de cărți.*”

Descrierea Basarabiei

de Ion Țurcanu

(Editura Cartier, 2011)

Pe la 1502, sultanul otoman Baiazid al II-lea s-a întâlnit cu hanul tătarilor din Zavoljie. Îl îndemnă să se așeze cu hoardele sale în câmpiile Chiliei și Cetății Albe. Astfel va putea deveni stăpân pe toată Moldova. „*Dacă vei avea în mâini Moldova, adăugă el, atunci drumul ne va fi deschis în toate părțile lumii*".

Istoriografia românească vorbește despre faptul că Țara Românească a stăpânit Chilia cu începere de la 1387 până la 1426. Cucerirea Chiliei de către unguri în 1447 sau 1448 este privită ca o revenire a cetății la Țara Românească, care, ca vasal al Ungariei, a stăpânit Chilia până la cucerirea ei de către Ștefan cel Mare la 1465.

Ion Țurcanu pune sub semnul întrebării stăpânirea Chiliei de către muntenii lui Mircea cel Bătrân. Este prima provocare a istoricului Țurcanu.

A doua mare provocare este „*ideea unei Basarabii anterioare apariției statului moldovenesc, una care cuprindea întregul interfluviu pruto-nistrean*”. Istoricul încearcă să intre în „*mileniul necunoscut*” al istoriografiei românești. E vorba de acel mileniu care parcă a ascuns în neant istoria acestor pământuri. Noi trecem direct de la Decebal sau dominația romană la Bogdan Întemeietorul, în cel mai bun caz, dacă nu chiar la Alexandru cel Bun sau Mircea cel Bătrân.

„*Moldova… este un rest … al Cumaniei*”, spun unii istorici. Unicul lucru cert e originea cumană a Basarabilor. În rest sunt provocări, discuții, polemici. Firești pentru o societate matură. Foarte periculoase pentru o istorie ideologizată.

Cartea poeziei 2011

Ediție îngrijită de Nicolae Popa

(Editura Arc, 2011)

Cartea poeziei 2011 e o încercare a actualei conduceri a Uniunii Scriitorilor de a aduna otova poeții tuturor generațiilor și promoțiilor literare, poeții tuturor curentelor literare, poeții talentați, poeții netalentați, poeții de duminică, poeții de luni, poeții buni, poeții cârcotași, poeții care intră pe la barul Uniunii, poeții care n-au pășit pragul Uniunii cu anii, poeții supărați, poeții cuminți, poeții-tribuni, poeții fericiți, poeții nefericiți, poeții bătrâni, poeții juvenili, poeții din clanuri de familie, poeții căsătoriți, poeții necăsătoriți. Sunt poeme recente, sunt poeme vechi.

Ordinea antologiei este dictată de anul de naștere. Antologatorul vrând parcă, încă o dată, să accentueze vârsta poeziei. Începe cu 1928. Cu anul de naștere al lui Aureliu Busuioc. Și încheie cu 1995. Anul de naștere al Ecaterinei Bargan. Sunt absenți niște ani. Și niște poeți: Iulian Filip, Nicolae

Dabija, Valeriu Matei, Vasile Gârneț, Horia Hristov. Sper că este corectă cronologia anilor de naștere.

Volumul conține încă două compartimente: al poeților basarabeni care scriu în alte limbi decât româna și ***In memoriam***, poeții dispăruți în ultimii ani.

„*Înainte îmi storceam creierii ca să iasă un vers esențial.*

Mă confruntam zilnic cu moartea și disperarea.

Gândeam, chiar gândeam „la nemurirea sufletului”.

(...)

Până la 29 de ani

Am făcut poezie-poezie

Am scăzut pentru ca ea să crească.

Acum iau vitamine chinezești și fac exerciții cu ganterele.

Nu, nu vreau să înnebunesc.

Nu vreau să fiu un monstru cuprins de inspirație.

Nu vreau ca poezia mea să-mi supraviețuiască”, ne spune Mircea Cărtărescu. Din altă antologie. Din ***Cele mai frumoase poeme din 2010***. O selecție de Claudiu Komartin și Radu Vancu.

Harta și teritoriul

de Michel Houellebecq

Traducere din franceză și note de Daniel Nicolescu (Editura Polirom, 2011)

Michel Houellebecq poate deveni cel mai iubit scriitor pentru cititorul care a trecut de patruzeci de ani, a avut traume sufletești și încă nu s-a alcoolizat până la starea în care să nu mai vadă literele.

Dacă nu era Houellebecq, atunci romanul francez de azi arăta ca o lehuză care naște în fiecare toamnă literară câte șase sute sau opt sute de prunci morți. Pe care criticii literari, mass-media franceză, premiile toamnei acordate prin restaurantele Parisului, agenții literari îi rumenesc, îi dichisesc și-i prezintă lumii ca pe viitori cavaleri ai literelor.

„Într-o dimineață, ascultând radioul din întâmplare – nu o mai făcuse de cel puțin trei ani – Jed află de moartea lui Frédéric Beigbeder, la vârsta de 71 de ani. Se stinsese în locuința lui de pe coasta bască, înconjurat, potrivit postului de radio, de „afecțiunea celor apropiați". Jed fu convins de cele auzite. Din câte își aducea aminte, era ceva într-adevăr la

Beigbeder care putea stârni afecțiunea și invoca prezența „celor apropiați”; ceva ce nu exista la Houellebecq, iar la el nici atâta: era un fel de familiaritate cu viața.” Este un citat din roman. Tot din roman aflăm de uciderea violentă a lui Michel Houellebecq. Sau de un tablou în care este prezentat un Steve „*Jobs, nemișcat, slăbit, aflat într-o poziție perdantă*”, care, „*totuși, crea impresia că este cel care ține frâiele*” în fața lui Bill Gates. Erau la o partidă de șah. În casa lui Jobs.

În afara romanului, Michel Houellebecq trăiește în Irlanda. Impozitele sunt mai mici. Beigbeder circulă prin marile orașe ale lumii. Cele mai apetisante fete și cluburi de noapte sunt la Moscova. Steve Jobs a plecat în altă lume. Totuși creează impresia că încă ține frâiele acestei lumi.

Țiganul tot țigan

de Lidia Ostałowska

Traducere din poloneză de Cristina Godun (Editura Arc, 2011)

Lidia Ostałowska este reporter la ***Gazeta Wyborcza***. Enunțul este important. Din mai 1989, când a apărut primul număr, ***Gazeta Wyborcza*** s-a axat pe reportaj. Reportajul oamenilor mici, al cotidianului a fost unul dintre actele de disidență ale jurnalisticii poloneze în perioada regimului comunist. După căderea regimului, reportajul a revenit în forță la ***Gazeta Wyborcza***. Care a reușit să adune cei mai buni reporteri polonezi.

Ryszard Kapuściński, autorul reportajelor canonice, jurnalistul clasicizat, spune despre ***Țiganul tot țigan***: „*Aceste minunate reportaje, scrise cu pasiune și pline de umanism, pun în lumină o realitate misterioasă și fascinantă, care te absoarbe de la primele pagini ale cărții*".

„*Țiganul polonez Limalo pleacă în România. Vrea să vadă satele din Podișul Transilvaniei și să coboare până în adâncul sărăciei pe care o trag țiganii. Căci poate în acest ținut al foametei pulsează viața după care tânjește. Poate acolo țiganul mai iubește țiganul. (...)*

Țiganul tot țigan. Fie el dascăl ungur, păstor moldovean, filozof din Slovacia, croitor din Cehia – toți sunt frați. Așa gândește Limalo. Vrea ca în această familie să fie loc și pentru un calic. Pleacă în călătorie și, la întoarcere, vrea să poată spune: — Țiganii români sunt sărmani, dar cinstiți. Eu am fost pe la ei."

Oameni din Chișinău

de Dumitru Crudu

(Editura Tracus Arte, 2011)

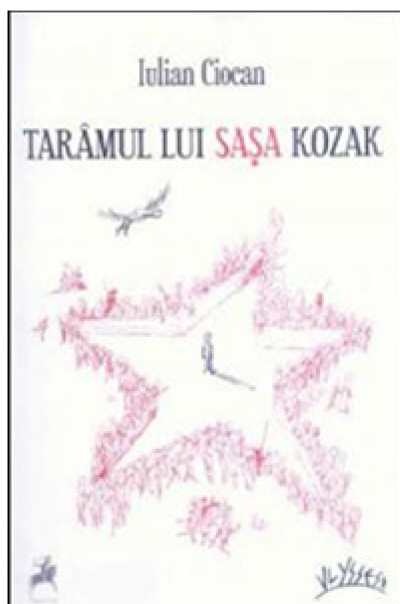
Încet-încet, pe când colegii lui Dumitru Crudu se certau prin presă ce e aia postmodernism și cine e mai important, autorul ***Falsului Dimitrie*** – debutul oficial al poetului în volum din 1994 (***Republica Federală Daniel Bănulescu*** a lui Daniel Bănulescu avea să apară mai târziu, poate doar Cristian Popescu apărea cu ***Familia Popescu*** mai devreme) – cucerea metodic și deloc poetic, cu o înverșunare georgiană și un pedantism german, gen după gen.

După poezie, Dumitru Crudu s-a aventurat pe terenul dramaturgiei. S-a afirmat. Și l-a părăsit.

În 2008 vine cu romanul ***Măcel în Georgia***. Manuscrisul inițial avea peste 800 de pagini. Îl reduce până la 400. Dar măiestria unui scriitor poate fi confirmată sau infirmată în proza scurtă. Și Dumitru Crudu încearcă în ***Oameni din Chișinău*** și acest gen.

Lipsește carnalitatea lui Milan Kundera. Dar iubirile lui Dumitru Crudu sunt caraghioase. Este ca un GPS al Chișinăului, proza scurtă a lui Dumitru Crudu. Lumea e împărțită între cei care citesc ***Acvarel’*** și cei care citesc revista ***Moldova***, cei care citesc ***Timpul*** și cei care citesc ***Kommunist***. Toți acești oameni urcă în troleibuzele Chișinăului. Se cunosc în troleibuzele Chișinăului. Se iubesc sau își imaginează că se iubesc în troleibuzele Chișinăului. Ascultă muzică în troleibuzele Chișinăului. Merg pe strada Eminescu, pe bulevardul Ștefan cel Mare cu sentimentele lor. Este o lume măruntă, sunt cioburi de sentimente. Toate se întâmplă în mișcare.

Pare a fi un oraș mare. Acest Chișinău. Cu oameni mărunți.

Tărâmul lui Sașa Kozak

de Iulian Ciocan

(Editura Tracus Arte, 2011)

„*Pe când era tânăr și neliniștit, Alexandru Cazacu se numea Sașa Kozak*."

„*Și veniră anii '90, anii dezmățului interminabil și ai multor destine distruse. Odată cu prăbușirea Uniunii Sovietice, începu domnia haosului. În ciuda altruismului lor proverbial, foștii oameni sovietici deveniseră dintr-odată încrâncenați, fățarnici, șmecheri, lehămetiți, indiferenți, avari*."

Acesta este fundalul romanului lui Iulian Ciocan.

Pe care doi pensionari văduvi: Oleg Olegovici, un rus din Tambov, ajuns în 1963 la Chișinău, și Viorica Ionovna, o moldoveancă plină de viață își trăiesc ultimele clipe fericite din viață. E o idilă ca în telenovelele sud-americane pe care le privește mătușa Frosea, alt erou al romanului. „*Trebuie să simți singurătatea ca să-ți dai seama ce există între doi pensionari*", este

replica lui Oleg Olegovici la întrebarea lipsită de tact a nurorii: „*Ce poate să existe între doi pensionari?*”.

Prozatorul nouăzecist Daniel Condurache și soția sa, Marcela, își trăiau viața într-o „*monotonie ucigătoare. Zilele semănau una cu alta ca picăturile de apă*”. Noroc de *Land Roverul* omului de afaceri Victor Tanas, care l-a accidentat mortal pe prozator. Și monotonia vieții se transformă în dezastru.

Tărâmul lui Sașa Kozak este romanul micilor bucurii ale celor bătrâni și al marii drame a celor tineri. Este „*tărâmul mizantropilor*”. Așa spun criticii literari.

Țesut viu. 10 X 10

de Emilian Galaicu-Păun

(Editura Cartier, 2011)

Este cartea despre care se vorbește cel mai mult în Republica Moldova. Și, totodată, este cartea despre care se tace cel mai mult în Republica Moldova.

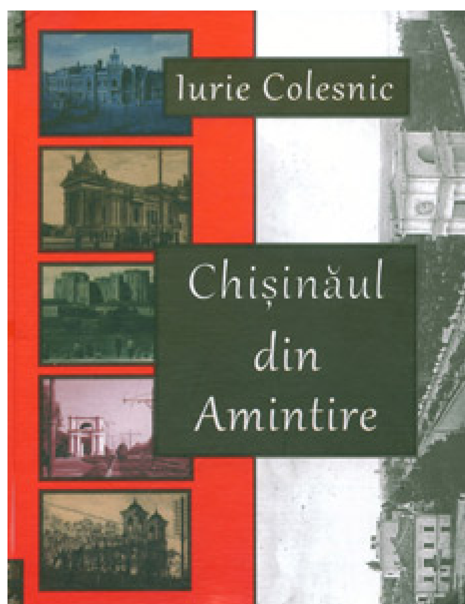
Exegeții literari vor spune că este o carte greu de îngurgitat. Că este un test al IQ-ului dumneavoastră. Depinde. Este un roman care poate fi citit ca un roman de familie. Poate fi citit și ca un roman de dragoste. Poate fi citit și ca un jurnal. Poate fi citit și ca o carte erotică. Poate fi citit și ca o enciclopedie. Poate fi citit și ca un roman livresc.

Ţesut viu, 10 X 10 este o biografie (încă una) a noastră, a ţării (a ţărilor!) noastre, a unei societăţi şi a unui copil (un bildungsroman) din ultimele câteva decenii. Dar este şi istoria scrierii acestei istorii. Autodescriindu-se, cartea este şi viaţa/realitatea, dar este şi scena pe care se joacă aceasta. Într-

un fel, în povestea de dragoste se sublimează istoria seducerii unei Cititoare de către un Narator.

Cartea este istoria (fabula, trama), dar şi scriitura, care ia formă de palimpsest: pe pergamentul pe care era ceva scris (stratul cultural din memoria naratorului) se scrie, apoi se şterge stratul textual anterior, pentru a face loc unei alte istorii, unui alt început (putem spune că romanul are 10 începuturi, zece nuvele, fiecare dintre ele pretinzând a fi centrală sau prima). Dar inscripţiile anterioare nu dispar niciodată cu totul.

Iar pergamentul pe care se brodează această ţesătură/ textură maiestuoasă a faptelor (şi spuselor) este chiar pielea, chiar trupul, chiar fiinţa naratorului. Polifonic, hipertextual, romanul „*este scris în 3D şi are nevoie, bineînţeles, şi de nişte ochelari speciali (ochii minţii, ochii lecturilor anterioare) pentru a-l parcurge*”, spune Mircea V. Ciobanu.

Chișinăul din amintire

de Iurie Colesnic

(Editurile Grafema Libris și Ulisse, 2011)

În ***Descriptio Moldaviae*** de Dimitrie Cantemir, Chișinăul era abia a treia localitate ca importanță și dezvoltare din Basarabia. Era surclasat de Lăpușna și Tighina.

În 1812, odată cu anexarea Basarabiei la Rusia, Chișinăul a fost ales capitala noii gubernii. Alegerea s-a făcut și cu participarea mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni.

În 1814, orașul avea 2109 case, 7 biserici, o mănăstire și 448 de dughene.

În 1878 se aprobă stema orașului. În 1889 apare primul tramvai. Iar peste trei ani intră în funcțiune prima conductă de apă.

Arhitectura Chișinăului a fost marcată de doi mari arhitecți. Alexandru Bernardazzi a reușit să-i dea orașului stil. A fost arhitectul-șef al orașului în perioada 1856-1878. Plecarea lui la Odesa a coincis cu venirea la primăria

Chișinăului a lui Carol Schmidt, poate cel mai important primar pe care l-a avut orașul. Bernardazzi a continuat să proiecteze și să colaboreze cu administrația Chișinăului și după plecarea la Odesa. Fiii lui Bernardazzi, de asemenea, au fost arhitecți. Eugen Bernardazzi a participat la proiectarea monumentului lui Ștefan cel Mare. Bernardazzi este autorul primăriei Chișinău, al Capelei Liceului de Fete (azi Biserica Sf. Theodora), al Bisericii Grecești.

Alexei Șciusev a încercat prin proiectul general al Chișinăului, după cel de-al Doilea Război Mondial, să înnobileze ceea ce crease predecesorul său, Alexandru Bernardazzi. După moartea lui Șciusev, arhitect al Chișinăului a devenit Partidul. Și proiectul său a fost modificat, schimonosit. Bisericile au fost ascunse. Iar Bâcul, care ar fi trebuit să devină inima orașului, s-a transformat într-o simplă râpă.

Covoare moldovenești.
16 tineri prozatori basarabeni

O antologie de Dumitru Crudu

(Editura Grafema Libris, 2011)

Dumitru Crudu este cel mai informat, cel mai interesat și cel mai iubit scriitor. Tinerii scriitori antologați sunt membri ai Atelierului de proză „Vlad Ioviță”. Iar Dumitru Crudu este conducătorul și maestrul acestei școli de sâmbătă, unde tinerii învață arta scrisului.

Prozele incluse în volum sunt scrise la ședințele Atelierului sau la tabăra de proză polițistă din Orheiul Vechi, eveniment girat și de revista ***Clipa***.

Majoritatea tinerilor prozatori sunt „*tineri și foarte tineri. Unii sunt liceeni, iar alții sunt studenți sau proaspeți absolvenți și … șomeri (cel puțin, unii dintre ei)*”.

În textele antologate se mănâncă sau există senzația dorinței de a mânca, se întârzie la lecții, se numără puținii bani pentru necesitățile cotidiene, există suspans la Nisporeni cu atmosferă de romane polițiste englezești, se

pun la cale omoruri, se fac lansări de carte, se merge sau, de cele mai multe ori, nu se merge la lecții, se analizează profi, se umblă în căutarea unei crime prin Piața Trafalgar din Londra, se conduce un Logan, există GPS, sunt anchetatori, se trezește la opt și, de cele mai multe ori, se trezește greu, sunt pantofi chișinăuieni, care ajung să fie purtați de mafioți sicilieni.

Pe unii dintre semnatari îi vom găsi printre „*noii barbari pe care toată lumea îi așteaptă cu sufletul la gură*", spune Dumitru Crudu. O fi. Starea de așteptare a barbarilor face toată literatura. La Kavafis.

O lume ieșită din minți.
Revoluția creativă a educației

de Ken Robinson

Traducere din engleză de Doina-Mihaela Brăgaru (Editura Publica, 2011)

În California, în 2010, cheltuielile cerute pentru sistemul corecțional de stat au depășit cheltuielile pentru întregul sistem de învățământ public. În medie, cu un deținut se cheltuiesc anual 29 de mii de dolari, comparativ cu aproximativ 9 mii de dolari cât se cheltuiesc anual cu un elev. Se spune într-un raport al ***Pew Center***.

Numărul tinerilor capabili să urmeze cursuri universitare a crescut în ultimii 40 de ani de la 15 % la cel puțin 50%.

Ce s-a întâmplat în această perioadă de timp încât să declanșeze o atât de remarcabilă schimbare în capacitatea intelectuală a tinerilor? Ken Robinson constată că tinerii au fost dintotdeauna capabili de studii universitare, dar până astăzi nu a fost nevoie de un număr atât de mare de absolvenți.

S-au micșorat distanțele. În anul 1950, o persoană obișnuia să călătorească în medie 8 km pe zi, în anul 2000 sunt deja 48 de km pe zi, iar în 2020 vor fi 96 de km pe zi.

În 1974 a fost folosit pentru prima dată cuvântul „internet”. În 1976 este fondată ***Apple***. În 1983 apare ***Microsoft Word***. În 1984 erau o mie de hosturi pe internet. În 1997, numărul lor a depășit 20 de milioane. În 2003 apare telefonia ***Skype***, bazată pe un software conceput de cercetători estonieni. În 2006 apare ***Twitter***. În 2010, numărul de utilizatori de internet s-a apropiat de 2 miliarde.

Este, cu adevărat, o lume ieșită din minți.

Scrisori din Paris

de Lucreția Bârlădeanu

(Editura Arc, 2011)

Parisul e un personaj literar. Și e un personaj cu farmec.

Nu știu dacă ***Scrisorile din Paris*** ale Lucreției Bârlădeanu ne duc cu gândul la ***Scrisorile persane*** ale lui Montescquieu, după cum spune Adrian Ciubotaru, prefațatorul volumului, dar Parisul dă bine în literatura română din Basarabia.

Noi vorbim despre Paris la superlativ. Ne încântă oamenii Parisului, clădirile Parisului, bulevardele Parisului, cafenelele Parisului, muzeele Parisului, bisericile Parisului, festivalurile Parisului. Atunci când vorbești despre Paris, politicul nu-și are locul, nu știu cum, acolo. El, probabil, există. Dar noi nu-l vedem, nu ne interesează, nu ni se încurcă printre picioare.

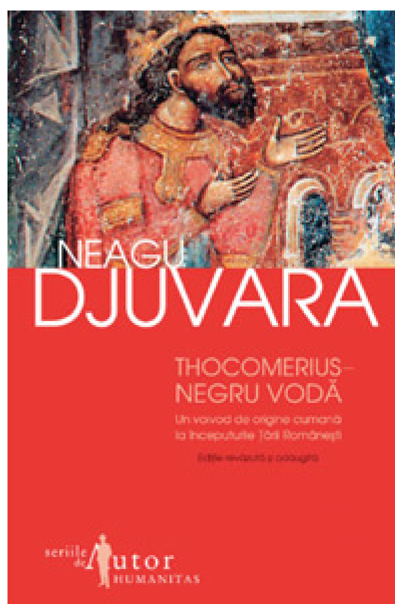
Și ne întristează lucrurile de acasă sau cele care au fost acasă. La noi apare politicul. Este în prim-planul personajelor de aici. Toată viața noastră

e legată de politic. Nu ne aducem aminte de muzeele noastre, de cafenelele noastre, de bisericile noastre, de festivalurile noastre. Ele nu intră în amintirile noastre. Nu-și au locul acolo.

Ne bucurăm când găsim la salonul de carte de la Paris editori basarabeni sau, cel puțin, cărțile editorilor basarabeni, ne bucurăm când ne întâlnim cu scriitorii noștri la Paris.

Parisul are un licăr în privire.

„— *Uită-te la oamenii aceștia, i-am zis poetului, parcă sunt șlefuiți prin interior cu piatră de diamant!*”

Thocomerius-Negru Vodă
Un voivod de origine cumană la începuturile Țării Românești

de Neagu Djuvara

(Editura Humanitas, 2011)

Neagu Djuvara este împotriva unei istorii românești „cosmetizate”. Este împotriva unei „*mentalități că unele fapte sau aspecte din trecutul național trebuie minimizate sau chiar de-a dreptul ocultate, pe când altele, considerate mai onorabile sau glorioase, trebuie umflate peste măsură, în apreciere sau în stil*”.

Cartea ***Thocomerius-Negru Vodă***, apărută în primă ediție în 2007, i-a făcut pe ziariști să titreze „*Vin cumanii*”.

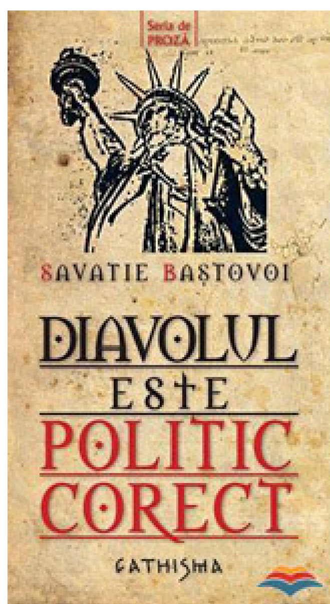
Istoriografia română neagă originile cumane ale lui Basarab Întemeietorul. Nicolae Iorga scria într-un articol din 1927: „*Numele (Basarab) e cuman. Dar numai numele?*”. Marele istoric nu mai repetă întrebarea în monumentala ***Istorie a românilor*** apărută zece ani mai târziu.

După Neagu Djuvara:

— Thocomerius, primul voievod al Țării Românești, face parte din triburile cumanilor negri;

— Pecenegii și cumanii sunt triburi distincte. Pecenegii au fost mai puțin organizați și mai sălbatici decât cumanii. Pecenegii au reușit să-i împingă pe unguri în câmpia Panoniei. Ungurii au reușit să-i învingă, cu ajutorul cumanilor, pe pecenegi în bătălia de la Lebunion din 1092. Cumanii le preiau locul în spațiul carpato-dunărean. Cumanii din spațiul sudic al Ucrainei de azi se numesc cumani albi, cumanii din Muntenia sunt cumanii negri. Cumanii sunt identificați cu celebrii *polovți,* care erau într-un război permanent cu cnezatele rusești;

— Thocomerius, Basarab Întemeietorul, Alexandru Nicolae, primii voievozi munteni sunt catolici. Abia Alexandru trece sub suzeranitatea Bizanțului, luând și numele de Nicolae.

Diavolul este politic corect

de Savatie Baștovoi

(Editura Cathisma, 2010)

Ștefan Baștovoi debutează ca poet cu ***Elefantul promis*** în 1996. În următorii doi ani publică volumele de poezie ***Cartea războiului*** și ***Peștele pescar – o poveste***. În 1999, la 23 de ani, s-a călugărit la mănăstirea Noul Neamț din Basarabia, sub numele Savatie.

În 2002 publică la editura brașoveană Aula, patronată de poetul Alexandru Mușina, romanul ***Iepurii nu mor***. În același an, la aceeași editură, apărea și romanul lui Alexandru Vakulovski. Iar Sașa Vakulovski era personajul principal din ***Iepurii****...* Romanul a apărut la Polirom, într-o nouă ediție, în 2007, și, în 2012, în traducere franceză, la una dintre cele mai importante edituri franceze – ***Actes Sud***.

Cu numele de Savatie, la editura Cathisma, pe care a înființat-o la București, a publicat ***Între Freud și Hristos***, ***Ortodoxia pentru postmoderniști***, ***A iubi înseamnă a ierta***, ***Nebunul***.

Diavolul este politic corect este o utopie gen ***1984*** de Orwell sau ***Noi*** de Zamiatin. Baștovoi rămâne fidel scriiturii clare, clasice. Imboldul romanului a pornit de la o declarație mai deocheată a unui politician englez, care vorbea despre inutilitatea vieții după vârsta de 65 de ani. Istoria vieții lui Iacob Kohner – subiectul este plasat undeva, într-un oraș occidental – a fost dictată de legea nr. 182/110 privind întreruperea funcțiilor fizice la persoanele devenite inapte pentru viața socială.

„*Iacob Kohner a fost adus la azilul Euthanasius fiind în vârstă de șaizeci și doi de ani. (...)*

Se așeză lângă un bărbat cărunt care fuma singur pe o bancă.

— Ești nou?

— Da.

— Câți ani ai?

— Șaizeci și doi.

— N-ai putut să mai aștepți?

— Am probleme de sănătate.

— Toți avem probleme de sănătate. N-ai putut să te descurci. Și eu trebuia să fiu adus acu trei ani, din același motiv. Dar am știut cui să plătesc. Am câștigat doi ani.

— Dar mie îmi e indiferent.”

Viața cotidiană în orașul Chișinău la începutul secolului al XX-lea (1900–1918)

de Lucia Sava

(Editura Pontos, 2010)

La începutul secolului al XX-lea, Chișinăul, capitala provinciei țariste Basarabia, avea 131 de mii de locuitori. Componența națională, după criteriul limbii materne, era următoarea: evreii reprezentau 45,93 %, vorbitorii de limba rusă (ucraineni, ruși, bieloruși)–30,16 % și vorbitorii de română (moldoveni)– 17,58 %.

Numărul știutorilor de carte era de 39,3 %.

La 15 decembrie 1892 se dă în exploatare Uzina de Apă, primul apeduct orășenesc.

În 1901, orașul avea 270 de magazine de îmbrăcăminte, 254 de depozite, 427 de hoteluri, hanuri, cârciumi, 684 de prăvălii și 54 de magazine cu articole industriale.

Din 1889 funcționa tramvaiul cu cai, care a fost înlocuit în 1911 de cel electric.

Bugetul orașului era completat din accize asupra băuturilor spirtoase, berii, tutunului, zahărului, petrolului și chibriturilor.

Zonele cele mai rău famate erau Malina Mare și Malina Mică.

„*Pericolul cel mai mare e degenerarea fizică… Nu numai beția prin sine este amenințătoare, ea merge mână în mână cu sifilisul și tuberculoza*”, se spunea într-un articol de presă de atunci.

Școala este chemată spre „*formarea și dezvoltarea morală a tinerei generații*”.

Biblioteca publică orășenească era vizitată zilnic de circa 150 de cititori.

În noiembrie 1897, Chișinăul a fost imortalizat pe rolfilm de unul dintre reprezentanții fraților Lumière. La începutul secolului apar primele cinematografe: ***Odeon***, ***Orfeum***, ***Clubul polonez***, ***Colosseum***. Prețul unui bilet era de 20-50 de copeici. Și lumea privea ***Crâșma sângeroasă***, ***Contele de Monte-Cristo***, ***Arma răzbunării***.

Toți sunt îngrijorați

de V. Leac

(Editura Tracus Arte, 2010)

Vasile Leac are doi metri înălțime. Nu este baschetbalist. Este poet.

A plecat din Bistrița-Năsăud pentru o cafea la Arad. Era prin anii ’90. Și de atunci a rămas la Arad. A scris poezii și a semnat Vasile Leac. A debutat ca Vasile Leac. A luat Premiul Uniunii Scriitorilor din România pentru debut.

Între timp a lucrat librar într-o librărie cochetă din Arad. A devorat cărți. Și de atunci poartă o geantă imensă plină cu cărți și cu mere. Cărțile le tot împrumută prietenilor, cunoștințelor și necunoscuților. Ca să le citească. Și cineva poate să le și restituie. Iar merele le oferă ca bonus.

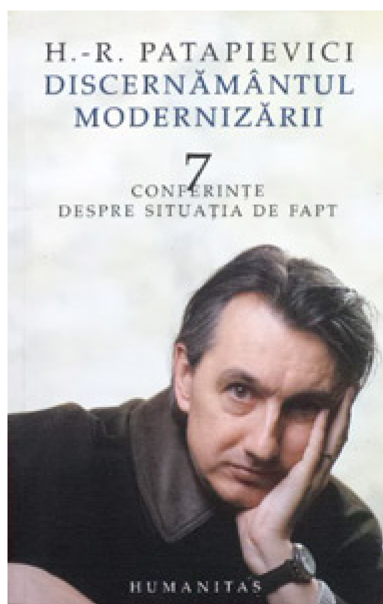
Apoi a plecat din poezia premiată de USR, ca și cum ar fi plecat la o cafea în alt oraș. Și a început să semneze cu litere mici, cu prenumele redus la o singură literă: v. leac. Și să scrie o altfel de poezie.

Ars poetica de la v. leac ar suna astfel:

„*Întotdeauna mi-am dorit să scriu poeme pentru doi, trei astronauți ușor distrați, în care abia mai pâlpâie viața; navighează, așa, fără o destinație precisă. Vreau să-ți imaginezi surâsul astronautului stând acolo, lângă hublou, la o masă; sorbind din băutură – oare ce-o fi bând? După lectură să ai impresia că poemul se ridică (din pagină) în vârful picioarelor; te sărută pe obraz; apoi se îndepărtează în fugă; se oprește; se întoarce și-ți râde în nas, ca un copil șmecher despre care ai impresia că știe secretul fericirii*”.

Iar la întrebarea: „*Ce este literatura?*” v. leac răspunde într-un poem:

„*Literatura este o carte pe care doamna învățătoare o bagă în poșetă (B. A., 8 ani); Literatura este pentru copiii săraci care nu au calculator (C. T., 10 ani); Literatura este acasă la bunica în dulap (K. I., 9 ani)…*”.

Discernământul modernizării

de Horia-Roman Patapievici

(Editura Humanitas, 2009)

Bunicul pe linie maternă al lui Horia-Roman Patapievici s-a născut într-un sat din Oltenia. Era tipul anistoric, care trăia „*într-un timp nemișcat de la începuturile istoriei sale*”. Părăsirea satului natal pentru a lupta în tranșeele Primului Război Mondial l-a făcut să iasă din istoria încremenită a „*veșniciei*”. Împroprietărirea veteranilor de război cu pământ, trimiterea la școală a copiilor au transformat România dintr-o țară de țărani într-o țară cu cetățeni. Bunicul lui Patapievici nu s-a mulțumit să rămână „*muncitor agricol*”. S-a înscris la o școală de tehnicieni. A plecat sărac la război în 1916. „*În 1940, nu mai era. Lumea îl respecta, avea în casă cărți, pe care le citea când avea timp liber. Copiii urmau școala la oraș. (...) Era abonat la ziare și făcea politică.*” „*Nu mai era nici imobil, nici anacronic – ca toți țăranii de până la el.*”

În cealaltă parte a României, în Bucovina, s-a născut bunicul pe linie paternă al lui Horia-Roman Patapievici. Și el a fost la război. Dar a luptat de partea Imperiului Austro-Ungar. Fiind gradat. El absolvise școala de învățători. După război și-a primit postul de învățător. Dar nu de la autoritățile austro-ungare, ci de la cele românești. „*Cheltuia toți banii pe care îi câștiga pentru amuzament și pentru educația copiilor.*"

Când a fost instaurat regimul comunist, bunicul matern a fost deposedat de bunuri și trimis la muncă forțată în Delta Dunării. A murit neîmpăcat, în 1984. Bunicul patern a fost arestat și el de NKVD-ul rusesc și bătut până la moarte.

„*Sunt un produs neintenționat al catastrofelor care au ruinat multe dintre țările acelei părți a lumii*", se autodefinește Horia-Roman Patapievici.

„*...nazismul ar fi o crimă împotriva umanității, în timp ce comunismul ar fi una în favoarea umanității.*" Așa susțin unele voci.

Istoria ne arată altceva.

Patrimoniul cultural al Republicii Moldova: de la realitate la necesitate

Volum coordonat de Ion Ștefăniță

(Editura Continental Grup, 2011)

În 1993, Parlamentul Republicii Moldova a aprobat ***Legea privind ocrotirea monumentelor*** și ***Registrul monumentelor ocrotite de stat***. Dar Registrul intră în vigoare abia în 2010, când a fost publicat în ***Monitorul oficial***.

În acești 17 ani au fost demolate 18 biserici de lemn. A fost demolat conacul familiei Russo din Micăuți, Strășeni, iar alte 17 conace boierești sunt într-o stare deplorabilă. Dintre cele 332 de biserici inspectate, 1/3 sunt mutilate prin intervenții degradante.

Între timp s-a reușit inspectarea a 788 de monumente din 29 de raioane.

În total, pentru toată Republica Moldova, numărul obiectivelor de arhitectură este estimat la circa 1530 de titluri, notează prefațatorul volumului Tamara Nesterov.

Pe de altă parte, distrugerea patrimoniului național își are începutul mult mai devreme decât anul 1993 sau 2010. În perioada sovietică, monumentele arhitecturale erau privite prin prisma ideologiei. Era monument istoric casa în care s-a născut un Erou al Uniunii Sovietice, dar în registru nu se regăseau biserici, conace, alte clădiri construite de dușmanii de clasă ai proletariatului.

Bisericile rurale cu tipul structural cruciform sau pseudotrilob, ori cele construite în stilurile ruso-bizantin, neoromânesc, Art Nouveau au fost lăsate, în perioada sovietică, cu bună știință să fie măcinate de ani, iar în anii independenței Republicii Moldova au fost lăsate de izbeliște din lipsă de surse financiare sau au fost tratate cu intervenții barbare.

La construction du système électoral en République de Moldavie

de Snejana Druță Sulima

(Editura Varenne, 2011)

Volumul despre construcția sistemului electoral în Republica Moldova a apărut în franceză și a fost distins cu Premiul Fundației Varenne pentru anul 2011 în Franța. Este teza de doctor, susținută la Lion, a Snejanei Druță Sulima.

În peste 400 de pagini de text dens, dar cu o tipografie excelentă, este prezentată istoria unei democratizări dificile în una dintre țările postsovietice.

Codul electoral a fost adoptat în 1997. Președintele Lucinschi s-a opus atunci unui sistem electoral care reafirma reprezentarea proporțională. El pleda pentru un sistem majoritar sau mixt, care, credea el, era mult mai adecvat situației politice din Republica Moldova.

Ulterior, în campaniile electorale, majoritatea partidelor politice promiteau modificarea sistemului proporțional. Din 1997 până în 2010, în sistemul electoral s-au operat 23 de amendamente. Fiecare partid, aflat la guvernare, încerca să-și asigure o situație dominantă. Și o făcea, în primul rând, prin ***Codul electoral***. Pragul electoral a fost ridicat la 6 % pentru partide și la 12 % pentru coaliții, apoi, sub presiunea Comisiei de la Veneția și a opiniei publice, a fost coborât la 4 și la 9 la sută.

Politologul Cristian Preda, vorbind despre sistemul electoral românesc interbelic, venea cu ipoteza potrivit căreia sistemul electoral este cauza principală a configurării regimului politic. Nu sunt sigur că politicienii noștri l-au citit pe Preda, dar, constant și cu o perseverență mai mare decât în oricare alt domeniu, ei încearcă să intervină în sistemul electoral

moldovenesc. O fac din instinct. De obicei, modificările ne sunt prezentate ca o mare grijă pentru popor.

Volumul se citește aproape ca un roman polițist. Cu următorii protagoniști: oameni politici și ONG-iști din Republica Moldova, oameni politici și experți de pe aiurea și misterioasa Comisie de la Veneția. Sunt toți în căutarea unui cod. E ***Codul electoral*** al Republicii Moldova.

Basarabia în primul deceniu interbelic (1918-1928)

Modernizare prin reforme

de Svetlana Suveică

(Editura Pontos, 2010)

Un ziaristic britanic, care a fost în România în anii ’20 ai secolului trecut, constata că administrația Imperiului Britanic, cel mai eficient aparat birocratic al istoriei, n-ar fi în stare să administreze noile provincii românești. Pentru unificarea legislației electorale, agrare, administrative (ca să vorbim doar de cele trei domenii mari studiate în volum) a fost nevoie de mai bine de zece ani.

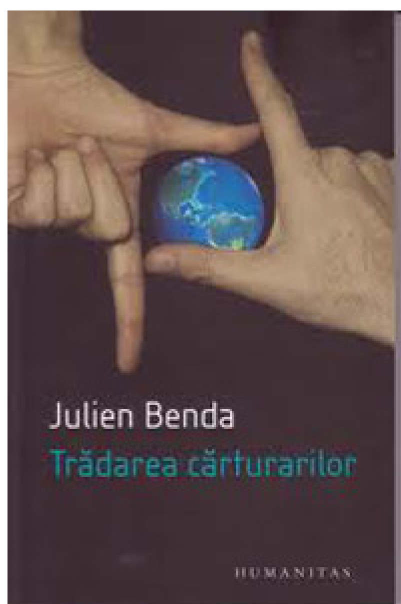
În domeniul alegerilor, în Basarabia și în Vechiul Regat se aplica principiul reprezentării proporționale, în Bucovina era declarat învingător candidatul care obținea majoritatea absolută. În primul Parlament și în primul Senat al României Mari, alese în 1919, un partid regional, Partidul Țărănesc basarabean, obținea 72 de mandate. Fiind devansat doar de Partidul Național Liberal, cu 103 de mandate, și de Partidul Național Român, cu 99 de fotolii.

Recunoașterea Basarabiei în componența României era aprig discutată la Conferința de la Paris. Delegația română trebuia să țină piept jocurilor diplomatice și de culise care veneau din partea Rusiei bolșevice, a „rușilor albi”, în frunte cu A. N. Krupenski, fostul mareșal al nobilimii din Basarabia, și Al. Schmidt, fostul primar al Chișinăului, care erau finanțați de Denikin, provocărilor ostentative de pe Nistru. Christian Rakovsky, care, ca orice aventurier, poate fi plasat și în tabăra bolșevică, și în cea a „rușilor albi”, făcea propriul său joc.

Reforma agrară era un imperativ al timpului. Discuțiile în România începuseră încă din 1907. Lahovary era adeptul marilor latifundiari, iar Stere era adeptul împroprietăririi, contra cost, a țăranilor cu pământ.

Descentralizarea sistemului administrativ, elaborarea statutului funcționarului public, introducerea limbii române în administrație, înlocuirea treptată a vechii administrații (***Zemstva*** a funcționat până în 1925) erau alte realități.

Acel „*bun pentru Basarabia*" are o istorie mult mai complicată decât un simplu enunț.

Trădarea cărturarilor

de Julien Benda

Traducere din franceză de Gabriela Creția (Editura Humanitas, 2007)

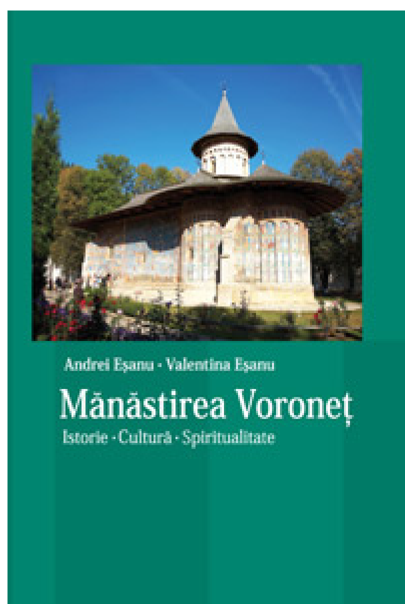
Cartea lui Julien Benda, apărută în Franța în 1927, într-o primă ediție, n-a avut un destin pe măsura valorii ei. Ceea ce i-a făcut pe unii comentatori să vorbească despre o conspirație a tăcerii. Într-o Franță în care cărturarii au dominat viața politică a secolului al XX-lea, numit și „secolul intelectualilor", era firesc ca ideile lui Benda să fie trase pe dreapta.

A pune scopurile statului și ale națiunii mai presus de independența intelectuală și a pretinde totodată că ele sunt juste și morale reprezintă unul dintre tipurile de trădare a cărturarilor, susține Julien Benda. „*Cărturarul nu are chemarea de a interveni direct în politica cetății.*"

Implicarea intelectualului e admisibilă doar cu două condiții: să nu fie funcționar al statului, situație în care își pierde dreptul la independență, și să-și limiteze intervenția în politică la câte un episod.

Tragedia intelectualilor francezi din secolul al XX-lea, după Benda, constă în faptul că ei s-au bucurat că societatea le-a acordat un rol central. Astfel, ei nu și-au mai redobândit capacitatea de a se privi pe sine cu luciditate. Se luaseră prea în serios.

Or, natura pasiunilor politice e alta decât menirea cărturarilor. „*Pasiunile politice se reduc la două impulsuri fundamentale:*
1. Dorința unui grup de oameni de a pune mâna pe (sau de a păstra) un bun temporal: pământuri, bunăstare materială, putere politică, împreună cu avantajele temporale pe care acest fapt le presupune.
2. Dorința unui grup de oameni de a se simți ca ființe aparte, deosebite de alți oameni.”

Mănăstirea Voroneț

de Andrei Eșanu și Valentina Eșanu

(Editura Pontos, 2010)

Istoria Mănăstirii Voroneț poate fi împărțită în 3 perioade:

1. de la apariție, cu câteva decenii înainte de înscăunarea lui Ștefan cel Mare, și până la 1785, când este desființată de autoritățile austriece;

2. de la 1875 până în 1991, când biserica cu hramul Sf. Gheorghe a fostei mănăstiri devine biserica parohială a satului Voroneț;

3. din 1991 până în prezent, când redevine mănăstire. Dar, dacă în prima etapă era o mănăstire de monahi, acum este o mănăstire de maici.

De ce este importantă această apariție editorială? Doar au apărut și apar numeroase cărți despre Mănăstirea Voroneț. Istoria Moldovei, mai ales în perioada Evului Mediu, nu a prea avut documente și hrisoave scrise în timp real. De obicei, istoricii fac trimitere, mai degrabă, la documentele poloneze sau maghiare decât la cele moldovenești. Acestea nu prea există.

Orice mănăstire are două documente importante: Condica și Pomelnicul. A ajuns până în zilele noastre Pomelnicul Mănăstirii Moldovița, dar s-a pierdut Condica. S-a păstrat Condica Mănăstirii Humor, dar s-a pierdut Pomelnicul.

Mănăstirea Voroneț este un exemplu fericit. Condica, întocmită de Vartolomei Măzăreanu în 1775, a fost publicată în 1900. La București. Iar Pomelnicul Mănăstirii Voroneț a fost publicat în 2010, la Chișinău, de Andrei și Valentina Eșanu.

Pomelnicul Mănăstirii Voroneț se află la Biblioteca Academiei de Științe din Chișinău, fiind ajuns aici înainte de 1954. Dar, pentru prima dată, a fost menționat în 1978, de Lidia Guțul, fostă directoare a Bibliotecii, și Claudia Slutu, șefa secției de cărți rare și manuscrise.

Eroi și minuni ale Evului Mediu

de Jacques Le Goff

Traducere din franceză de Gabriela Șiclovan (Editura Cartier, 2010)

Cel mai cunoscut specialist în Evul Mediu, urmaș al Școlii Analelor, Jacques Le Goff apare în traducere românească, la Editura Cartier, cu a treia carte, ***Eroi și minuni ale Evului Mediu***. E după ***Evul Mediu pe înțelesul copiilor*** și ***Europa explicată celor tineri***.

Fiecare epocă trăiește prin eroii și minunile sale. Cu trecerea timpului, eroii devin și mai viteji, iar minunile și mai incredibile. Din miturile biblice, în epoca medievală, Solomon a reușit să treacă, de la ipostaza de vrăjitor malefic, la imaginea unui înțelept preafericit.

Cei care au schimbat Evul Mediu sunt cavalerii. Arthur, regele Arthur, este eroul exemplar. Adevărata naștere a lui Arthur se găsește în opera unui cronicar galez. Devenit rege peste britoni la 15 ani, cucerește în întregime Marea Britanie și insulele din nord, îl învinge pe uriașul de la Saint-Michel, ajungând pe continent până la Pirinei. Un erou are nevoie de trădători. În

cazul lui Arthur, el se numește Mordred, nepotul său. În timp ce eroul nostru cucerea noi teritorii, nepotul îi răpește soția și regatul. Arthur se întoarce, îl ucide în luptă, dar este și el rănit de moarte. Se retrage pe insula Avalon, în largul Țării Galilor. Alții susțin că e vorba de Insula Omului.

O imagine mitică în imaginarul european sunt monumentele miraculoase: catedrala și castelul. Paradoxal, termenul de „castel” apare abia în 1835, în cadrul renașterii romantice a imaginarului.

Lumea avea nevoie și de un „*ținut al minunilor fără număr*”, pământ binecuvântat de Dumnezeu: „*Acolo, cu cât cineva doarme mai mult, cu atât câștigă mai mult*”. Acest tărâm se numea Cocagne.

Revoluția ultrașilor

de Dinu Guțu

(Editura Cartier, 2012)

În spațiul anglo-saxon, ei sunt cunoscuți ca „*Hooligans*". „*Huliganul de astăzi este un rebel romantic, gata să sufere (fizic) în confruntările cu adversarii și poliția. El nu e un simplu nihilist. Acesta luptă pentru culorile clubului, practicând o violență virtuoasă: nu atacă niciodată publicul inocent și nu folosește niciodată arme." Aceasta e definiția lui Franklin Foer. Pentru un huligan, ideea de violență este mai importantă decât meciul în sine. Grupați în „firme", aceștia reușesc să provoace ciocniri cu celelalte grupuri rivale ca „meciuri alternative" la lupta din teren.*

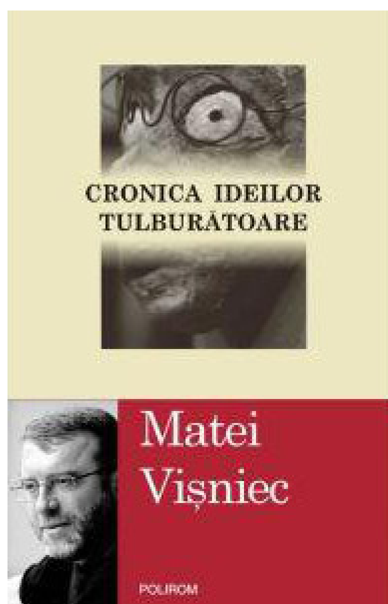
*În Europa de sud ei sunt cunoscuți ca „**Ultras**". Fenomenul „**Ultras**" ia amploare de la o declarație a celebrului antrenor Helenio Herrera de la **Inter** Milano: „Nu înțeleg de ce **Interul** nu are suporteri atunci când joacă în deplasare?*".

„*Ultrașii*" sunt suporterii de extremă ai unui club. E o părere. „*Cultura **Ultras** nu reprezintă o cultură a violenței fizice, ci o cultură a tinereții, o*

celebrare a vieții autentice.” E o altă părere.

„*Fotbalul funcționează ca un fenomen religios*.” Dimensiunea religioasă a fotbalului, încărcată cu un depozit de tradiționalism, o remarcă Foer în cazul bascilor, care, pe timpul lui Franco, își puteau manifesta identitatea culturală fără a fi arestați doar la meciurile de acasă ale lui ***Athletic Bilbao*** și ***Real Sociedad***.

Dinu Guțu, autorul, este membru de club ***Ultras***. Teoria lansată de el: galeriile de fotbal pot deveni grupuri de contestare politică, având un puternic potențial insurecțional – a fost trăită pe viu. În Piața Universității din București, pe 15 ianuarie 2012.

Cronica ideilor tulburătoare

de Matei Vișniec

(Editura Polirom, 2010)

Poetul Matei Vișniec este, probabil, după Eugen Ionescu, cel mai jucat și mai cunoscut dramaturg român. Din 1987 trăiește în două culturi, „*cu rădăcinile în România și cu aripile în Franța*”.

Este fericit atunci când termină un text în prima jumătate a anului. Și asta se întâmplă în fiecare an, el fiind unul dintre cei mai fecunzi scriitori români ai momentului. A apărut editorial cu romane, piese, poeme, eseuri.

„*Cronicile ideilor tulburătoare sunt născute din prudența și stupoarea cu care am învățat să privesc actualitatea, după 20 de ani de exercitare a profesiei de jurnalist, mai întâi în cadrul BBC la Londra, și apoi în cadrul **Radio France Internationale** la Paris*.”

În legătură cu exodul românilor săraci spre Italia prosperă și atitudinea italienilor față de imigranții români de la începutul secolului al XXI-lea, Matei Vișniec ne aduce aminte, cu o finețe și o bonomie pe care nu le prea

găsești în mass-media, despre exodul italienilor săraci din a doua jumătate a secolului al XIX-lea spre o Franță industrializată și prosperă.

Oamenii politici, după Vișniec, se împart în „regi” și „bufoni”. „*Cum să le ceri însă oamenilor politici să înceteze mascarada atunci când nu au stofă nici de „rege”, nici de „bufon” și joacă prost ambele roluri?*” Răspunsul îl dă un eveniment care a avut loc în Franța, la Niort, și pe care presa nu l-a prea mediatizat. E vorba de Foarte Marele Consiliu Mondial al Clovnilor. Clovni din lumea întreagă s-au adunat pentru a discuta și a pune la cale cele mai importante probleme ale umanității. Ei s-au întâlnit într-un cadru solemn, aproape ca și conducătorii de state din G8, și au găsit soluții: „*naționalizarea aerului, de exemplu, pentru vinderea sa la licitație și achitarea datoriilor publice acumulate în numeroase țări. Sau, ca măsură de luptă împotriva șomajului, au propus obligativitatea siestei pentru toată lumea la prânz…*”.

Și a fost noapte…

de Aureliu Busuioc

(Editura Cartier, 2012)

„*Aureliu Busuioc contrazice imaginea consacrată a scriitorului basarabean. Nu este patriarhal, ci monden, nu este patetic, ci ironic. Înalt şi masiv, cu părul negru uşor cârlionţat, cu sprâncene groase, desenate decis, cu un cap de împărat roman, aduce aminte de Toma Caragiu. Are, ca şi el, o voce melodios-bărbătească şi domină, prin inteligenţa sa efervescentă şi umorul demistificator, pe cei aflaţi în jurul lui. Devine imediat, în orice grup s-ar afla, „masculul dominant”. (....) În scris are eleganţă şi o autoritate firească. Dacă se joacă, o face ca un aristocrat, nu ca un clovn*”, spune despre Aureliu Busuioc criticul literar român Alex Ştefănescu.

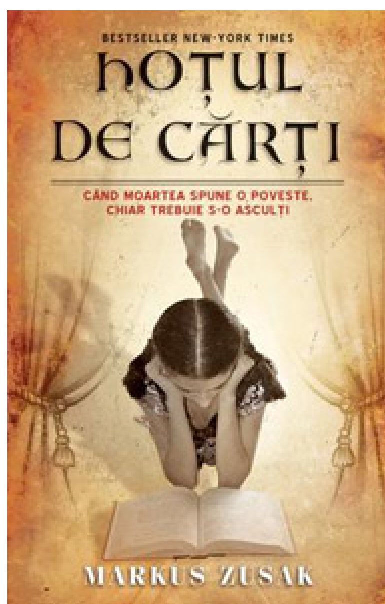
Acțiunea romanului ***Și a fost noapte…*** are loc în Basarabia, în vara anului 1944. Este vorba despre povestea de dragoste dintre un ofițer german de origine austriacă și o bulgăroaică din sudul Basarabiei. Este o dragoste în

vreme de ură. Ca și acea neobișnuită pereche de lebede de deasupra orășelului B.: „*o pasăre albă ca spuma laptelui și cealaltă neagră tăciunie*”. Pereche care nu va avea niciodată pui, după cum spune domnul Rădulescu, profesorul de științe naturale. Acea pereche era văzută ca un semn bun. Dar pescarii, spre deosebire de profesorul Rădulescu, au observat că avea și trei bobocei. Semnul rău a venit în dimineața zilei de 14 iulie, când lebăda neagră s-a prăbușit peste taraba cu alviță și romburi de susan cu zahăr a macedoneanului Moscaliu.

„*Căci toți ucidem ce iubim,/Dar nu murim cu toții…*” (Oscar Wilde, ***Balada închisorii din Reading***) este mottoul pe care l-a ales Aureliu Busuioc pentru ultimul său roman.

Werner, ofițerul german din Tirolul austriac, și Lența, bulgăroaica din Basarabia, aveau să se întâlnească în Ungaria, peste ani, în timpul evenimentelor din 1956.

Legenda spune că Werner Storch, proprietarul unei fabrici de brânzeturi, a răpit-o pe Lenza Velceva Storch, soția sa, din ghearele KGB-ului…

Hoțul de cărți

de Markus Zusak

Traducere din engleză de Adelina Vasiliu (Editura RAO, 2011)

Germania nazistă. Este anul 1939. Moartea n-a avut niciodată mai mult de lucru.

Iar când moartea spune o poveste, chiar trebuie s-o asculți.

„*Uite un mic adevăr: vei muri.*

Încerc, cu toată onestitatea, să fiu veselă cu privire la acest subiect, deși majoritatea oamenilor sunt stânjeniți să creadă în mine, în ciuda protestelor mele. Vă rog, aveți încredere în mine! Cu siguranță, pot fi veselă. Pot fi amabilă. Agreabilă. Afabilă. Și astea-s doar cele cu litera „a”. Dar nu mă ruga să fiu drăguță. Drăguță nu are nimic de a face cu mine.”

Viața lui Liesel Meminger se schimbă atunci când, lângă mormântul fratelui ei, ridică un obiect ascuns parțial de zăpadă. Este ***Manualul Groparului***, lăsat acolo din greșeală. Este prima carte furată. Și este cartea din care

învață a citi. După aia au fost cărți furate de la incendierile de cărți organizate de naziști, din biblioteca soției primarului și de oriunde le mai putea găsi.

„*Era 1936. Olimpiada. Jocurile lui Hitler.*

Jesse Owens tocmai terminase ștafeta de 4 x 100 de metri și câștigase cea de-a patra medalie de aur. Vorbele că nu putea fi considerat om pentru că era negru și refuzul lui Hitler de a-i strânge mâna făcuseră ocolul lumii.”

Rudy Steiner, copilul german, perfect alb, a fost atât de impresionat, încât a luat niște cărbuni din cuptor și se mânji cu un strat gros. Până a fost acoperit de negreală.

Rudy și Liesel, copiii războiului, și-au cumpărat o singură acadea din magazinul lui Frau Diller. „*De zece ori a supt Rudy. De zece ori, Liesel. Când unul, când celălalt*.” Și nici nu le-a trecut prin cap că un pfenig este prețul corect pentru o acadea. Erau copiii războiului.

Și moartea era bântuită de oameni.

Kebra Nagast
Biblia etiopiană

Traducere din engleză de Felicia Andreca și Liviu Papuc (Editura Cartier, 2011)

„*Există o carte numită **Kebra Nagast,** care conține legea întregii Etiopii, iar numele Shumilor (adică al șefilor), ale Bisericilor și ale Provinciilor sunt în această carte. Te rog să afli cine are cartea și să mi-o trimiți, pentru că, în țara mea, poporul nu se va supune ordinelor mele fără ea.*” Citatul e din scrisoarea regelui Ioan al Etiopiei către lordul Granville în august 1872.

Kebra Nagast, care înseamnă ***Gloria regilor*** și mai este cunoscută și sub titlul ***Cartea regilor***, e o depozitară imensă de legende și tradiții, unele istorice, iar altele având un caracter pur folcloric, derivate din ***Vechiul Testament*** și din scrierile târzii rabinice, precum și din izvoare egiptene (atât păgâne, cât și creștine), arabe și etiopiene.

Compunerea celei mai timpurii forme a ***Kebrei*** se atribuie secolului al VI-lea d. Hr.

Lucrarea a fost la mare cinste în Abisinia timp de mai multe secole. Este venerată de etiopieni pentru că deține dovada finală a descendenței lor din patriarhii evrei și a înrudirii regilor lor, pe linia lui Solomon, cu Hristos.

„*Atunci, regele Solomon merse în casă și trimise după sfetnici, ofițeri și bătrânii regatului și le spuse: «Nu pot să îl fac pe acest tânăr să rămână aici. Haideți să îl facem rege al Etiopiei, alături de copiii voștri. (...) Haideți, sfătuitorilor și ofițerilor, să îi dăm pe primii noștri născuți și vom avea două regate. Eu voi domni aici, alături de voi, iar fii noștri vor domni dincolo»*."

În căutarea pierderii de timp

de Aureliu Busuioc

(Editura RAO & Prut Internațional, 2011)

Sunt texte împrăștiate prin presă. ***România literară***, ***Vatra***,***Europa liberă***. La compartimentul Ș.A.: și altele. Și un ***Jurnal cubanez***.

Cum își petrecea un scriitor canonic basarabean o săptămână de martie din 2005 pe când lucra la romanul ***Hronicul Găinarilor***?

Luni: „*Ca orice basarabean care se respectă, mă trezesc luni ca să mă întreb în ce țară trăiesc. Binevoitoare, televiziunea așa-zisă publică îmi comunică într-o românească aproximativă că țara e aceeași, dar cu un zâmbet mai fericită decât ieri, cu un milion mai bogată…*”

Marți: „*Țara tremură: suntem în căldurile declarațiilor de venituri. Ca om al datoriei, o iau și eu pe drumul fiscului. „Nu cumva ați omis un zero?”, mă ispitește inspectorul. (...) La răspunsul meu negativ, văd cum i se aprinde în ochi un sentiment de caldă compasiune. „Ce să-i faci, se poate supraviețui și așa…*”

Miercuri: „*Am într-un sat de prin părțile codrilor o bojdeucă. De vacanță. (...)*

— Cum ai votat, Vasile?

— Da și? Mata nu știi că votarea-i secretă?...

Vecina Marușca e mai puțin vigilentă:

— Nu i-am mai ales pe comuniști. Vor să ne bage în Ivropa. Să-i mai hrănim și pi aiștea?

— D-apoi fiica de unde îți trimite dolarii? Nu din Europa?

— Ba pi dracu! Ea-i în Ișpania."

Joi: „*Azi e ziua cea mai lungă. Prima adunare în plen a noului parlament. Împărțeala pomenilor*."

Vineri: „*...alegerea dlui Voronin în fruntea statului nu mai este nicio problemă.*"

Sâmbătă: *„Înțeleg că a fost o săptămână nu prea grozavă: multă politică, puțină treabă. (...) Am reflectat îndelung asupra fenomenului, cred că am priceput câte ceva (...):*

O fi politica ingrată,

O fi ea curvă, dar vezi bine:

E unica prostituată

Ce te plătește ea pe tine!"

Sankea

de Zahar Prilepin

Traducere din rusă de Vladimir Bulat (Editura Cartier, 2011)

Zahar Prilepin este un soț fericit. O spune știind fraza lui Tolstoi. Are patru copii. Are 37 de ani. Este ras pe cap. Este născut într-o familie de intelectuali dintr-un sat din Reazan. Trăiește la Nijni Novgorod. Unde și-a luat licența în litere. A lucrat ca hamal, ca magazioner. A luptat în Cecenia. Face parte din Partidul Național-Bolșevic, interzis în Rusia. A polemizat direct cu Putin. A început să publice în 2003. Iar din 2005 scoate câte un roman pe an. A fost declarat cel mai bun prozator rus al primului deceniu din secolul al XXI-lea. Cu un premiu de o sută de mii de dolari.

Și repune în actualitate clasicele întrebări ale literaturii ruse.

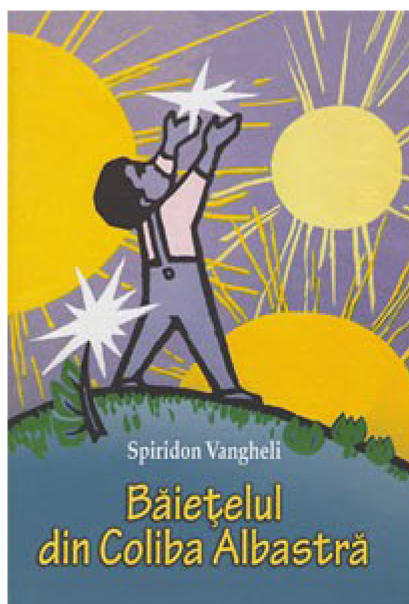
„*Dar ce deranjează cel mai mult este acea încremenire a voastră în dogme și ideologii învechite, vetuste, care marchează destinul Rusiei începând cu Vasili al III-lea și Ivan cel Groaznic până la venirea bolșevicilor, fără să aducă altceva decât sânge și haos.*

— Cum a apărut această țară dacă… e doar haos și sânge… „haos” s-a auzit ca un șuierat.

— Este evident, ea e făcută din acest haos și sânge. Istoria asta, Sașa, se repetă la fiecare o sută de ani, ea se învârte în jurul cozii, întâi înghețul sângeros, apoi mucii dezghețului, apoi vine haosul, după care iarăși înghețul… Și tot așa…

— Poate că e așa, mi-este indiferent, a recunoscut Sașa cu sinceritate.

— Cum adică, „îți este indiferent”? s-a mirat foarte sincer Liova. — Atunci, pentru ce faceți ceea ce faceți? Doriți din nou un îngheț sângeros?”

Băiețelul din coliba albastră

de Spiridon Vangheli

(Editura Guguță, 2011)

Fiecare copil are o colibă. Fiecare colibă are o culoare. Coliba noastră era albastră. Eram fericiți. Noi am văzut lumea prin culorile și liniile lui Igor Vieru. Noi știam că „*Dealul s-a urcat sus-sus și a scos flori să le miroase Soarele*”. Dealul se scrie cu literă mare. Și el este în coliba noastră. Și Coliba se scrie cu literă mare. Așa ca Rodica. Așa ca Radu. Așa ca Spiridon Vangheli.

„*Știi de ce plouă? De aceea că Pământul e negru. El o roagă pe Ploaie să-l spele. Ploaia coboară din cer, îl spală și Pământul se face verde.*” Așa am învățat noi, cei care am ieșit din Coliba Albastră, ploaia.

Noi mai știam că „*grâul e bătrân, are mustăți, dar îi place să se dea în leagăn*”. Iar „*Copacii s-au strâns în Codru, că lor li-e urât câte unul*”.

După aia am învățat din „Abecedar” că „*era odată un împărat. Într-o zi, ce-i dă în gând? Pune la cale un război.*

„Tra-ta-ta! Tra-ta-ta!”, sună trâmbițele.

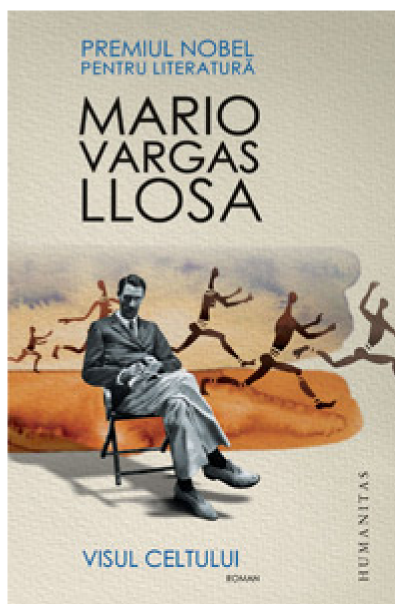
Îndată s-au adunat oștenii. Aveau coifuri, aveau sulițe și erau gata de luptă.

Împăratul și-a prins sabia la șold. Dar la război nu te duci cu capul gol. Când a dat să-și ia coiful, l-a găsit răsturnat. Ce-i văd ochii? O porumbiță albă își făcuse cuib în coiful împăratului…

Mult s-a mirat împăratul și a căzut pe gânduri. Poate că pasărea îi apără viața? Apoi le-a spus oștenilor:

— Război nu va fi. Întoarceți-vă la casele voastre.

De atunci i se spune porumbelului pasărea păcii”.

Visul celtului

de Mario Vargas Llosa

Traducere din spaniolă de Marin Mălaicu-Hondrari (Editura Humanitas, 2011)

Cel mai nou roman al lui Llosa, laureat Nobel, are ca protagonist un nume de legendă: Roger Casement (1864-1916).

Casement este diplomatul britanic care, prin două rapoarte, publicate la începutul secolului XX, a devenit celebru. Primul raport a vizat exploatarea inumană a băștinașilor din Congo, țară dăruită de puterile europene regelui belgian Leopold al II-lea, pentru colectarea latexului. Marile acte inumane se făceau sub deviza civilizării africanilor.

Al doilea raport viza exploatarea triburilor indiene din zona Amazonului.

„*— Așa-i că e la fel de înspăimântător ca în Congoul lui Leopold II?*

— Cred că da, poate chiar mai rău, răspunse Roger. Deși mi se pare nepotrivit să stabilești ierarhii între crime de o asemenea amploare.”

Pentru colectarea cauciucului, compania lui Arana, Peruvian Amazon Company, utiliza forța de muncă a băștinașilor. În decurs de câțiva ani, numărul lor a scăzut de la o sută de mii la circa zece mii. Judecătorii, procurorii, polițiștii, administratorii, până și consulul britanic, toți erau la cheremul lui Arana. Arana făcea bani din cauciuc. Dar și din importul de articole și produse pe care le vindea în zonă la prețuri de trei-patru ori mai mari. Argumentul era același: ***Peruvian Amazon Company*** civiliza zona.

Aceste două rapoarte l-au determinat pe irlandezul Roger Casement, diplomat britanic, să-și dea seama de analogiile civilizatoare din propria sa țară, unde Irlanda era civilizată de Anglia. Lupta pentru eliberarea Irlandei s-a încheiat cu condamnarea la moarte a celebrului diplomat britanic, irlandezul Roger Casement.

Pentru eliminarea lui și din conștiința morală a imperiului, înainte de execuție, în presă au apărut fragmente din jurnalul lui Casement. În care apar scene care vorbesc despre homosexualitatea sa. Nimeni n-a mai aflat cât de adevărate sau cât de trucate erau acestea. Cu doar câțiva ani mai înainte, în Anglia era judecat pentru homosexualitate Oscar Wilde. Clemență din partea opiniei publice n-a fost.

Isprăvile lui Guguță

de Spiridon Vangheli

Desene de Boris Diodorov (Editura Guguță, 2010)

„*Iarna l-a găsit pe Guguță sub căciulă, în satul Trei Iezi. (...) Fulgii credeau că Guguță face focul sub căciulă... He, de unde să știe ei că acela nu-i fum, ci-i suflarea lui Guguță? Și de ce să facă focul?! Când și-a pus căciula în cap, a dat frigul afară!*”

„*Guguță a scos ploaia din sat și a băgat-o într-un lan de grâu...*” – este una dintre nenumăratele isprăvi ale lui Guguță.

Dar cea mai mare ispravă a lui Guguță e mai mare, mult mai mare decât un Minister de Externe al Republicii Moldova și un Minister de Externe al României, împreunate. E cel mai exportat produs românesc al tuturor timpurilor.

Cartea a apărut în SUA și a făcut-o pe graficiana Trina Schart Hyman să zică: „*După ani și ani de lucru ca grafician, pentru prima oară ilustrarea unei cărți mi-a produs o adevărată plăcere*”.

Cartea a apărut în China. Și l-a făcut pe traducătorul Wai Wai să spună: „*…un copil născut în Basarabia mă reîntoarce pe mine, chinezul, în propria mea copilărie și-mi descoperă subtilități pe care le-am uitat de mult, dar le-am trăit aici, departe, în China. E o artă pe care o stăpânesc numai adevărații scriitori*”.

Cartea a apărut în Germania. Și l-a făcut pe Otfried Preussler să spună: „*Am citit cu mult interes povestirile despre Guguță, acest mic român cu suflet mare*”.

Cartea a apărut în Italia. Și a făcut-o pe traducătoarea Beatrice Masini să spună: „*Într-atât de mult mi-a plăcut Guguță și umorul autorului, că vreau să traduc în limba italiană și o altă carte a lui Vangheli –* ***Împărăția lui Ciuboțel***”.

Cartea a apărut în Japonia. Și a făcut-o pe traducătoarea Sayaka Matsuya să spună: „Când l-am întâlnit pe Guguță, am rămas uluită: povestirile astea se deosebeau de tot ce am citit mai înainte… Aș vrea să văd țara unde s-a născut Guguță”.

Intelighenția rusă azi

de Vasile Ernu

(Editura Cartier, 2012)

Ce face intelighenția rusă? „*Ca orice rus, am băut și am vorbit*”. Despre Márquez, Mickey Rourke, Hemingway și Miller. Dacă este de stânga, atunci spune „*capitalismul este un rahat*”. Dacă ajunge în România, atunci Zahar Prilepin constată: „*România nu încearcă să-ți placă, să te domine. Nu contează cine a venit la ea s-o viziteze, ea își vede de treabă. Se vede și în arhitectură, sunt lucruri frumoase, dar nu sunt agresive. Oamenii sunt plăcuți, dar nu sunt agresivi, nu te cotropesc cu ospitalitatea lor*”.

„*Bucureștiul nu este un oraș superficial. Am fost în Ungaria, unde atmosfera dominantă e melancolia. Bucureștiul e și el melancolic, dar nu chiar așa. Ceaușescu a fost chiar un politician cu adevărat nebun. Avea idei! Clădirea aia (Casa Poporului – n.m.) e realizarea propriei lui nebunii. E ca Márquez. Nu e pentru ființe umane. În același timp e atractivă.*

Ungurii au încercat să fie socialiști, dar nu au reușit, sunt o țară mică, au probleme mici și dorințe mici. Ceaușescu e simbolul dorințelor uriașe.”

Intervievații lui Vasile Ernu, în mare parte, fac parte din intelighenția de stânga. Dar, alături de scriitorul Zahar Prilepin, editorul Alexandru Ivanov, politologul Boris Kagarlițki, grupul radical ***Voina***, îl veți găsi și pe liberalul Artiom Troițki, criticul și istoricul rockului sovietic, sau pe criticul literar Lev Danilkin, sau pe comunistul și imperialistul sovietic Aleksandr Prohanov.

Cine este intelighenția rusă azi? Ce citește? Ce face? Cât de tare se implică în politic ca să respecte termenul de intelighenție? Ce face Rusia azi? E o țară aproape necunoscută. Și obosită.

„*Umorul, ironia, sarcasmul au devenit marginale. Rușii au obosit și să râdă, și să plângă.*” Așa spune Zahar Prilepin.

Împărăția lui Ciuboțel

de Spiridon Vangheli

Desene de Boris Diodorov (Editura Guguță, 2010)

„*Era un pic mai mare decât ciubotele și lumea, fără să-l întrebe, i-a zis Ciuboțel.*

Mama avea băiat mai mult seara, când îl vedea acasă, căci ziua numai ciubotele știau pe unde umblă el. Deunăzi, mama îl caută – Ciuboțel nu-i. Când colo, îl găsește în coteț.

— Ce stai, măi, în cuibar?!

Ciuboțel se uită prin crăpătura ochilor la mama: să nu știe ea atâta lucru?

— Îl încălzesc, mamă, ca să nu răcească puiul.

— Care pui, bre?

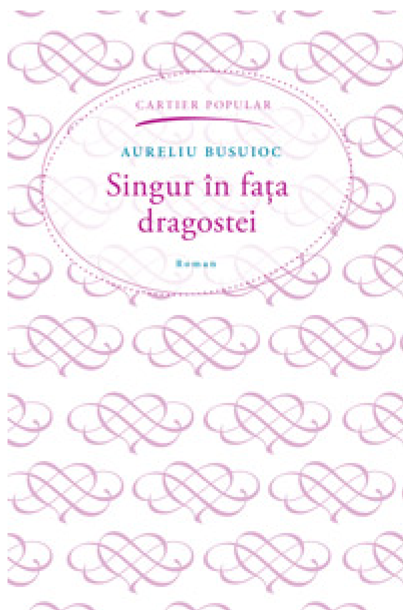
— Acela din ou, că vine acuși găina să se ouă…"

Așa începe povestea lui Ciuboțel. Și împărăția lui Ciuboțel. Cu moș Dalbu și mătușa Dalba, cu piticul de la moară, cu oul de lună, cu băiatul cu trei ochi, cu Ghiocica, cu sora soarelui, cu cocostârcul Haralamb și cu Ciuboplanul.

Era o lume atât de frumoasă, încât, după Guguță, care ajunsese deja în străinătățuri, ***Împărăția lui Ciuboțel*** a început și ea să cucerească țară după țară, vale după vale, floare după floare. Și țările cucerite de ***Împărăția lui Ciuboțel*** erau fericite și mândre.

„*Pretutindeni, în America, Italia, Germania, Japonia, India și în multe alte țări, unde i-au apărut cărțile, traducătorii și cititorii sunt încântați de creația lui Spiridon Vangheli. În sfârșit, scria traducătorul Xu Yong Ping din Shanghai, au ocazia să se bucure și copiii din China – Ciuboțel, alături*

de Guguță, vorbește și chineza. Să-l traduci pe Vangheli nu e ușor, dar ești răsplătit când vezi cu câtă dragoste îl citesc copiii chinezi pe acest scriitor.”

Singur în fața dragostei

de Aureliu Busuioc

(Editura Cartier, 2012)

Probabil, un singur roman îl întrece ca număr de cititori în Basarabia pe ***Singur în fața dragostei***. Și acel roman e semnat tot de Aureliu Busuioc. E ***Unchiul din Paris***.

Totul începe de la acel: „*L-am întâlnit, recunosc, într-un restaurant. De fapt, n-are importanță unde l-am întâlnit, pentru că l-aș fi întâlnit neapărat, îl căutam, iar locul nu are nicio semnificație*”.

Așa apare, la 1966, printre tovarășii vania, ion soltâși, tanchiști și partizani, „*un bărbat sub 30 de ani, probabil înalt, de o frumusețe rară. Una dintre acele frumuseți pe lângă care treci fără să le observi imediat, dar de care nu te poți rupe, odată observându-le.*

Trăsături precise, viguroase și aproape clasice dădeau feței lui o expresivitate uluitoare (...) de o frumusețe virilă”. Era firesc să-l cheme Radu. Radu Negrescu. Într-un roman de dragoste.

Era un nume complet anormal printre slavicii, iurii ş.a.m.d. din viaţa reală de atunci. Radu Negrescu făcea lucruri fireşti pentru oameni. Se îndrăgostea. Dar nu până în pânzele albe. Lucra. Dar nu până la epuizare. Discuta. Dar nu îl înflăcăra viitorul luminos. Trăia ca un om firesc. Într-o societate violată de politic şi de social.

„*Un erou atipic, în primul rând ca limbaj, în al doilea – ca maniere. Seducător, inteligent, fără iluzii donquijoteşti şi – cum de s-a putut? – fără idealuri într-un timp când şi vacile furajere trăiau conform „măreţelor chemări*”, constată criticul Eugen Lungu.

Odiseea olimpică

de Efim Josanu

(Editura Arc, 2012)

Jocurile Olimpice au apărut în Grecia antică. Și e firesc să înceapă cu o legendă. O voi relata pe a doua. Prima e prea lungă și prea frumoasă.

Așadar, Herakles, ajuns în Olimpia după un lung periplu, a măsurat un traseu de 600 de picioare și a organizat pe acest teren curse închinate lui Zeus. La sfârșitul competiției, el l-a încununat cu o coroană pe fratele său, care a ieșit învingător. Așa spune această legendă.

Platon, discipolul lui Socrate și maestrul lui Aristotel, fondatorul Academiei din Atena, filozoful care a pus bazele culturii occidentale, a câștigat de două ori coroana de campion olimpic la pancrațiu. Una dintre cele mai dure probe. Un melanj de box și lupte. Se admiteau toate loviturile. Era interzisă doar mușcarea adversarului și băgarea degetului în ochi.

Pitagora, înainte de teorema care a ajuns în manualele de matematică, la vârsta de 18 ani devine campion olimpic la pugilat. Fondează o școală filozofică la Crotona, împerună cu cel mai mare campion olimpic al vremii, Milon.

La o conferință de la Sorbona din 1892, dedicată culturii fizice, a luat cuvântul un tânăr de 29 de ani. „*Trebuie să internaționalizăm sportul, trebuie să organizăm noi Jocuri Olimpice!*” Numele lui era Coubertin.

Așa au apărut Jocurile Olimpice moderne. Primul campion olimpic la Atena, în 1896, a fost americanul James Connolly, la triplu salt.

În pofida opoziției lui Coubertin, femeile au participat pentru prima dată la Olimpiada de la Paris, în 1900.

Prima medalie pentru olimpicii români o obține la călărie Henri Rang, la Olimpiada de la Berlin din 1936.

Un roman natural

de Gheorghi Gospodinov

Traducere din bulgară de Cătălina Puiu (Editura Cartier, 2011)

Bulgarul Gheorghi Gospodinov debutează ca poet. Este un autor polivalent. Scrie scenarii de film, dramaturgie, critică literară. În 1999 publică singurul său roman, ***Un roman natural***. Cartea este tradusă în SUA, Marea Britanie, Spania, Franța, Germania, Danemarca, Italia, Polonia, Cehia, Austria, Serbia, Rusia și îl impune ca o figură de primă mărime a literaturii bulgare.

„*Cum e posibil romanul astăzi, când tragicul ne e refuzat? Cum e posibilă ideea de roman când noblețea lipsește? Când există numai cotidianul – în întreaga lui previzibilitate sau, mai rău, în misterul inexplicabil al întâmplărilor devastatoare. Cotidianul în cenușa lui aici strălucește doar tragicul și nobilul. În cenușiul cotidianului.*”

Romanul prinde la scriitori sau la cei care vor să fie scriitori. Are acribia unei scriituri moderne. Vorbește de tehnici de scris.

Drama și subiectul romanului sunt pentru cei de peste 40 de ani. Printre jocurile stilistice și scriitură se ascunde povara unei vieți fără iubire. Și eliberarea este undeva, într-o eroare de sintaxă. Dar romanul e prea bine scris ca s-o găsești acolo.

„*El e culegătorul de istorii, dar nu are nicio istorie.*”

„*Oare cum se vor termina anii ’90 – ca un thriller, ca un film cu gangsteri, ca o comedie neagră sau ca o telenovelă?*”

Voi știți. Romanele doar pun întrebări firești.

Minunata călătorie a lui Nils cu gâștele sălbatice

de Selma Lagerlöf

Adaptare literară de O. Olișcenko. Pictor: M. Puzârenko.
Traducere din rusă de Alexandra Fenoghen (Editura Arc, 2012)

Totul a început ca într-o poveste.

Era un băiat slab, înalt, cu părul bălai. Într-un sătuc suedez. Cu numele Nils Holgersson. „*Și era băiatul acesta o mare haimana. Nu-i stătea gândul decât la mâncat și la dormit, la ștrengării și nebunii de tot felul*.”

Părinții băiatului, se spune în carte, erau buni creștini. Și s-au dus într-o duminică la biserica din satul vecin.

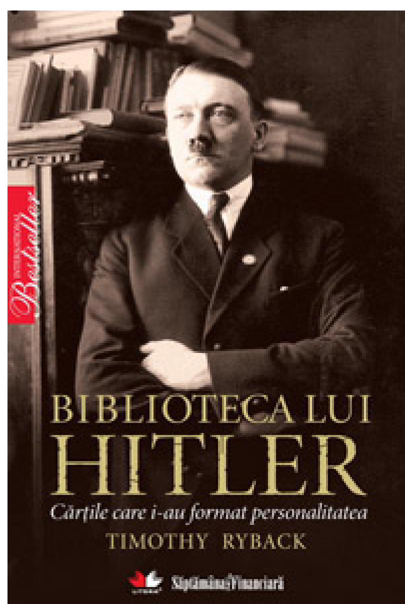
„*— Să fii cuminte, băiete, îl rugă mama, apoi luă o carte de pe raft, o puse pe masă și o deschise la o anumită pagină.*

— Până ne întoarcem, să știi totul pe dinafară, îi porunci tatăl.”

Era firesc ca cititul să se întrerupă după câteva cuvinte. Chiar dacă nu se întâmpla nimic. Dar în cameră, pe marginea unui cufăr, a apărut un pitic. Un pitic adevărat, „*într-o hăinuță neagră, împodobită cu guleraș și manșete de dantelă, în ciorapi cu funde mari, în pantofi cu catarame de argint*”.

Nils l-a prins cu plasa pentru fluturi. Piticul l-a rugat să-i dea drumul. În schimbul unei monede de aur „*mare cât capacul de la ceasul de buzunar al tatălui*”. Lui Nils prețul i s-a părut mic. „*I-ar putea cere piticului să învețe și lecția în locul lui.*”

Dar s-a trezit cu o palmă care adună stele verzi. Și, pe deasupra, transformat în pitic. Și cu o experiență de 80 de pagini printre păsări și jivine. La încheierea cărora Nils, căci suntem într-o poveste, a revenit la înălțimea sa.

Biblioteca lui Hitler

de Timothy W. Ryback

Traducere din engleză de Andreea Bratu (Editura Litera, 2010)

În noiembrie 1915, caporalul de 26 de ani Adolf Hitler a plătit patru mărci pe cartea ***Berlin*** de Max Osborn. Era o cheltuială ciudată pentru un soldat din linia întâi a frontului germano-francez. Camarazii săi preferau lucruri mai obișnuite: femei, șnaps și țigări.

În decembrie 1918, Hitler a fost demobilizat. A ajuns la München cu două ghiduri, uzate de atâta citit: ***Berlinul*** lui Osborn și un ghid despre Bruxelles. Germania era în haos. Bavaria se separase. A fost condusă pe o perioadă scurtă de un guvern preluat de bolșevici – printre care era un anarhist, un dramaturg și un pacient al spitalului de psihiatrie.

Dietrich Eckart, bogat și cultivat, dar cu pofte nesănătoase pentru femei, alcool, morfină și cu păreri radicale antisemite, l-a preluat pe Hitler și i-a fost tată, mentor, protector, i-a cumpărat primul pardesiu, i-a luat primul

bilet la avion, l-a dus la teatru, l-a învățat cum să scrie, ce să citească și i-a publicat primele eseuri.

În acei ani, biblioteca lui Hitler conținea romane polițiste ieftine, enciclopedii, memorii, cărți despre Primul Război Mondial, biografii, ceva Rousseau, Montesquieu, Kant, ***Metafizica moravurilor*** și ***Declinul Occidentului*** de Spengler.

După costurile de personal și călătoriile în scopuri politice, cea mai mare deducere de impozite a lui Hitler în 1930 a fost pentru cărți.

Pe parcurs, biblioteca a ajuns la 16 mii de volume. Citea nopțile. Considera cele mai mari opere ale literaturii universale ***Robinson Crusoe***, ***Coliba unchiului Tom***, ***Călătoriile lui Gulliver*** și ***Don Quijote***. Îl punea pe Shakespeare deasupra lui Goethe sau Schiller. Citea Karl May.

Ultima carte pe care a citit-o, înainte de sinuciderea din aprilie 1945, era o biografie a lui Frederic cel Mare. Și acesta mare cititor: „*citesc mult, îmi devorez cărțile și asta îmi aduce alinare*”.

Zece basarabeni pentru cultura română

de Mihail Vakulovski

Ilustrații de Dan Perjovski (Casa de Pariuri Literare, 2011)

Cei zece sunt: scriitorii Dumitru Crudu, Ștefan Baștovoi, Alexandru Vakulovski, Vasile Ernu, Pavel Păduraru, Mitoș Micleușanu, pictorul Roman Tolici, istoricul Octavian Țâcu, dramaturgul Nicoleta Esinencu, formația ***Zdob și Zdub***.

Spre deosebire de scriitorii basarabeni din generațiile precedente, care au încercat să se sincronizeze prin scrierile lor cu literatura română, având în spate povara culturală și recunoașterea, complexele și fobiile din RSSM, cei zece au intrat în cultura română ca niște imperialiști. Fără complexe. Au făcut din defectele predecesorilor atuuri. Ei declară în biografiile lor că s-au născut în URSS.

Ștefan Baștovoi spune că i-a „*bătut pe umăr pe Tzara și pe Salvador Dali*". „*Da, nebuniile mele au culminat cu călugăria. (...) Când am înțeles*

că nu este nicio nebunie mai mare pe care ar putea s-o facă omul, nu m-am putut abține să n-o fac și pe asta.”

Iar Mitoș Micleușanu, ca un Dumnezeu, împarte timpul și funcțiile: „*Pe Chiva îl văd președinte al României peste un an, maximum. Pe mine mă văd președinte al Bulgariei peste o săptămână, cel mult. Pe Țupa îl văd președinte al Statelor Unite peste cel mult o oră, după ce va citi interviul. Pe Elena Vlădăreanu o văd ca general al forțelor oculte din Sahara, cel mult peste 20 de secunde. Pe Komartin îl văd președinte al Constelației Salamandra în cel mult opt ani…*”.

Cei zece au o ***Planetă Moldova*** și vin din URSS. Ca să se afirme în România.

Povara bunătății noastre

de Ion Druță

(Editura Cartier, 2012)

„*Din tot ce mi-a fost dat să scriu, acest roman a fost cartea cea mai persecutată, cea mai prigonită, cea mai nedreptățită. De la apariția primelor capitole, cum au luat-o din urmă, cei mari și tari n-au mai lăsat-o să răsufle ani și ani de zile. (...) Tocmai pentru asta, textul romanului deseori diferă de la ediție la ediție, de la editură la editură, de la țară la țară*”, recunoaște Ion Druță în prefața celei de-a șaptea ediții.

Actualul volum cuprinde cartea întâi, ***Balade din câmpie***, nuvela ***Ultima lună de toamnă***, cartea a doua, ***Povara bunătății noastre***, urmată de***Păstori ai cuvintelor frumoase***, din povața lui Onache Cărăbuș către nepotul său Tudorică, și se încheie cu postfața ***Calea-Robilor***.

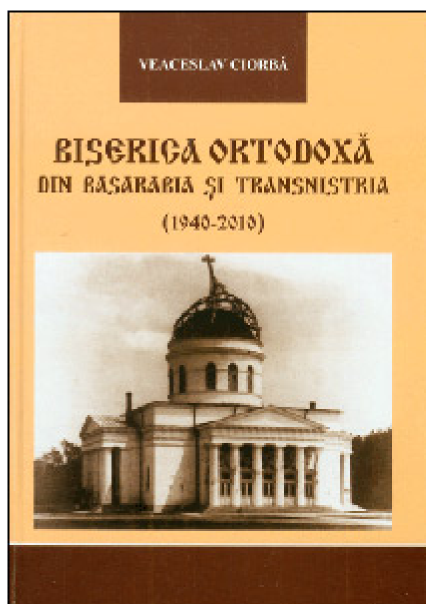
Balade din câmpie a apărut într-o primă ediție în 1963, la Editura Cartea Moldovenească, Chișinău.

Nuvela ***Ultima lună de toamnă*** a apărut în culegerea ***Piept la piept***, în 1964, la Editura Cartea Moldovenească, Chișinău.

Ediția întâi a dilogiei ***Povara bunătății noastre*** a apărut la Editura Cartea Moldovenească, în 1970, după apariția acesteia în traducere rusă, în biblioteca ***Drujba narodov*** a Casei Editoriale Izvestia, Moscova, în 1968, și la Editura *Molodaia Gvardia* din Moscova, în 1969.

Abia în perioada perestroikăi a apărut o a doua ediție la Chișinău. Iar în 1992 apare la București în colecția ***Biblioteca pentru toți*** a Editurii Minerva.

Așa arată scurta istorie a celui mai mare roman din Câmpia Sorocii.

Biserica ortodoxă din Basarabia și Transnistria (1940-2010)

de Veaceslav Ciorbă

(Editura Pontos, 2011)

După 1944, biserica din Basarabia a fost subordonată Patriarhiei Moscovei. Eparhiile Hotinului și Ismailului au fost desființate. Publicațiile bisericești au fost suprimate. Seminarele teologice și școlile de cântăreți bisericești au fost desființate. Cele 25 de mănăstiri și schituri bisericești au fost închise. În 1962 a rămas o singură mănăstire, cea de la Japca. Din cele aproximativ o mie de biserici de la 1944 au rămas deschise, până în 1989, mai puțin de 200.

La Chișinău, în cei aproape 50 de ani până la evenimentele din ’89, au fost trimiși de Moscova și s-au rânduit „să-i păstorească” pe preoții și credincioșii de aici șase ierarhi ruși.

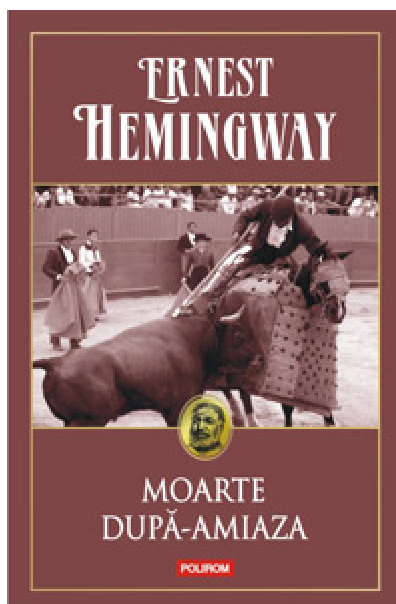
Nu știu ce s-a întâmplat cu semnatarii unei scrisori din 1946 către Stalin, care se plângeau pe vlădica Ieronim:

„*Am slujit în timpul vechiului regim și eram mulțumiți, în timpul guvernării românești – la fel, dar acum în fruntea bisericii din RSSM stă Ieronim, care conduce nu după canoane și nu după legile de azi.*

(...)

Trimiteți-l pe Ieronim în Rusia, iar nouă dați-ne un episcop liniștit”.

La 16 noiembrie 1950 a fost o dispoziție a episcopului Nectarie către parohii din eparhia Chișinăului și a Moldovei. Ea urma să fie îndeplinită imediat și necondiționat: „*Din momentul când ați primit dispoziția, să inventariați biblioteca parohială. Literatura găsită, editată în timpul ocupației în limba română, moldovenească sau rusă, literatura teologică, filosofică și revistele de până la 1917 să fie prezentate la Episcopie până la 1 ianuarie 1951*”.

Moarte după-amiaza

de Ernest Hemingway

Traducere din engleză de Ionuț Chiva (Editura Polirom, 2011)

Gertrude Stein, mentorul parizian al generației pierdute, este cea care l-a trimis pe Hemingway în Spania. Să scrie despre coridă. Hemingway și-a luat în serios misiunea. Și a tot scris despre Spania cele mai frumoase texte: ***Fiesta***, ***Pentru cine bat clopotele***, ***Noaptea dinaintea bătăliei și alte povestiri***. În care apărea corida.

Moartea după-amiaza, este mai degrabă un manual sau o enciclopedie despre coridă decât un roman. Autorul intră până în cele mai mici detalii tehnice. „*În Spania nu i se spune nimănui «toreador». E un cuvânt desuet*” din timpurile când încă nu exista corida. Și nobilii ucideau taurii de pe cai.

Corida are loc doar acolo unde „*viața e ceva dinaintea morții*”. Sunt șase tauri. Ordinea uciderii lor e trasă la sorți. „Ucigașul” este matadorul. Orice matador are o „cuadrilla”, o echipă din 5-6 oameni, care-i ascultă

comenzile. Trei dintre ei îl ajută cu capele. Ceilalți doi apar călare și se numesc picadori.

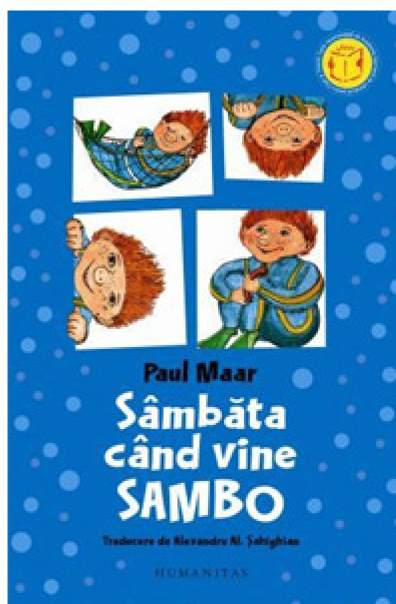
Hemingway nu a găsit un subiect mai apropiat pentru *ars poetica* sa sau manifestul său de scriitor decât corida:

„*Proza e arhitectură, nu decorațiune de interior, și barocul s-a sfârșit de mult*."

„*Când cineva scrie foarte limpede, e ușor să-ți dai seama dacă e un impostor.*"

„*Un scriitor căruia scrisul nu i se pare ceva foarte serios și abia așteaptă să-i lase pe cititori să vadă ce educație bună a primit el, cât de cult e sau din ce familie bună provine nu-i decât un papagal.*"

„*Țineți minte și asta: toți pseudoscriitorii sunt îndrăgostiți de epic*".

Sâmbăta când vine Sambo

de Paul Maar

Traducere din germană de Alexandru Al. Șahighian (Editura Humanitas, 2011)

Paul Maar este unul dintre cei mai importanți scriitori pentru copii din Germania. Născut în Bavaria, în 1937, este și unul dintre cei mai prolifici scriitori. Seria de povești despre Sams, care apare în română cu numele de Sambo, a fost și ecranizată.

„*Era sâmbătă dimineață și domnul Berebum, mai precis: domnul Gambrino Berebum, și încă mai precis: Gambrinó Berebúm – accentul pe ultima, vă rog! – ședea și aștepta în camera lui.” Așa începe povestea. Cu domnul Berebum, un domn sfios și fricos, care se teme:*

1) de madam Pătlăgică, gazda lui, care îi caută mereu nod în papură;

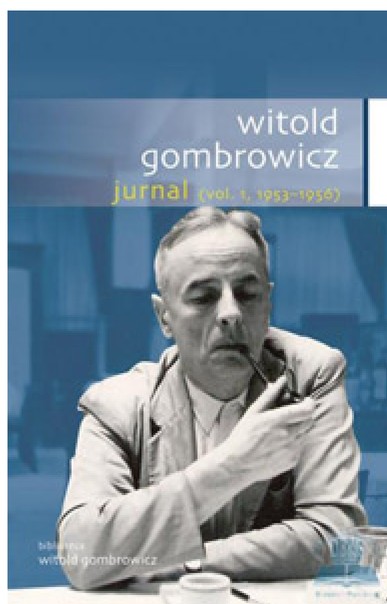
2) de Mugurel Boubătrân, șeful lui, un pisălog și jumătate, care ascunde cheile de la birou de fiecare dată în altă parte, apoi cheile de la sertar, de fiecare dată în altă parte, apoi cheile de la seif, de fiecare dată în altă parte, și, periodic, una dintre cheile ascunse nu poate fi găsită, și atunci

domnul Berebum poate obține liber de serviciu. Într-o asemenea zi, plimbându-se pe străzile orașului, domnul Berebum văzu un grup de oameni, strânși la un colț de stradă. „Curios, domnul Gambrino se apropie de ei. Oamenii se uitau la ceva. Pesemne că acel ceva nu era prea mare…”

— Pare să fie un soi de maimuță…

— Mai degrabă e un soi de broască…

De fapt, era o mogâldeață. Cu „*doi ochi impertinenți și iuți, o gură mare de tot, și-n loc de nas o trompă scurtă care se tot mișcă*”. Această mogâldeață, care avea să fie Sambo, decide să rămână la sfiosul domn Gambrino Berebum. Care, după 164 de pagini, a învățat de la Sambo să nu se mai teamă de nimic.

Jurnal (vol. 1, 1953-1956)

de Witold Gombrowicz

Traducere din poloneză de Olga Zaicik și Cristina Godun (Editura RAO, 2010)

Witold Gombrowicz a scris piese, romane, povestiri. Drama Poloniei din cel de-al Doilea Război Mondial l-a făcut să ia calea emigrației. A ales Argentina. Unde a și scris majoritatea lucrărilor.

Abia în 1957, când regimul comunist polonez a renunțat la interdicția asupra romanului ***Ferdydurke***, Gombrowicz a început să fie cunoscut și în țara sa. În 1968 a fost nominalizat la Premiul Nobel.

Incontestabil, ***Jurnalul*** este capodopera lui Gombrowicz. Ironic, sarcastic, cinic, incomod, cosmopolit, într-o permanentă dispută cu inteligheția poloneză, cu Miłosz, cu Sienkiewicz, cu polonezii din exil, cu cei de acasă, cu Albert Camus. Lista poate fi continuată. Declară cu impertinență că „*nu-l interesează Polonia, ci polonezii*".

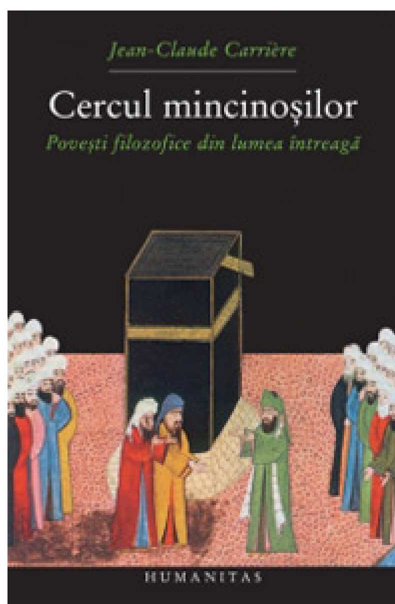
„*Îi spun doar lui Miłosz că trebuie să băgăm de seamă ca sub pana noastră viața să nu ni se preschimbe în politică sau în estetică. Nu pretind nici artă*

aplicată și nici artă pură – pretind libertate, creație „naturală", aceea care permite realizarea omului fără premeditare."

„*Nu-i important să ai idealuri, important este ca în numele unor mari idealuri să nu comiți falsuri foarte mărunte.*"

„*Nu am încredere în virtutea celor care n-au reușit, în virtutea ivită din sărăcie…*"

„*Prefer, zice Gombrowicz, să fiu considerat conte tout court, decât un conte al artelor frumoase, un marchiz al intelectului și un principe al literaturii.*"

Cercul mincinoşilor
Poveşti filozofice din lumea întreagă

de Jean-Claude Carrière

Traducere din franceză de Brânduşa Prelipceanu (Editura Humanitas, 2010)

Au murit imperii şi împăraţi. Lumea a uitat războaiele şi cotropirile de altădată. Povestea a rămas. „*Pentru că totul este poveste.*" Şi imperiile, şi războaiele, şi cotropirile.

Povestea este perenă. Pentru că „*ne face să uităm urâţenia însângerată a lumii sau prostia ei plicticoasă. Povestea înseamnă evadare, fiindcă ne poartă pe tărâmul uitării*".

„*Povestea este publică*." Narcis, care se gândeşte doar la sine, nu poate inventa şi nu poate spune poveşti.

Întrebat ce este un om normal, neurologul Oliver Sacks, după o ezitare, a spus: „*un om normal este poate acela care se dovedeşte în stare să-şi istorisească propria sa poveste. Ştie de unde vine (are o origine, un trecut,*

o memorie ordonată), știe unde se află (are o identitate) și crede că știe încotro se îndreaptă (își face planuri, dar la capăt îl așteaptă moartea)".

Jean-Claude Carrière, autorul, este unul dintre cei mai cunoscuți scenariști din cinematografia contemporană. A colaborat cu Luis Buñuel, Miloš Forman, Jean-Luc Godard. Carrière a lucrat la această carte 25 de ani.

Din cele 400 de pagini de povești mă voi opri la una.

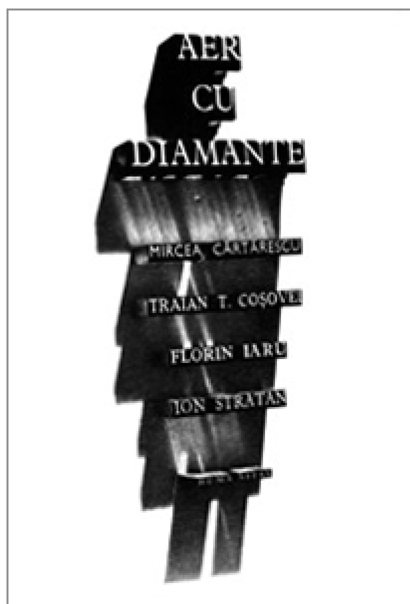
„*Un maestru zen și discipolul său mergeau pe drum, în toiul nopții. Înțeleptul ținea în mână o lampă.*

— Înțeleptule, a întrebat învățăcelul, este adevărat că vezi pe întuneric?

— Da, este adevărat.

— Atunci de ce ai luat lampa?

— Ca să nu dea alții peste mine."

Aer cu diamante

de Mircea Cărtărescu, Traian T. Coșovei, Florin Iaru, Ion Stratan

(Editura Humanitas, 2010)

În 1981 apărea volumul ***Aer cu diamante***. O antologie de texte poetice, semnate de patru poeți ai Cenaclului de Luni. Cu o prefață de Nicolae Manolescu, mentorul cenaclului. Prezentarea grafică o făcea Tudor Jebeleanu. Cei patru poeți debutaseră deja editorial. Piața poetică românească era dominată de Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ana Blandiana, Ioan Alexandru, Virgil Mazilescu, Mircea Ivănescu.

Cartea anunța o generație. Prin Nicolae Manolescu:

„*Traian T. Coșovei, poet plin de spontaneitate, disponibil pentru formule diverse, melancolic sub o aparență de umor, profund sub o aparență de joc de artificiu*”;

„*Florin Iaru este întruparea ingenuității, în stare a-i masca puternica inteligență*”;

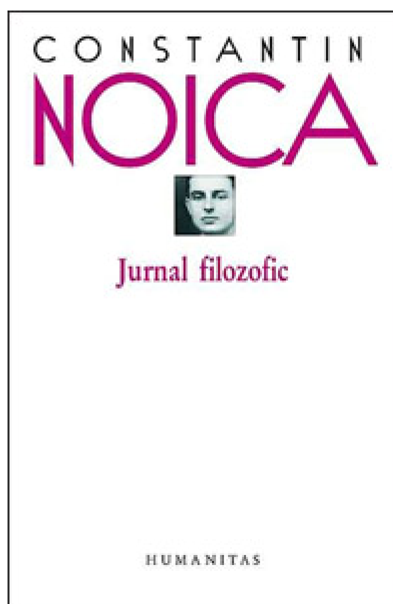
„*Ion Stratan are o mustață de palicar și un zâmbet de fecioară. ... Odată cu mintea îi scapără limba*”;

„*De la Nichita Stănescu, niciun poet nu este mai modern în limbaj decât Cărtărescu: rezervele, depozitele tradiționale de cuvinte poetice sunt înlocuite de altele, noi, din domeniul tehnicii și al științelor exacte*”.

La aproape 30 de ani de la apariția ei, Florin Iaru și Tudor Jebeleanu refac și editează cartea. Ca să vedem cum au fost cei care astăzi domină poezia românească.

Monștrii sacri de azi, aerul cu diamante de ieri. Care au reușit să supraviețuiască obsedantului deceniu. Marginalizați de regimul comunist, fiind nevoiți să predea literatura română prin niște școli de mahala sau sate uitate, să fie hamali la librării.

„*Dar ea era atât de frumoasă*
Încât a fost la fel de frumoasă și-n continuare.”

Jurnal filozofic

de Constantin Noica

(Editura Humanitas, 2012)

„*Visez la o școală în care să nu se predea, la drept vorbind, nimic. Să trăiești liniștit și cuviincios, într-o margine de cetate, iar oamenii tineri, câțiva oameni tineri ai lumii, să vină acolo spre a se elibera de tirania profesorului. Căci totul și toți le dau lecții.*” Constatarea e pe la începutul lucrării. Apoi, alături de Cain, agricultorul, și Abel, vânătorul, Noica ne poartă prin școala lui.

„*Tristețea de a nu fi păcătuit. Tristețe care cuprinde din când în când pe îngeri și aproape întotdeauna pe oamenii mediocri.*”

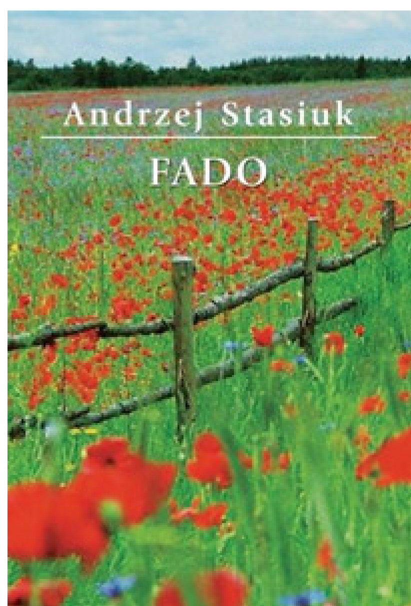
„*Somnul în istoria românească. Densusianu arată undeva că în secolul al IX-lea nu se întâlnește decât un cuvânt care poate fi românesc, „Câmpulung”. În secolul al XI-lea, cuvântul „cocora”. În secolul al XII-lea, doar cuvântul de „crez” sau „creț”. Câte un cuvânt pe secol! O, Doamne, ce încet ne mișcăm.*”

„*Dacă aș vrea să arăt ceva la Școală, e în primul rând că totul încape în Cultură.*"

„*Ce înțelept! Exclamă ceilalți, văzându-l că știe să accepte o înfrângere, că știe să înfrunte cu seninătate eșecul. E aproape un stoic; a atins nepăsarea, indiferența, ataraxia.*

Dar cei mai mulți nu știu că există și o indiferență pozitivă, una a vieții, a plinătății. Nu suprimarea dorințelor, ci dublarea fiecăreia din ele e soluția. Există o înțelepciune în a nu iubi nimic; dar există mai ales aceea de a iubi și una, și alta; de a iubi alternativa. Orice s-ar întâmpla, într-o anumită situație, e bine."

„*Școala asta. Nu știu dacă am s-o fac vreodată. Dar mi-ar plăcea ca la sfârșitul vieții să pot spune: nici nu am făcut altceva.*"

Fado

de Andrzej Stasiuk

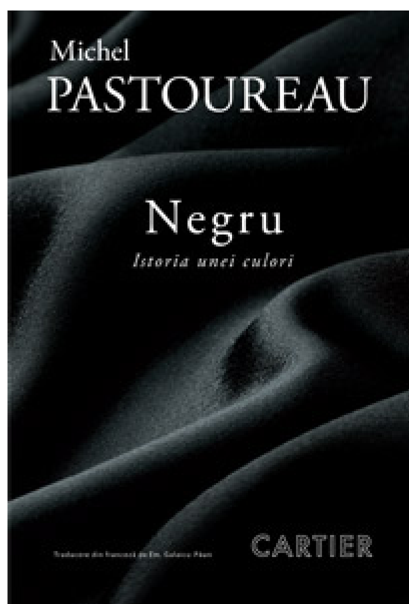
Traducere din poloneză de Cristina Godun (Editura RAO, 2010)

Eseurile din ***Fado***, la prima vedere, sunt o continuare a volumului ***Călătorind prin Babadag***. De fapt, este o revenire a lui Stasiuk la tema dragă lui și la polemica lui Miłosz cu Brodski: există o Europă Centrală?

„*Albanezi, bulgari, bosniaci, bieloruși, cehi, muntenegreni, croați, estonieni, lituanieni, letoni, macedoneni, moldoveni, polonezi, români, sârbi, slovaci, sloveni, ucraineni și unguri – așa am putea descrie cu aproximație harta teritoriilor locuite de două sute de milioane de noi europeni*.”

Suntem un continent necunoscut. „*Cu ce oare putem înlocui lipsa totală de interes față de viață? Această ședere îndelungată într-un singur loc, așteptarea aceasta zile și ore în șir, convinși că realitatea se desfășoară indiferent de participarea și eforturile noastre*.”

Sau: „*Ah, această singurătate central-europeană! Această veșnică condiție de a fi un orfan al sorții, pentru care nu există leac, deoarece leacurile nu acționează retroactiv și nu reușesc să reînvie ceea ce a murit. O singurătate și o abandonare veșnice, permanente. O singurătate post-Velika Morava, o singurătate post-jaghellonă, o singurătate post-austro-ungară, post-iugoslavă, post-socialistă. Lațul istoriei și golul prezentului. Ce poveste poți relata într-o limbă a cărei gramatică nu include timpul viitor. (...) Aici trecutul nu este niciodată o vină, întotdeauna este o dezlegare de păcate*”.

Negru
Istoria unei culori
de Michel Pastoureau

Traducere din franceză de Em. Galaicu-Păun (Editura Cartier, 2012)

La sfârșitul secolului al XV-lea, Leonardo da Vinci a fost cel care a proclamat că negrul nu este cu adevărat o culoare. Iar în spectrul culorilor, descoperit de Isaac Newton în 1665-1666, negrul, alături de alb, nu-și mai găsește locul în noua ordine a culorilor.

Abia în 1946, la Paris, are loc faimoasa expoziție, care proclama cu insolență: „*Negrul este o culoare*”. Așa începe reintrarea negrului în spectrul culorilor. Cu peste 50 de ani în urmă.

Dreptul negrului la culoare începe cu ***Facerea*** din Biblie sau, ca să fiu mai exact, cu mitologiile: „*La început era noapte, imensa noapte a originilor, și abia ieșind din beznă viața a putut căpăta formă*”.

„*Negrul matricial al originilor a rămas vreme îndelungată asociat cu simbolica unor spații anume, cum ar fi cavernele și toate locurile naturale*

ce par să comunice cu măruntaiele pământului: văgăuni, grote, prăpăstii, galerii subterane sau rupestre.” Chiar dacă sunt lipsite de lumină, ele sunt locuri de naștere sau de metamorfoze. Și, prin acest fapt, sunt spații sacre care au constituit cele mai vechi locuri de cult ale umanității.

În Evul Mediu timpuriu existau două sisteme ale bazelor simbolicii culorilor: alb-negru, moștenit din creștinism, și alb-roșu-negru, venit din Orient. Șahul, apărut în India, avea culorile alb-roșu. Abia în secolul al XI-lea, în Europa are loc trecerea treptată la alb-negru, culori mai apropiate lumii creștine.

În secolele X–XIII, coabitarea dintre „negrul bun” și „negrul rău” se încheie. Negrul devine culoarea Diavolului. Care, după 500 de ani în care apare cu o imagine ștearsă și neclară, capătă contur și culoare.

Iar când negrul se așază pe paginile albe în primele cărți tipărite, lumea a scos aceste culori din spectru.

Cărțile care ne-au făcut oameni

de Dan C. Mihăilescu

(Editura Humanitas, 2010)

„*Dați-ne o listă de titluri fundamentale! Cărțile care v-au format pe dvs., sau pe care le considerați exemplare, vitale în coacerea unei adolescențe care-și construiește inteligența, demnitatea, statura morală!*”

De la această solicitare de prin diferite librării, biblioteci și școli a început cartea. Dan C. Mihăilescu a trimis scrisori pentru vreo 20 de personalități ale vieții culturale din România.

„*— Urcăm? — Nu, dimpotrivă, coborâm!*” Acesta e primul citat din lecturile timpurii ale lui Andrei Pleșu. E începutul ***Insulei misterioase*** de Jules Verne.

„*Cea mai veche adevărată lectură a mea (așezat pe burtă în pat, cu capul în jos și cartea pusă pe parchet!) sunt **Poveștile** lui Creangă*”, mărturisește Ion Vianu.

Horia-Roman Patapievici citea ***Cireșarii***, ***Robin Hood***, ***Tom Sawyer***, ***Nebuloasa din Andromeda***, ***Heperboloidul inginerului Garin***, ***Eu, robotul***…

Nicolae Manolescu își avea propriul raft în biblioteca tatălui său, plină cu volume de pedagogie. Lipea etichete pe cotor. Erau ***Povești*** de Creangă, ***Cuore*** de Edmondo De Amicis. „*Am păstrat, de exemplu, cele două volume din* ***De la Polul Nord la Polul Sud*** *de Sven Hedin, exploratorul suedez, pe care am scris copilărește Carte nr. 5 și Carte nr. 6. (…)* ***Insula misterioasă*** *de Jules Verne poartă numărul 88…*”

„*La opt ani am citit* ***2000 de leghe sub mări****. Cred că era o carte foarte groasă*”, recunoaște Gabriel Liiceanu.

Lucian Boia și Neagu Djuvara, istoricii, pomenesc de ***Cei trei mușchetari***, marele roman al prieteniei, și ***Contele de Monte-Cristo***, marele roman al răzbunării.

Constat, ca și Andrei Pleșu: „*Nu-mi plac precocitățile. (…) Prefer copiii care citesc Andersen, frații Grimm, Creangă și Ispirescu. Cei care se aferează printre picioarele adulților răsfoind dialogurile lui Platon sau vreo pagină shakespeariană mă neliniștesc. Simt o adiere de nefiresc…*.”.

Lupaniada: Înălțarea și prăbușirea unei epoci

de Ion Druță

(Editura Cadran, 2012)

A fost o pagină de defăimare a lui Andrei Lupan. În ***Sovetskaia Moldavia***. De la sfârșitul anilor ’40 din secolul trecut. Soldatul Ion Druța, care era într-o unitate sovietică de lângă Tiraspol, a trimis o scrisoare de susținere a lui Andrei Lupan. Acea scrisoare a fost citită de Iosif Balțan și de Andrei Lupan. Lupan, membru al Partidului Comunist Român și ilegalist, primit abia în 1956 în rândurile comuniștilor sovietici, a considerat că e mai bine pentru viitorul tânărului soldat ca acea scrisoare să se piardă.

Acel „ă” la coadă, la Druță, a apărut, de asemenea, la sfatul lui Lupan: „*E mai bărbătesc. Și sună mai frumos*”.

Apoi a fost debutul lui Ion Druță cu ***Problema vieții***. Susținerea acordată tânărului scriitor de Andrei Lupan.

„*Nimerit între ciocan și nicovală, între comisarii roșii și basarabenii invidioși, un tânăr țăran cu șapte clase, încolțit din toate părțile, ajung la concluzia că nu e de mine toată burzuluiala asta. Mai scriu o carte, un fel de adio, (...) după care îmi iau catrafusele și dus am fost. În luna mai, într-o lună de zile, scriu Frunze de dor și eram gata de drum*.”

Lui Lupan nu i-a plăcut ***Frunze de dor***: „*Ce v-a plăcut acolo? Cum se regulează mâțele noaptea în salcâm?*”.

Apoi a fost ***Povara bunătății noastre***. Cu Lupan membru al colegiului de redacție al revistei ***Drujba narodov,*** iar cuvântul lui era hotărâtor pentru publicarea romanului: „*Nu e vorba de plăcut sau neplăcut. Mă gândesc însă ce-o să fie cu băietul ista mai departe, că nu are nici patruzeci de ani. Ce se mai poate scrie după o asemenea lucrare?”.*

A mai fost ***Păsările tinereții noastre***, unde Pavel Rusu, eroul central, avea un prototip real. Lupan l-a rugat pe Druță să scrie ceva despre Precup, prietenul și tovarășul său de ilegalitate.

Constantin Stere intră în viața lui Druță tot prin Lupan. Feciorul lui Stere a predat la școala de agronomie.

„*Cine poate azi ști prin câte focuri a trecut Andrei Lupan… Adevăratul bine se face în taină. O știu numai doi – cel care a făcut binele și cel căruia i s-a făcut acest bine.*”

Oameni din Dublin

de James Joyce

Traducere din engleză de Radu Paraschivescu (Editura Humanitas, 2012)

Au trecut 70 de ani de la moartea și drepturile de autor pentru James Joyce au devenit un bun public. Cu această ocazie, *Humanitas* ne propune seria de autor James Joyce. Începe, firesc, cu ***Oameni din Dublin***.

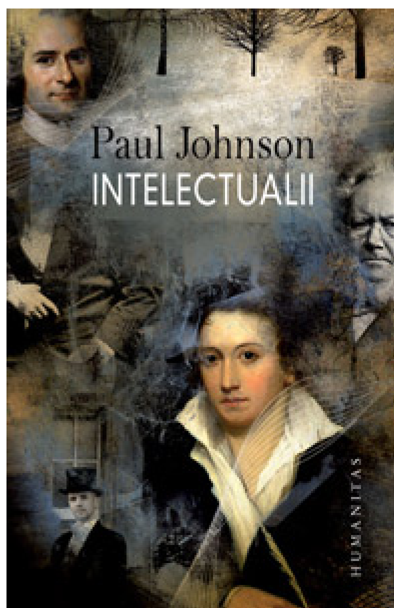
Primele trei texte au apărut în presa vremii în 1904. Dar volumul ***Oameni din Dublin*** avea să stea prin edituri 10 ani. Limbajul și subiectele autorului deranjau. A apărut într-un tiraj de 1250 de exemplare. N-a fost urmat de procese. Lucru de care se temeau editorii și tipografii. Nici de succes la public. Nici de succes la critica literară. Abia după ce , în 1922, apare ***Ulise***, poate cel mai important roman al secolului al XX-lea, critica literară observă și ***Oameni din Dublin***.

„Intenția mea a fost să scriu un capitol din istoria morală a țării mele și am ales Dublinul. Am încercat să-l prezint publicului indiferent în patru ipostaze: copilărie, adolescență, maturitate și viață publică. (...)Scriind

capitolul meu de istorie morală exact cum l-am scris, am făcut primul pas spre eliberarea spirituală a țării mele”, îi explica Joyce editorului esența volumului.

„*Drumul nostru prin viață e plin de asemenea amintiri triste, iar dac-am sta să chibzuim pe seama lor de fiecare dată, n-am mai avea puterea să ne vedem vitejește de munca noastră printre cei vii. Avem cu toții îndatoriri vii și afecțiuni vii, care cer, pe bună dreptate, eforturi susținute din partea noastră*.” Așa e discursul lui Gabriel Conroy, profesorul și cronicarul literar, la o masă de Crăciun.

Căci, în intimitatea lui, „*sufletul i se topea încet, în timp ce auzea zăpada căzând ușor peste univers și la fel de ușor căzând, ca o pogorâre a zilei de pe urmă, peste toți cei vii și cei morți*”.

Intelectualii

de Paul Johnson

Traducere din engleză de Luana Stoica (Editura Humanitas, 2012)

Intelectualii sunt elita morală a societății. În cărțile lor și în discursurile publice. Atunci când Paul Johnson, istoricul și jurnalistul, fost consilier al lui Margaret Thatcher, intră în cotidianul biografiilor lor, riscăm să citim reportaje din ziarele de scandal.

Rousseau, care vorbește cu patimă despre educație și copii în ***Émile***, în ***Contractul social*** sau în ***Noua Eloiză***, și-a abandonat cei cinci copii chiar la naștere. La ***Hôpital des Enfants-Trouvés***. Niciunul n-a avut nume. Majoritatea copiilor abandonați mureau în primul an de viață. Doar 14 dintr-o sută ajungeau la maturitate, majoritatea devenind cerșetori sau vagabonzi. Rousseau n-a încercat niciodată să vadă care-i soarta lor.

Marx, care a trăit toată viața din datorii și n-a avut niciodată un loc de muncă – a candidat o singură dată, în septembrie 1862, la un post de funcționar la căile ferate, fiind respins pentru scrisul urât –, a ajuns la

Capitalul începând cu articole care explicau răul lumii prin „*o combinație de antisemitism studențesc de cafenea și Rousseau*”. Era firesc. Majoritatea cămătarilor cărora le era dator Marx erau evrei. Aduna dosare ale rivalilor și dușmanilor săi. Nu se sfia să le pună la dispoziția poliției dacă era în avantajul său. De la 1840 și până la sfârșitul vieții, Engels a fost principala sursă de venit a familiei Marx. Iar când Engels și-a vândut afacerea, mai bine de jumătate din suma rentei se ducea la Marx. Singurul contact cu proletariatul al lui Marx a fost cu o membră a clasei muncitoare. Cu Lenchen. Fata în casă a familiei Marx. Care n-a fost plătită niciodată, nici măcar cu un penny. Marx a avut un copil cu ea. Ca să evite scandalul familial și pe cel public, Engels, prietenul necondiționat, și-a asumat paternitatea pruncului. Până în ceasul morții. Atunci, neputând vorbi din cauza cancerului la gât, a scris: „*Freddy este fiul lui Marx. Tussy vrea să facă din tatăl ei un idiot*”.

Mai sunt Shelley, Ibsen, Tolstoi, Hemingway, Brecht, Russel, Sartre.

Casa verde

16 tineri poeți și prozatori basarabeni

O antologie de Dumitru Crudu

(Editura Notograf Prim, 2012)

De obicei, vara, la Trebujeni, la Casa Verde, Dumitru Crudu organizează o tabără de creație pentru tinerii scriitori. Au fost șase profesori: Simona Popescu din București, Radu Vancu din Sibiu, Anatol Moraru din Bălți și chișinăuienii Moni Stănilă (atribuită mai degrabă Timișoarei), Alexandru Vakulovski și Dumitru Crudu. Cursanții de ***Creative Writing*** au reprezentat culorile și ideologiile cenaclurilor ***Semn din Bălți,*** cu 4 membri, ***Vlad Ioviță*** din Chișinău, cu 8 membri, ***Zona nouă*** din Sibiu, cu 3 cursanți, și un neafiliat mișcării cenacliste.

De obicei, toamna apare o antologie a textelor scrise în tabără. În această vară s-a scris mai multă poezie. Chiar dacă:

„*Maestrul ne recomandă să lăsăm poezia*
proza e mai actuală
maestrul îi zice lui buzu
la 2 noaptea
că literatura e o mare mămăligă”, constată Carolina Vozian cu „*tandrețe ironică*” în textul ***Bătrânul maestru***.

Întrebată ce sfaturi le-ar da tinerilor scriitori, Simona Popescu nu are răspunsul obișnuit din cărțile motivaționale: „*Sfaturi? Să aibă răbdare, să citească mult, mult, să iubească lumea și să fie necruțători cu tot ceea ce-o poate murdări, cu tot ce înseamnă minciună, în viață sau în literatură. Modele? Fiecare și le alege singur. De fapt, n-aș folosi cuvântul „model”, ci „prieten”: fiecare își alege prietenii de literatură. Eu îi iubesc pe mulți,*

din secole diferite, n-aș folosi sintagma „mari scriitori”. Prefer să vorbesc despre „scriitorii adevărați”.”

Din cei 16 din Casa Verde, vor fi, peste ani, și câțiva „scriitori adevărați”. Dumitru Crudu știe cine vine.

Intelectuali la cratiță

Amintiri culinare și 50 de rețete

Prefață, schițe de portret, concepție și coordonare editorială de Ioana Pârvulescu (Editura Humanitas, 2012)

Este o carte cu rețete adevărate. Pe care nu le găsești la Sanda Marin. Dar este presărată și cu sosul amintirilor.

Unii autori au fost legați de bucate cu mult înainte să apară această carte. Emil Brumaru. Poetul. „*A mai semnat cu diverse nume interlope, între care Julien Ospitalierul, Detectivul Arthur, hobbitul, Cerșetorul de cafea*.” Și-a creat poezia din ingrediente orientale, leuștean și dulciuri interzise:

„*Ți-am pus piper pisat în așternuturi*
Ca să tresari uimită când te culci,
Din pat și pijamalele să-ți scuturi
Cu patimă, dorind doar lucruri dulci!”.

Rețeta Prăjiturii Emil Brumaru, atât de dragă copiilor, nu o putem da. Este interzisă de codul public minorilor striviți de rouă.

Gabriel Liiceanu găsește o metodă de a potoli dorul de maică-sa în a face alivenci. Termen drag editorului și eseistului.

„*Cantitați: 400 de grame de brânză de vaci (de la țărani, pe gustate), 4 linguri de mălai, 2 linguri de făină, 4 ouă, 1 lingură de smântână, o felie de unt de 3-4 mm (dintr-un pachet obișnuit de 200 de grame), două-trei prafuri de sare.*” Și așa mai departe.

Din cele 50 de rețete reținem:

Colivă de Dan C. Mihăilescu, ***Găluște cu marmeladă*** de Mircea Cărtărescu, ***Mousse au chocolat*** de Neagu Djuvara, ***Pui cu portocale*** de Ana Blandiana, ***Pește cu salvie à la Horia Bernea*** de Andrei Pleșu…

Molvania

de Santo Cilauro, Tom Gleisner & Rob Sitch

Traducere din engleză de Silvia Colfescu (Editura Vremea, 2008)

Molvania nu este Moldova.

„*Deși este una dintre cele mai mici țări din Europa, Republica Molvania are multe de oferit turistului care știe să vadă.*”

Molvania este producătoarea mondială nr. 1 de sfeclă și „*leagănul tusei măgărești, e o țară pregnantă de istorie. Pretutindeni pe teritoriul ei trecutul este prezent*”.

„*Tricolorul molvanian este unic pentru faptul că nu are decât două culori. După căderea cortinei de fier, Molvania a fost unicul stat ex-sovietic care a păstrat secera și ciocanul. Molvanienii erau atât de îndrăgostiți de simbolurile unității muncitorești, încât au adăugat o a treia unealtă – mistria.*”

„*Un scriitor care a vizitat Molvania a descris-o ca fiind situată la răscrucea drumurilor Europei. În ciuda bănuielii unora că omul a vrut să*

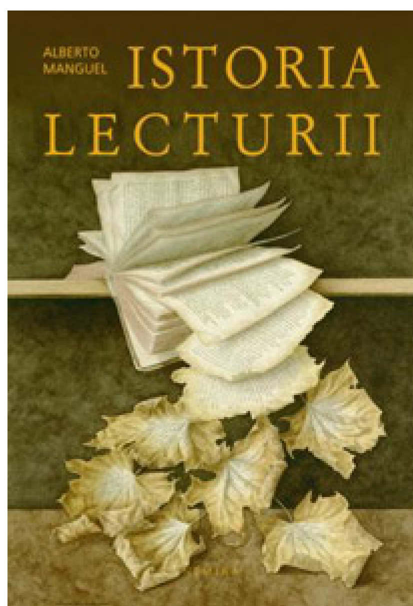
facă o glumă, se poate spune că țara ocupă un loc central în istoria Europei.”

„*Dacă mergeți la cinema în Molvania, nu uitați că filmele sunt fie dublate, fie subtitrate. Evitați-le pe cele dublate, întrucât vocea tuturor personajelor se pare că e dublată de aceiași doi actori, dintre care unul suferă de bâlbâială severă.*”

„*Alcoolul poate fi găsit ușor în Molvania, în baruri, restaurante, cafenele, supermarketuri și biserici*.”

„*Molvanienii sunt descriși adesea ca niște oameni obtuzi, fără umor, dar adevărul e că le place să râdă, la fel ca tuturor europenilor din Est. Dar îți trebuie un timp ca să te obișnuiești cu umorul molvanian. O glumă tipică este: „Un vânător a găsit în pădure o ladă plină cu bani de aur. „Trebuie că e a unui om bogat”, și-a spus el și a hotărât să rămână pe loc și să-l aștepte, ca să-l jefuiască.*”

Cu siguranță, cartea asta prost tradusă nu e despre noi. Pe undeva, pe alături, se află Molvania, o țară „*neatinsă de binefacerile dentisticii moderne*”, văzută de niște australieni.

Istoria lecturii

de Alberto Manguel

Traducere din engleză de Alexandru Vlad (Editura Nemira, 2011)

„*Când citea, ochii lui parcurgeau pagina și inima lui căuta înțelesul, dar vocea îi era tăcută și limba nemișcată*”, scria Augustin în ***Confesiunile*** sale despre Ambrozie. Era anul 383 după Hristos. La Milano. E prima mărturie clară a lecturii în tăcere. Era ceva ieșit din comun. Pe atunci. În mod obișnuit, lectura se făcea cu voce tare. Iar Sfântul Ambrozie e primul știutor de carte care citește în tăcere.

Din cititul în pat, nerecomandat de medici și părinți, „*se obține și altceva decât simpla distracție: o calitate specială a intimității*”. Cititul în pat are o istorie lungă. Patul grecesc, *kline*, nu era tocmai potrivit pentru citit. Doar bărbații și curtezanele aveau dreptul să-l utilizeze. Romanii aveau paturi diferite. Pentru fiecare dintre scopurile ce le puteau fi asociate. Inclusiv pentru citit și scris. În primii ani ai Europei creștine, doar bogații aveau paturi luxoase. Iar paturile împodobite cu cărți au devenit simboluri

ale bunăstării. În secolele XV-XVII, paturile și cărțile constituiau un patrimoniu valoros. Shakespeare și-a lăsat prin testament „*al doilea cel mai bun pat*" soției sale, Anne Hathaway. Patul și cărțile, spre deosebire de restul averii dobândite în familie, puteau fi proprietate individuală. Într-o vreme când femeilor li se permitea să dețină foarte puține bunuri personale, acestea aveau cărți, pe care le transmiteau fiicelor mai degrabă decât fiilor.

Indiferent dacă citim în pat, pe bancă, la masa de scris, în fotoliu sau în alt loc intim sau încercăm să citim într-un loc public, în troleibuz, în avion, citim „*ca să înțelegem ori ca să începem să înțelegem. Nu avem cum să nu citim. Cititul, aproape în aceeași măsură ca respirația, este o funcție vitală*".

„*O societate poate exista – multe există – fără scris, dar nicio societate nu poate exista fără citit.*"

Așa spun cărțile.